

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

[Doppelte Seiten aus Teil 2]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

Ve patet in omnibus compositis ex partibus homogeneis, quæ prædicata habent eo ipso sibi, & omnibus suis partibus per physicam identitatem communia. Ita prædicatum albedinis contractum ad totam albedinem, & ad omnes partes eius, de omnibus, & singulis verificatur per physicam identitatem, quia & tota albedo, & quælibet pars physice, & realiter est albedo.

Propositio 2.

376 Multoties etiam transcendit prædicatum omnes partes compositi physici per physicam adiectionem.

Quoties videlicet aliquod accidens homogeneum omnibus, & singulis partibus subiecti alicuius convenit physice, ita transcendit albedo omnes, & singulas partes quantitatis; cui inhæret, quia de omnibus, & singulis prædicatur verè, siue per modum actus, siue in concreto; omnes quippe albescent siue sunt albae per albedinem sibi adiectam.

Propositio 3.

377 Stando in sententiâ satis communi de compositione continui ex partibus in infinitum diuisibilibus; atque adeo unitis per infinita diuisibilia, prædicatum datur transcendens per inclusionem physicam omnes, & singulas partes compositi physici. Negato verò ut impossibili huiusmodi compositionis genere, tale prædicatum transcendens impossibile est.

Secunda pars propositionis ostenditur: quia si partes compositi physici non sunt diuisibiles in infinitum, partes, à quibus primò incipit compositio eius, & in quas vltimò illud resolvable est, indiuisibiles erunt, ut constat; & consequenter incapaces, ut in ipsis aliquid per inclusionem physicam includatur, ut etiam est notum: ergo repugnat prædicatum transcendens per inclusionem physicam omnes, & singulas partes talis compositi.

378 Prima etiam pars propositionis conspicua est: quia prædicatum vnionis in omnibus omnino, & singulis partibus compositi reperitur physice inclusum itando in eâ sententiâ: quia nulla est omnino compositi pars, quæ physice non componatur ex aliis mediâ aliquâ vnione, quæque subinde vnionem aliquam physice non includat in se. Suppono itaque vniones, quâ tales, iuxta dictam compositionem sub nomen partium non venire. Si enim venient, cum illæ sint indiuisibiles, ineptæque subinde ad quidpiam physice includendum, heret utique iuxta doctrinam numero præced. ut neque in sententiâ dictâ esset possibile prædicatum per physicam inclusionem transcendens omnes omnino partes compositi physici. Loquor etiam de prædicato non formaliter, sed fundamentaliter sumpto: nam loquendo formaliter secundum nostrum modum concipiendi, & iudicandi, prædicatum, de quo tractamus, non convenit subiecto per inclusionem physicam; sed per adiectionem metaphysicam, quia concipitur per modum actus, ut constat ex vniuersali doctrinâ dictâ disp. 2. q. 4. & disp. 8. q. 1. Quod tamen ad institutum præiens parum interest, aut nihil.

379 Fateor quidem ex huiusmodi transcendentiâ, quâ prædicatum vnionis per inclusionem physicam transcendere dicimus omnes omnino partes

Pharus Scientiarum, Tom. II.

continui, suppositâ dictâ sententiâ, vnum ex potissimis argumentis desumi, quibus sententia ipsa quam supponimus, impugnatur. Sic enim argui potest. Et pono iuxta sententiam dictam nihil aliud esse in hoc calamo præter partes, & vniones, quibus illæ vniuntur; nam licet sint etiam aliqua indiuisibilia terminatiua ea ad argumentum faciendum nihil interfuit; proindeque suppono ea non esse; & sic argumentum efformo. Vel præter omnes omnino vniones huius calami restat insuper in illo aliquid aliud, vel nihil restat? Si nihil, calamus ex solis vnionibus coalesceret, contra suppositionem. Si aliquid; id in se nullam includit vnionem, etiam contra suppositionem: quia præter omnes omnino vniones nulla restare potest vnio, ut constat: restaret autem, si in eo quod præter omnes restat, aliqua vnio includeretur. Confirmatur primò. Pone iudicium circa dubium possibile de existentia omnium omnino vnionum huius calami præcendens ab omni alio obiecto. Tum sic: aut posito tali iudicio ignoratur aliquid de calamo, aut nihil? Si nihil, ergo calamus solis vnionibus constat. Si aliquid: id nullam vnionem claudat necesse est; quia si id, quod profus manet incognitum per tale iudicium, clauderet aliquam vnionem, hæc simul esset cognita, & incognita per tale iudicium, quæ sunt contradictoria. Confirmatur secundò. Aut collectio omnium vnionum calami est idem adequatè cum calamo, & sic iterum calamus constabit solis vnionibus: aut solùm inadequatè; & sic erit in calamo aliquid, à quo adequatè distinguatur talis collectio vnionum, quod subinde pars erit carens omni vnione, contra suppositionem. Repugnat enim distinguere aliquid ab alio adequatè, quin distinguatur adequatè ab aliquo contento in illo: nam distinctio, & identitas inadequata necessariò est includentis ab incluso, ut constat: inclusum autem nullam aliam habet identitatem cum includente præteream, quam habet secum: ergo præter hanc quidam distinctio restat, adequata distinctio est: ergo quidquid est in includente præter inclusum ab ipso incluso necessariò distinguitur adequatè.

Hæc argumenta, & alia huiusmodi, me quidem iudice, satis vrgentia non meam propositionem impugnant, quæ hypothetica est, sed sententiam in eâ suppositam, quæ mihi quidem difficillima est intellectu, nisi in aliquo bono sensu dicatur continuum ita esse diuisibile in infinitum, ut partes, quas de facto habet, non actu, sed potestate solùm sint infinitæ. Id quod expressè Arist. lib. 8. Physic. cap. 8. text. 68. sapèque alibi, & cum eo S. Th. variis in locis. Ita enim fiet, ut tandem sit confitendum continuum ex partibus physice indiuisibilibus esse compositum, atque ita impossibile esse prædicatum transcendens omnem partem compositi per inclusionem physicam, iuxta secundam partem propositionis nostræ. Caterùm hic locus non est resoluendi hanc difficultatem de compositione continui; præstabo id, Deo dante, suo loco. Ob id conditionatè tantùm loquutus sum in propositione.

Propositio 4.

Per identitatem metaphysicam benè potest ali-
 quod prædicatum transcendere partes compositi
 physici omnino similes, & æquales Reliquas verò
 minimè.

H Sermo

Sermo est de identitate metaphysicā adæquatā, nam, quæ inadæquata est, sub aliud membrum cadit divisionis superius factæ, nempe sub irrelusionem. Est autem identitas metaphysica ea, quæ conceptus obiectivi nostri intellectus formaliter, seu per rationem nostram identificari dicuntur, quo sensu dicimus vnamquamque formalitatem non solum realiter, & physicè, sed etiam formaliter, & metaphysicè esse indistinctam à se ipsâ. Tum definitionem formaliter esse idem cum definito &c.

382 Igitur prior pars propositionis inde mihi probanda venit; quia censo prædicatum specificum specie logicā, quale est, quod abstrahitur ab individuis prorsus inter se similibus, & æqualibus, adæquatè posse identificari formaliter cum singulis ipsis individuis, dum ad illa contrahitur, quia datur in eis duplex formalitas, altera speciei, altera differentie individualis intrinsecæ, quod euenit, quoties tale prædicatum ab individuis est abstractum, seu potius ex eis adunatum citra præcisionem à differentia iuxta doctrinam datam *suprà quest. 14.* Quo posito eiusmodi prædicatum specificum abstractum à partibus compositi physici omnino similibus, & æqualibus per identitatem metaphysicam adæquatam dicitur partes ipsas transcendere, dum ad illas mente nostrâ contrahitur, vt satis est notum.

383 Secunda autem pars propositionis ex contrario fundamento probatur; nempe quia prædicatum abstractum à partibus compositi physici vel dissimilibus, vel inæqualibus non potest non saltem logicè genericum esse: de ratione autem generis est componere speciem simul cum differentia specificâ, atque adeo inadæquatè duntaxat cum ipsâ specie identificari: nequit igitur per adæquatam identitatem metaphysicam suas species, & consequenter neque earum individua transcendere.

384 Ex his colligo primò apud eos, qui censent non posse non componi individuum ex prædicato specifico, quodcumque illud sit, & ex differentia individuali intrinsecâ æquè ac ex prædicato generico, & ex differentia specificâ componitur species; vniuersaliter esse impossibile prædicatum transcendens per metaphysicam identitatem, de quâ tractamus, aliquas partes compositi physici, quæcumque illæ sint.

385 Secundo colligo etiam apud nos esse impossibile prædicatum transcendens pariter omnes partes compositi physici habentis plures, quàm duas indivisibiles: quia vbi dantur plures, non possunt non aliquæ saltem esse inæquales, quas proinde nullum poterit prædicatum modo dicto transcendere, vt constat ex dictis.

386 Hic tamen oportet advertere, ne aliqua æquivocatio subrepat, cum dicimus aliquod prædicatum transcendere per identitatem aut physicam, aut metaphysicam, non loqui nos de identitate formali, quæ provt à nobis concipitur, distincta formalitas est ab extremis identificatis, cum sit quidam actus aut rectus, quo vnum extremum dicitur esse aliud, aut circularis, quo vnum dicitur esse ipsummet iuxta doctrinam datam *suprà disp. 2. quest. 4. & disp. 8. quest. 2.* de huiusmodi quippè identitate formali, quod ad rem attinet, vt de quâdam formalitate aliis adiuncta philosophandum est; proindeque si sit transcendens per metaphysicam adiectionem erit transcendens; sed loquimur de identitate fundamentali indistinctâ penitus ab eo, quod secum est idem aut physi-

cè, si physica sit, aut metaphysicè seu provt in mente nostrâ obiectivè, si sit metaphysica.

Propositio 5.

Per metaphysicam adiectionem bene possunt ali- 387
qua prædicata transcendere omnes omnino partes cuiusvis compositi physici.

Quia nullæ sunt partes compositi physici, quæ non habeant aliquas passiones metaphysicas sibi communes. De ratione autem metaphysicæ passionis est formaliter superaddi, & adici subiectis, quorum passio est, vt ex dictis in superioribus liquet, ampliùsque ex dicendis patebit. Adde prædicatum entis, & alia huiusmodi vniuersalissima, quæ per metaphysicam adiectionem transcendunt omnes omnino rerum omnium formalitates, vt videbimus *proposit. 11.* eo ipso non posse non per similem adiectionem transcendere omnes, & singulas cuiuslibet compositi physici partes, vtpote, quæ res quædam sunt formalitatibus constantes.

Dices, passiones, & quævis prædicata metaphysicè duntaxat distincta à re, cui conveniunt, & si aliis eiusdem rei formalitatibus metaphysicè possint adici; at toti rei physicè sumptæ (qualiter partes compositi physici in præsentī propositione à nobis sumuntur) nequaquam posse, cum tales physicè aut metaphysicè etiam præcontineant in se eiusmodi passiones, & prædicata sibi identificata realiter. Respondeo primò, sepe prædicatum contentum in subiecto fundamentaliter, formaliter in eo non contineri; atque ita bene posse formaliter ei superaddi. Quo pacto fieri potest vt partes compositi physici apprehensæ ex parte subiecti, quoad totum, quod realiter sunt fundamentaliter tantum contineant prædicatum, quod eis superadditur formaliter, iuxta doctrinam à nobis traditam *disp. 2. quest. 4. & disp. 8. quest. 2.* Respondeo secundò ex modo, quem nos iudicandi habemus, semper superaddi prædicatum, aut aliquid prædicati subiecto tamen illud ipsum formaliter intra subiectum contineatur: quo casu et si prædicatum non adiciat subiecto formalitatem à præcontentâ in ipso diversam, adiciat tamen formalitatem à præcontentâ distinctam per quamdam multiplicationem eiusdem, vt iam in superioribus non semel explicui, & nominatim *disp. 13. quest. 10.*

Propositio 6.

Per metaphysicam inclusionem aliqua prædica- 389
ta transcendunt omnes, & singulas partes cuiusvis compositi physici.

Est clarum: quia prædicata omnia generica, quæ citra dubium omnes habent in se contenta, metaphysicè includuntur in illis; de quo nullum est dubium.

Propositio 7.

Quælibet cuiusvis entis siue creati, siue increa- 390
ti formalitas prædicatum est transcendens per physicam identitatem omnes eius entis formalitates. Per physicam verò inclusionem, vel adiectionem tale esse non potest.

Vtraque pars propositionis certissima est tam in sententiâ præscindentiu, quàm non præscindentiu obiectivè: quia in omni sententiâ, quælibet cuiusvis entis formalitas quomodolibet supra physicè & identificata cum reliquis omnibus eiusdem entis forma

formalitatibus, de eisque subinde in sensu physico identico verè prædicabilis est. Nec physicam inclusionem, aut adiectionem desiderantem distinctionem realem comparatione illarum subire potest.

Propositio 8.

391 Quæcumque per physicam adiectionem conveniunt cuilibet enti siue increato siue creato, ea prædicata sunt transcendentia per adiectionem physicam omnes, & singulas talis entis formalitates. Per adiectionem verò physicam, simul & metaphysicam, quædam eorum transcendent illas, quædam verò non item. Neutra tamen valent ipsas transcendere per physicam identitatem, aut inclusionem.

Ponamus exemplum in Deo, & idem, quod ad rem attinet, de quovis ente creato iudicium esto. Dico itaque prædicata creatis, & Mundo coexistentis, quæ creationem, & existentiam Mundi distinctam à divini substantiæ physicè adiciunt Deo; per physicam adiectionem transcendere omnes divinas formalitates, quatenus de omnibus in sensu physico, & materiali verè dicuntur, quia seclusa distinctione virtuali, quæ hic non interuenit, nullum prædicatum potest vni formalitati Dei, & non reliquis physicè convenire, ut constet. Deinde dico prædicatum coexistentis Mundo per physicam simul, & metaphysicam adiectionem transcendere omnes formalitates divinas: prædicatum verò creatis minime: quia primum de omnibus, & singulis formalitatibus Dei est prædicabile, non solum in sensu physico, & materiali, sed etiam in metaphysico, & formali. Secundum verò non item; eo quod nulla formalitas Dei, quæ non sit coexistens Mundo in sensu formali. Cum tamen sola Omnipotentia in sensu formali sit creans, Quæ autem prædicata in sensu solum physico, & materiali, & quæ in formali, & metaphysico prædicari dicantur, asserimus explicatum est *supra disp. 2. q. 4*. Per quæ prima, & secunda pars propositionis data manent probata. Tertiâ autem probatione non eget, cum sit certissimum ea, quæ physicè distinguuntur à divini substantiâ, nec posse identificari physicè, nec physicè includi in omnibus formalitatibus eius. Porro prima, & tertia pars propositionis in omni sententiâ de præcisionibus locum habet, ut constet. Secunda verò alioquin apud omnes certa cum substantiâ non præcipientium malè cohæret, ut ex dicendis in sequentibus apparebit.

392 Solum testat rationem reddere, cur prædicatum coexistentis Mundo omnibus formalitatibus divinis conveniat formaliter, & metaphysicè. Prædicatum verò creatis soli formalitati Omnipotentis, non reliquis. Dico id ex diversitate naturæ, seu quiditatis tum talium prædicatorum, tum formalitatum Dei nasci. Nulla quippe est divina formalitas, quæ ex suo quiditativo conceptu, propter à reliquis distinctio non sit existens, atque adeo coexistens Mundo, suppositâ Mundi existentia, cum tamen soli formalitati omnipotentis conveniat ex conceptu proprio creare. Quod ut uniiversalius exponam regulamque præscribam ad dignoscendum, quæ prædicata sint transcendentia metaphysicè, quæ verò non item. Noto, quemadmodum in physicis quædam sunt passionēs, & accidentia, quæ alicui, aliquibusve rebus conveniunt physicè, reliquis verò minime; quædam, quæ aut pluribus rebus, aut etiam omnibus conveniunt propter diversitatem scilicet naturæ, tum rerum, tum accidentium, & passionum.

Pharus Scientiarum, Tom. 11.

Ita patitur in metaphysicis quædam sunt passionēs, & accidentia, quæ alicui, aliquibusve eiusdem rei formalitatibus, non verò reliquis conveniunt metaphysicè: quædam verò, quæ omnibus propter diversitatem videlicet conceptuum, siue quiditativum tum formalitatum ipsarum, tum accidentium, & passionum. Passio igitur, vel accidens conveniens metaphysicè omnibus, & singulis eiusdem entis formalitatibus prædicatum est talis entis transcendens metaphysicè; secus verò passio, vel accidens alicui solum, vel aliquibus formalitatibus; non tamen omnibus. Porro tunc aliqua passio, vel accidens alicui formalitati dicitur metaphysicè, formaliterque convenire, quando ita illam afficit, aut denominat, propter à reliquis contradistinctam formaliter, ut eam nihilominus afficeret, aut determinaret, etiam si ipsa persistente, alia per impossibile desinerent esse, aut non persisterent.

Quæ quidem regula generalis est tam pro prædicatis adicientibus aliquid physicè supra formalitates, de quibus dicuntur, cuiusmodi sunt ea, de quibus egimus in præfati propositione, quàm pro prædicatis nihil adicientibus physicè; sed tantum metaphysicè, & per rationem, qualia sunt, de quibus in sequentibus. Ita prædicatum coexistentis Mundo ideo est transcendens comparatione Dei quia ita illud, suppositâ Mundi existentia, singulis Dei formalitatibus convenit ex proprio conceptu, ut de qualibet sic verum per locum intrinsecum, fore eam nihilominus Mundo existenti coexistentem, etiam si per impossibile reliquis deficientibus, ipsa dumtaxat permaneret. Prædicatum verò creatis ideo non est transcendens; quia ita soli dumtaxat Omnipotentis convenit ex proprio conceptu, ut verum sit per locum intrinsecum Deum non creaturum, si relictis reliquis formalitatibus, sola illi Omnipotentia per impossibile deficeret.

394 Observandum tamen est primum prædicata metaphysicè transcendentia ratò esse accidentia formalitatum, quas transcendunt; ut plurimum enim sunt earum passionēs. Et quoniam passionum alia sunt immediata, & per se nota; alia remota, & per aliud nota, seu noscibiles; Observandum secundo est ex prædicatis transcendentibus alia esse per se immediate iudicabilia de formalitatibus, quas transcendunt, solis terminis apprehensis: quo iure tales formalitates apprehensa fundamentum præbere dicuntur ad talia iudicia faciendâ; & ex prædicatis quidem metaphysicè transcendentibus pleraque haud dubie sunt huius generis, quia ut plurimum sunt conceptus valde universales, & noti. Alia nihilominus esse possunt non immediate iudicabilia à nobis, sed solum beneficio discursus ad quæ subinde iudicanda non dicuntur fundamenta per se præbere subiecta eorum apprehensa. En regulam, per quam deprehendes quænam prædicata tum divina, tum creata sint transcendentia, & quæ non item.

Propositio 9.

395 Impossibile est in omni sententiâ, quod aliquod prædicatum transcendat omnes formalitates diversas eiusdem entis per metaphysicam identitatem.

Sermo est de identitate metaphysicâ adæquatâ, iuxta notationem præmissam *proposit. 4*. Propositio autem est certissima: quia in quavis sententiâ seu præcendente, seu non præcendente obiectivè, nulla formalitas singularis potest identitate adæquatâ cū reliquis eiusdem entis ab ipsâ, & inter se diversis identificari formaliter, seu metaphysicè quandoquidē

H 2 omnes

omnes formalitates diuersae eo ipso sunt inter se distinctae formaliter, seu per rationem nostram; ut constat. Deinde praedicatum commune abstractum à diuersis formalitatibus eiusdem entis non potest non esse genericum; quia, quae diuersa sunt non solum numero, sed etiam specie distinguuntur; & praedicatum genericum nequit cum singulis speciebus, & indiuiduis specificis identificari formaliter identitate adaequata, ut etiam est notum. Igitur in quauis sententiā nulla est possibilis formalitas aut singularis, aut communis, quae per identitatem metaphysicam transcendat omnes formalitates diuersas eiusdem entis.

396 Loquor autem in propositione dumtaxat de formalitatibus diuersis, hoc est, inter se dissimilibus, aut etiam inaequalibus: quia huiusmodi ferme sunt omnes, quae in singulis entibus censentur. Si quae tamen nonnunquam fuerint omnino inter se similes, & aequales respectu harum, bene poterit esse praedicatum transcendens per metaphysicam identitatem. Tale enim erit conceptus communis specificus ab eis abstractus citra omnem praecisionem à differentiis numericis, iuxta doctrinam datam in simili *propositio. 4.*

Propositio 10.

397 In sententiā non praescindentium impossibile est, quod aliquod praedicatum transcendat omnes eiusdem entis formalitates per purē metaphysicam adiectionem.

Dico purē metaphysicam, ut excludam modō adiectionem physicam, simul & metaphysicam, de qua egi *prop. 8.* Ratio autem propositionis conspicua est: quia adiectio purē metaphysica dumtaxat valet reperiri inter conceptus per solam rationem distinctos, quod enim ab alio non per solā rationem sed realiter distinctum est, non sanē purē metaphysicē, sed physicē insuper dicitur adici illi, si semel adiciatur; sed apud non praescindentēs praedicatum, quod transcendens vocatur secundum id, quod dicit in recto, idem omnino est ac subiectum, quocirca quoad id praecise non potest dici subiecto adici, quia idem sibi ipsi, quā ratione est idem sibi, adici non potest, ut constat; secundum id verō, quod connotat in obliquo, siue id sit diuersa cognitio, siue diuersum medium cognoscendi, siue diuersum cuiusvis alterius generis connotatum, realiter ab ipso subiecto distinctum est, ut ipsi non praescidentes ponunt; atque adeo per solam rationem subiecto adici non potest: ergo absolute in sententiā non praescidentium transcendentia praedicatorum per adiectionem purē metaphysicam impossibile est.

398 Adde nec fieri posse in eorum sententiā, ut aliqua praedicata praeter alia sint transcendentia adhuc per adiectionem physicam simul & metaphysicam. Nam cum in eorum sententiā subiectum omnium praedicatorum, quae eidem rei reali conueniunt, idem conceptus sit obiectiuus, quantum ad id, quod dicit in recto, & cui praedicata conueniunt, quidquid sit de extrinsecis connotatis, efficitur omnia praedicata adiectiua, quae eidem rei reali conueniunt, de eodem omnino subiecto, eodemque omnino modo verificari; atque ita vel omnia praeter, vel nulla transcendentia per adiectionem physicam simul & metaphysicam dicenda esse. De quo iterum redibit sermo *propositione duodecima.*

Propositio 11.

399 Secundum meam, & communem praecisionem obiectiuarum sententiam plurima dantur praedicata, quae omnes omnino formalitates eiusdem entis tam increati, quam creati transcendunt per purē metaphysicam adiectionem.

Pro hac propositione aduoco omnes Doctores citatos *num. 370.* qui transcendentiam metaphysicam entis, aliorumque huiusmodi praedicatorum admittunt, nam licet plerique eorum videantur supponere eam per inclusionem fieri, saltem in illa adstruenda, quocumque modo fiat, nobiscum conueniunt, & fortasse interpretari poterunt de inclusionem solum fundamentali, quo à nostra sententiā non discrepant. A qua quidem neque Scoti dissentiunt, quia solum negant, & quidem iure iuxta dicenda postmodum, metaphysicam transcendentiam entis vsque ad ultimas differentias per inclusionem, per adiectionem verō nequaquam iuxta sua principia negare possunt.

Probo ergo propositionem primō: quia plurima sunt praedicata, quae non solum in sensu reali; sed in formali, & metaphysico verificentur de omnibus, & singulis formalitatibus eiusdem entis siue increati, siue creati, à quibus realiter sunt indistincta, adeo, ut si per impossibile quaelibet talium formalitatum, aliis pereuntibus permaneret, affecta nihilominus talibus praedicatis persisteret, siue illa sibi retineret annexa. Hoc autem ipsum est transcendere eiusmodi praedicata dictas omnes formalitates metaphysica transcendentia, iuxta regulam supra statutam *propositio. 8.* Quod autem transcendentia ista per adiectionem fiat, ex doctrinā traditā à nobis *disputatione secunda, questione quarta, & disputatione octaua, questione secunda,* & saepe alias repetita de modo nostro iudicandi, ac praedicandi manifestē monstratur. Cum enim omne praedicatum significabile per verbum, cuiusmodi sunt transcendentia omnia, per modum actus & instar cuiusdam exercitij subiecti, cui attribuitur, concipiatur à nobis, nequit non illud ex conceptu suo esse quid superadditum, & adiectum ipsi subiecto, quod est euenire illi per adiectionem, quae purē metaphysica erit, quando praedicatum, & subiectum per solam rationem distincta sunt. Vide id in praedicto entis, seu potentis existere quod per verbum *possum* significabile est. Dum enim dicimus *rationalitas potest existere*, non potest non potentia ad existendum concipi ut actus adiectus rationalitati, cui subinde etiam adiciatur, cum conformatus in participium per verbum substantiuum *esse* ipsi attribuitur, ut cum dicimus *rationalitas est potens existere*, siue *est ens*. Huiusmodi enim participia, vel nomina semper sumuntur adiectiue ut possint de subiecto verificari in sensu reali, & formali, ut constat ex doctrinā etiam tradita in citatis *disputationibus*. Tantumdemque censendum est de reliquis huiusmodi transcendentibus praedicatis. Dari autem plurima eorum tum in Deo, tum in creaturis manifestum est. Quia talia sunt in Deo immensitas, aeternitas, necessitas, & similia: in creaturis, atque etiam in Deo potentia ad existendum, bonitas, veritas, &c. Nulla quippe est formalitas Dei, cui ratione sui, & propterea ab aliis condistinctae non conueniat esse ubique, esse ab aeterno, necessariō existere, &c. Sicut nulla est formalitas, aut

aut Dei, aut creaturæ, cui pariter ratione sui non conueniat posse existere, esse bonam, esse veram &c. Quod vel ex terminis ipsis satis superque notum est.

401 Secundo probatur propositio. Quia de aliquibus saltem prædicatis adeo euidens est omnes & singulas formalitates rerum transcendere, ut neque Scotista, nec alij quipiam negare id poterunt, si semel eis statuatur transcendentiam aliter fieri, quam per metaphysicam inclusionem; quoniam hanc solum tanquam impossibilem negant, quicunque transcendentiam prædicatorum metaphysicam negant, ut iam notauimus. Ergo cum propositio nostra non de transcendentia per inclusionem, sed per adiectionem loquatur, nullo prætextu poterit quispiam eirectari. Etenim euidensissimum est, quamlibet cuiusvis entis formalitatem non fictitiam ex proprio conceptu, & ratione sui, nullaque aliarum ratione habita, cum quibus identificatur esse possibilem, esse veram, esse perfectionem &c. Similiter de quauis formalitate Dei, supposito, quod sit Dei, euidens esse eam per se & ratione sui æternam, immensam, bonam, &c. Et confirmari potest; quia certum est in scientiis humanis primam passionem metaphysicam conceptui essentiae esse annexam, conceptui autem primam secundam, secundam autem tertiam &c. eo quod aliquæ formalitates præ aliis cum aliquibus connexæ sunt metaphysicæ ex proprio conceptu, & ratione sui, quemadmodum in rebus physicis aliquæ præ aliis cum aliquibus physicæ connectuntur. Igitur sicut in physicis sæpe sunt res, cum quibus alia plures, aut omnes alicuius generis, aut absolute omnes physicæ ratione sui connectuntur; ita in metaphysicis nihil verat, quominus sæpe sint prædicata, cum quibus omnes & singulæ alicuius entis, aut alicuius generis entium, aut absolute omnium formalitates metaphysicæ connectantur per se immediatè, siue ratione sui; atque ita talia prædicata talibus formalitatibus per se & formaliter conueniant. Quod ipsum est prædicata huiusmodi transcendentia metaphysicæ esse. Quod autem eorum transcendentia, siue transcendens conuenientia, seu prædicatio per adiectionem metaphysicam fiat, tum ex modo nostro prædicandi nuper commemorato constat. Tum quia illa nec per identitatem metaphysicam, ut constat ex propositione 9. nec per inclusionem, ut constabit ex propositionibus 12. & 13. possunt transcendere; aliud autem genus metaphysicæ transcendentia excogitabile non est, ut liquet ex totâ hac questione.

402 Tertiò, probatur propositio; quia illud euidensissimum axioma, quodlibet est, vel non est non solum de quolibet ente adæquato, & in sensu reali, sed de qualibet cuiusvis entis formalitate, & in sensu formali verificatur, ut apud omnes est in confesso. De quolibet enim excogitabili conceptu obiectiuo non potest non verificari in omni sensu reali, & formali quoduis distinctum quorumuis prædicatorum sibi contradicentium, eo ipso, quod inter duo contradictoria non datur medium, propterea præfatum axioma statuitur. Ergo imprimis quoduis distinctum contradictoriorum prædicatum transcendens est omnem omnino cuiusvis entis formalitatem, quæ transcendentia vagè saltem metaphysica erit, quando alterum ex contradictoriis à formalitatibus, de quibus ipsorum distinctum prædicatur, realiter distinctum non est. Deinde, quia, quo sensu de quouis subiecto verificatur contradictorium distinctum,

Pharus Scientiarum, Tom. II.

eodem de subiecto ipso debet alterum contradictoriorum determinatè verificari; eo quod ex duobus contradictoriis necesse est alterum esse, & alterum non esse determinatè: ideo quories contradictorium negatiuum in sensu formali de omnibus formalitatibus eiusdem entis falsificatur, ut sæpe fit: non potest non positium de eisdem formalitatibus in sensu formali verificari, atque adeo illas omnes transcendere metaphysicè, si realiter ab illis distinctum non est. Sic quia de omnibus, & singulis formalitatibus diuinis falsificatur in sensu formali non esse ubique, de eisdem in eodem sensu verificatur esse ubique, quod est prædicatum positium immensitatis illas omnes transcendere, quod pariter euenit in aliis huiusmodi. Fieri autem transcendentiam istam per adiectionem satis superque ex dictis liquidum est.

Verum contra doctrinam propositionis oppositi potest, sequi ex illâ in formalitatibus transcendentibus dari progressum in infinitum. Nam si rationalitas, exempli gratia, est ens per potentiam ad existendum ipsi metaphysicè adiectum, eadem rationalitas ut præcisa à tali potentia erit pariter ens per aliam, & ut præcisa ab hac per aliam, & sic in infinitum. Similiter quauis potentia ad existendum erit ens per aliam sibi superadditam, & hæc per aliam, & sic sine fine. Id namque iuxta doctrinam stabilitam fert secum noster modus iudicandi per adiectionem prædicati ad subiectum. Respondeo primò hoc argumentum etiam contra transcendentiam metaphysicam per inclusionem militare, atque adeo ab omnibus esse solvendum. Nam si rationalitas est ens per rationem entis in se inclusam, si semel hanc à rationalitate præscindas, alia ratio entis in rationalitate manebit inclusa, & hæc præcisa alia, & sic in infinitum. Similiter quauis ratio entis per aliam in se inclusam erit ens, & hæc per aliam, & ita deinceps sine fine. Progressio autem infinita per inclusionem longè maiorem difficultatem præ se fert, quam progressio infinita per adiectionem ut in continuo diuisibili in infinitum, ubi solum illa habet locum, iuxta dicta propositionis 3. cernere licet. Respondeo secundò progressum infinitum dumtaxat syncategorematicè, ita quod multitudo partium actu existentium semper finita sit, augibilis tamen sine fine, absque illo inconueniente admittet etiam in rebus realibus. Tale autem ut summum est, quod probat argumentum factum in formalitatibus transcendentibus, unde nihil infert absurdum. Respondeo tertiò ne syncategorematicè quidem posse in infinitum multiplicari in mente nostrâ formalitates transcendentis, posito, quod illæ multiplicentur, propterea argumentum factum præterdit, ita ut dato quouis earum numero, alius maior de facto dabilis sit. Quia intellectus noster pro hoc statu certam dumtaxat quantitatem obiecti siue continuum, siue discretum potest simul cognitione complecti; ita, quod si aliquid addatur ab vno latere, tantundem detrahi ab alio necesse sit, ut explicuimus, & ostendimus disput. 1. quæst. 2. & 3. Denique respondeo quarto formalitates, quæ in casibus argumenti, & similibus possunt ab intellectu nostro sine fine multiplicari, solum numericè distingui, atque adeo æquialenter esse eandem in ordine ad scientiam rerum, unde extrahuntur, quia non tam ex ipsarum meritis, quam ex nostro concipiendi modo ducunt originem. Ex quibus patet, huius

H 3 cem

cemodi formalitatum transcendentium progressus in infinitum syncategorematicè tantum, & nostro intellectui pro hoc statu connaturales esse, & nullum omnino secum incommodum ferre, prout iam etiam in superioribus à nobis sæpe dictum est.

Propositio 12.

404 In sententiâ non præscindentium impossibile est, quòd aliquod prædicatum transcendat omnes eiusdem entis formalitates per metaphysicam inclusionem.

Est clarum: quoniam apud non præscidentes omnes, & singulæ formalitates eiusdem entis quantum ad id, quod dicunt in recto, idem omnino sunt metaphysicè, quantum ad ea verò, quæ dicunt de connotato, quæcumque illa sint, realiter & adæquatè inter se distinguuntur. Ergo impossibile est ut vna formalitas in reliquis omnibus eiusdem entis claudatur metaphysicè, prout requiritur ad transcendentiâ, de quâ tractamus: quia neque idem omnino in se ipso, neque distinctum realiter in distinctis à se realiter, & adæquatè, metaphysicè claudipotest, ut est notissimum. Confirmatur primò, quia negantes præcisiones obiectiuas eo ipso dicunt distinctionem formalitatum à ratione oriundam non ex parte obiecti, sed ex parte solum actus se habere; ita, quòd conceptus obiectiuus omnium prorsus sit idem, cognitus tamen diuersis modis se habentibus ex parte cognitionis, hoc est, diuersis cognitionibus. Sed neque vna cognitio includi potest metaphysicè in reliquis ad idem obiectum terminatis, neque vnus, & idem conceptus obiectiuus in se ipso. Igitur apud non præscidentes impossibile est, ut vna formalitas in reliquis eiusdem entis claudatur metaphysicè. Confirmatur secundo: quia si nomen *immetasitas*, & cetera omnia, ac singula nomina Dei totum, quod Deus est re ipsâ significant, quæcumque dicantur illa insuper connotare extra Deum, impossibile est, ut attributum immetasitatis per inclusionem metaphysicam transcendat alia Dei attributa; quia nec Deus integer in se toto, nec connotatum immetasitatis in omnibus omnium attributorum Dei connotatis potest includi metaphysicè, ut constat.

405 Dicent non præscidentes, contra quos hæc propositio militat, transcendentiâ metaphysicam iuxta sententiâ suam in eo consistere, quòd nequeat tota res cognosci in ordine ad alia extrinseca connotata, quin cognoscatur simul in ordine ad illud, quod constituit prædicatum transcendens, bene tamen vice versâ. E.g. entitas hominis nequit cognosci in quantum potens rationari, hoc est, relatè ad connotatum rationalis, quin cognoscatur in quantum potens existere, id est, relatè ad connotatum entis. Bene tamen è contra; & ideo formalitas entis transcendit formalitatem rationalis, sed non è conuerso. Ita philosophantur Ouiedo *contr. 1. Metaphysicæ punct. 4. num. 6. cum Hurt. disp. 9. Log. sect. 4. subf. 5.* & alij Recentiores.

406 Sed contra primò. Quia, ut constat ex dictis, hæc non est transcendentiâ per inclusionem metaphysicam, ut ipsi passim supponunt dicentes prædicatum entis, & alia huiusmodi formaliter includi, & imbibere in differentiis.

407 Contra secundò: quia iuxta sententiâ ipsorum conceptus entis, seu potentis existere nequit habere pro connotato existentiam, ut aliqui eorum videntur supponere, ut quæ indistinctam realiter

à potentia existendi. Connotatum autem conceptus entis reperi in principio ratiocinandi non posse esse existentiam discursus, ut dicit Ouiedo, palam est: quia cum conceptus entis in omnibus rebus, in omnibusque formalitatibus, quibus conuenit, debeat esse eiusdem rationis, ut censet ipse Ouiedo, in omnibus debet habere idem connotatum. Constat autem in aliis rebus, in aliisque formalitatibus conceptum entis non connotare existentiam discursus, imò neque existentiam effectus ut sic, quia non omnes habent effectus, neque existentiam connotati ut sic, quia non omnes connotant quidpiam existens, & plures nihil omnino connotant, ut pluribus coniecimus *suprà disp. 13. quæst. 9.*

Contra tertio: quia prædicatum entis, & alia huiusmodi, non connotatis rerum extrinsecis, sed intrinsecis earum conceptibus conueniunt, & attribuantur, dum de omnibus, & singulis talium rerum formalitatibus verificantur, & prædicantur, ut constat. Prædicatum enim entis non ideo dicitur omnes hominis formalitates transcendere, quia in omnibus hominis extrinsecis connotatis, sed quia in omnibus hominis intrinsecis, & identificatis conceptibus reperitur formaliter; extrinseca enim Dei connotata immensa re verà non sunt: ergo cum eiusmodi conceptus intrinseci, & identificati in vnaquaque re sint vnici prorsus, & idem, iuxta sententiâ non præscientium, constituit iuxta illam prædicatum entis, & similia nec per inclusionem, nec per adiectionem, nec aliter dici posse transcendere plures eiusdem rei formalitates; quin imò de totâ integrâ re, tum illud, tum cetera omnia ipsius rei prædicata indiuisum, eodemque modo verificari, & prædicari; atque adeo neque alia præ aliis, neque vlla omnino transcendentiâ dicenda esse, ut contra communem consensum coniectus falsus est Ariaga.

Contra quarto: Quia falsum omnino est, ut bene vidit ipse Ariaga, non posse non cognosci à nobis vnamquamque rem in ordine ad ea connotata, quæ iuxta præfatos non præscidentes prædicata transcendentiâ constituunt, etsi in ordine ad alia possint. Constat enim passim nos concipere alias rerum formalitates, & de eis tractare immemores prorsus prædicatorum transcendentium, quæ illis conueniunt, & consequenter suorum, si quæ habent, connotatorum. Sæpe etiam accidit, ut cognitio aliis rerum prædicatis non transcendentibus, aliqua earundem transcendentia penitus ignorentur, ut multis argumentis *suprà* monstrauimus *disp. 13. quæst. 10.* vniuersaliter ostendentes prædicata transcendentiâ, & non transcendentiâ mutuo inter se esse præscindibilia, & sæpe de facto præscindi. Igitur etsi demus Aduersariis per id constitui prædicatum transcendens, quod nequeant reliquæ eiusdem rei formalitates concipi sine illo, quia nequit non simul cum connotatis illarum cognosci connotatum illius, adhuc in ipsum sententiâ falsum persistit aliqua esse prædicata præ aliis transcendentia: quia nulla sunt, quæ necessarîo concipi debeant, dum concipiuntur reliquæ omnes eiusdem rei formalitates.

Meliùs profectò dixissent non præscidentes prædicata metaphysicè transcendentiâ ea esse, quæ ex omnibus cuiusque rei formalitatibus bene inferuntur.

runtur: non transcendunt verò, quæ secus: nam illationes huiusmodi penes extrinseca connotata, relate ad quæ constituunt ipsi rerum formalitates, bene constare possunt, quatenus aliqua connotata illationem habent ex reliquis, non verò è contra. Caterum, quia sæpe sæpius in obiectis humanarum scientiarum eiusmodi connotata pro distinguendis ipsorum formalitatibus non suppetunt, ut fuscè demonstrauimus *supra disp. 13. quæst. illa 9. citatâ*, & eis deficientibus nulla est formalitas, quæ mutuo non inferatur ex reliquis eiusdem rei, iuxta sententiam non prædicentium: quia omnes, scilicet connotatis, vnici sunt, & indiuisi conceptus; ideo ne isto quidem modo defendi potest in eorum sententiâ aliqua esse prædicata transcendentia præ aliis. Adde per istud genus transcendentia potius dicendum esse vnum connotatum transcendere physicè alia ex quibus inferitur, quam vnam formalitatem transcendere metaphysicè alias, quæ in ordine ad talia connotata constitui dicuntur.

411 Ex quibus omnibus concluditur, semel sublati præcisionibus obiectiuis, omnem omnino transcendentiam prædicatorum metaphysicam è medio tolli, ut vel inuitus fortasse fassus est Ariaga.

Propositio 13.

412 Etiam suppositâ nostrâ, & communi præcisionum obiectiuarum sententiâ, impossibile est, quod aliquod prædicatum transcendat omnes eiusdem entis formalitates per metaphysicam inclusionem.

In hanc propositionem conueniunt omnes Scotistæ & reliqui qui absolute negant transcendentiam entis, aliorumque huiusmodi prædicatorum, loquuntur enim de transcendentia per metaphysicam inclusionem, ut iam *proposit. 11.* notauimus. Probatur autem primò: quia si potentia ad exigendum, e.g. transcederet per metaphysicam inclusionem omnes formalitates hominis; rationalitas esset conceptus per rationem nostram compositus ex potentia existendi, & ex aliâ quâpiam formalitate, quæ quidem non posset non esse adæquatè condistincta à potentia existendi, & eam excludens à se, vtpote pars cum illâ componens totum: omnis quippè pars cum aliâ componens totum necessariò excludit illam à se, ut est notissimum. Quo fieret, ut potentia existendi in illâ hominis formalitate non includeretur formaliter, & aliàs includeretur, cum supponatur includi in omnibus, quæ est contradictio. Quod si dicatur in illâ etiam includi idem argumentum conficiam, donec sistamus in aliquâ, in quâ non includatur: nam hîc progressio infinita locum non habet, cum nos nequitiam possumus simul concipere infinitas formalitates actu inter se distinctas, quarum aliæ in aliis citra finem actualiter concipiuntur inclusæ, ut constat.

413 Dices confusè bene posse concipi à nobis eam infinitam formalitatem inclusarum, & includentium progressionem, uti in continuo in infinitum diuisibile similem partium physicarum progressionem confusè concipimus, etsi concipere nequeamus expressè. Sed primò caue æquiuocationem: nam strictè, & propriè loquendo aliud est cognitionem esse confusam; aliud esse obscuram. Cognitionis confusa est, quæ cognoscitur plura, non tamen ut plura, sed per modum vnius, quo pacto nos sub

vno conceptu vniuersali cognoscimus confusè plura inferiora contenta sub illo, & hæc opponitur cognitioni distinctæ tangenti plura, ut plura, & inter se distincta. Vtraque autem harum cognitionum aut clara, aut obscura esse potest; Nam cognitio obscura est, quæ opponitur claræ, tangitque obiectum suum, sine illud sit vnum, siue multiplex, veluti sub luce malignâ, id est, obscurè: Cum tamen clara, veluti sub perspicuâ luce illud attingat, id est, clarè. Vnde patet discrimen cognitionis confusæ, & distinctæ ex parte obiecti se habere, cum tamen cognitio obscura, & clara ex modo solum tendendi discriminentur. Hinc dico cognitione distinctâ, siue ea clara sit, siue obscura, dumtaxat posse nos concipere simul certum, limitatumque numerum conceptuum obiectiuorum. Nam cum intellectus noster cuncta cognoscat per phantasmata sensibilia habentia aliquam quantitatem, quæ minor minima sensibili esse non potest, in eisque apprehendis phantasiâ sequatur, certam dumtaxat, limitatamque quantitatem obiecti aut continuam, aut ex continuâ, & discreta coalescentem, & consequenter certam, limitatamque multitudinem conceptuum obiectiuorum potest simul suâ apprehensione complecti; adeo ut si aliquid amplius velit concipere, tantundem ex præconceptis relinquere debeat, ut experientiâ constat, & fuscè demonstrauimus *supra disp. 1. q. 2. & 3.* Tantum abest ut multitudinem infinitam conceptuum obiectiuorum simul possimus concipere cognitione distinctâ, siue ea clara sit, siue obscura. Ex quo patet neque in aliquo ente infinitas formalitates, neque in continuo diuisibili sine fine infinitas partes posse nos simul distinctè, & per modum plurium concipere, sed necessariò eas finitas, imò, & paucas esse debere. Et quoniam formalitates in ente plures non sunt, quam, quæ à nobis actu concipiuntur distinctæ, quia earum distinctio, & pluralitas à nostrâ dumtaxat nascitur cognitione, ideo licet deus cognoscat à nobis in continuo prædicto infinitas partes confusè, dum paucas quasdam dumtaxat distinctè cognoscimus, eo quod talis partium infinitudo, ut ponimus, datur à parte rei, tenditque intellectus ad cognoscendum quidquid ibi est realiter; dum tamen cognoscimus in quouis ente aliquas formalitates distinctè, nullas alias, nedum infinitas dici possumus cognoscere confusè: nisi fortasse eas, quas prius cognitas distinctè postmodum sub vno conceptu secundario adunamus, uti adunare solemus formalitates generis, & differentia sub vno conceptu definiti: quo iure sub conceptu definiti dicuntur complecti confusè, quæ per definitionem attinguntur distinctæ, iuxta doctrinam latius traditam *supra disp. 13. q. 9.*

Ex quibus liquet progressionem actu infinitam formalitatum inclusarum, & includentium neque confusè, neque distinctè, neque obscurè, neque clarè posse concipi à nobis, & consequenter illam omnimodis impossibilem esse; sistendumque necessariò esse subinde in aliquibus formalitatibus, quæ non includant in se formaliter eam, quæ dicitur omnes transcendere, quales sunt vltimæ differentia; atque adeo transcendentiam metaphysicam per inclusionem actualem vsque ad vltimas differentias nequaquam fieri, prout opinati sunt Aduersarij. Adde nec fieri posse per inclusionem fundamentalem, præbentibus scilicet fundamentum ipsis vltimis differentiis, ut nos in eis formalitatem transcendentem concipiamus inclusam partientes videlicet illas in duas formalitates, cum an-

reā essent penitus indiuisa: quoniam vltimā differentia duntaxat possunt fundamentum præbere, vt nos iudicemus de illis formalitatem transcendentem, nequimus autem iudicare supposito modo naturali, quem iudicandi habemus, nisi attribuendo eam ipsis per modum cuiusdam actus ab eisdem adæquatè distincti. Quo fit, vt transcendentia talis formalitatis necessariò per adiectionem metaphysicam fiat, vt *propos. 1. 1.* statutum est.

415 Secundo probatur propositio, supposito quod potentia ad existendum e.g. in rationalitate includatur, vt censent Aduersarij. Aut præter totam potentiam existendi repletam in rationalitate restat aliquid insuper in ipsa rationalitate formaliter, aut nihil prorsus restat? Si nihil: ergo potentia existendi non magis includitur in rationalitate, quàm in se ipsa, potentiaque existendi, & rationalitas idem omnino conceptus obiectiuus est synonymè significatus per ista nomina: quo nihil absurdius, neque remotius ab Aduersariorum sententiā. Si verò præter totam potentiam existendi restat in rationalitate aliquid, id quidem nequit in se includere potentiam existendi: quia aliās, præter totam potentiam existendi, restaret potentia existendi, quod est implicatorium, vt patet.

416 Tertiò pone hominem per cognitionem præcisiuam cognoscere omnem omnino potentiam existendi imbibitam in rationalitate, & nihil amplius, quod in opinione præcipientium obiectiuè, in quā procedimus, manifestè est possibile. Quo posito, rogo. Aut talis homo ignorat aliquid de rationalitate, aut nihil? Si nihil: ergo rationalitas formaliter amplius non est, quàm potentia existendi, quod & absurdum est, vt patet, & omnem inclusionem formalitatis transcendentis è medio tollit, vt etiam patet. Si aliquid, in eo utique nequit includi aliqua potentia existendi: Fieret enim vt aliqua potentia existendi in rationalitate imbibita ignoraretur, seu non cognosceretur à tali homine: quo tempore cognoscitur omnis, quod est contradictio.

417 Quartò probatur propositio: quia si potentia existendi includitur in rationalitate non potest non distingui ab illā inadæquatè distinctione tanquam inclusum ab includente: sed quoties aliquid ab alio inadæquatè distinguitur tanquam inclusum ab includente, necesse est vt habeat in illo aliquid, à quo adæquatè distinguatur, & in quo subinde non includatur: igitur si potentia existendi includitur in rationalitate, necesse est, vt sit ibidem aliquid non claudens potentiam existendi. Quo cessat eius transcendentia per inclusionem vsque ad vltimas differentias, prout ab Aduersariis adstruitur. Cetera patent. Minor probatur: quoniam distingui inadæquatè inclusum ab includente nihil est aliud, quàm esse in includente aliquid adæquatè identificatum cum incluso, & aliquid adæquatè ab illo distinctum, vt satis ex se est notum. Pone ergo omnem omnino potentiam existendi in rationalitate inclusam esse A, & residuum ipsius rationalitatis esse B, eritque coniunctum A B inadæquatè distinctum ab A: quia habet ipsum A, quod secum adæquatè est idem, & B, quod est adæquatè distinctum ab A, atque adeo nihil illius habens inclusum in se.

418 Quintò probatur propositio argumentis omnibus, quibus *disp. 1. 3. quest. 10.* monstrauimus formalitates transcendentis mutuo præcindi obiectiuè per intellectum nostrum ab illis, quos dicimus tran-

scendere. Quod fieri non posset si transcenderent per inclusionem, sicuti censent Aduersarij, vt est notum. Imò verò, quia præcisio non mutua formalitatum omnino impossibilis est, vt ibi monstrauimus, inde conuincitur transcendentiam metaphysicam per inclusionem omnino implicatariam esse: quia ex vnā parte lineali quā præcisione formalitatum stare non potest, vt patet. Cum certum sit non posse includi in alio id, quod illud non componit simul cum alterā parte à se distinctā, siue præcisā: ex aliā verò parte nulla queat formalitatum præcisio siue mutua, siue non mutua in tali transcendentia inueniri. Quo iure P. Vasquez omnem transcendentiam conceptus obiectiuus entis (puta per inclusionem) negauit, admittens duntaxat transcendentiam solius nominis, & cum eo alij, vt videbimus *q. seq.*

Obiici tamen potest, & solet contra nostram 419 propositionem. Rationalitas, e.g. vt condistincta ab animali non est nihil: ergo est aliquid: ergo est ens formaliter. Resp. esse quidem ens formaliter, non tamen per formam entis in se inclusam; sed sibi adiectam metaphysicè. Concretum enim ens ex potentia ad existendum tanquam ex formā, & ex subiecto totalis potentia coalescit, quod in proposito est rationalitas. Quod concretum subinde adiectiuè usurpatum in sensu formali verificatur de rationalitate, vt vniuersè omne concretum adiectiuum, seu metaphysicum, seu physicum in sensu formali verificatur de subiecto, cui conuenit, iuxta doctrinam vniuersalem datam *disp. 2. q. 4.*

Sed replicabis. Rationalitas vt condistincta ab animali non est nihil: ergo est aliquid: ergo est ens, non adiectiuè, sed substantiuè, & intrinsecè: ergo per rationem entis intrinsecè in se inclusam. Respondeo rationalitatem, substantiuè loquendo, duntaxat esse potentiam ratiocinandi, quæ formaliter conceptus quidam obiectiuus est simplex, de quo (sicut & de aliis huiusmodi) nihil potest prædicari in sensu formali essentialiter præter ipsum de ipso, vt si dicas *rationalitas est rationalitas*, aut quid æquiualens; quidquid enim aliud prædicaueris, accidentaliter prædicetur de illo, atque adeo adiectiuè necesse est, iuxta doctrinam vniuersalem etiam datam *disp. 2. q. 4. & sepe alibi*. Itaque etsi sit verum absolute loquendo rationalitatem sub quavis præcisione acceptam ex parte subiecti, esse formaliter ens, verum, bonum, distinctum à reliquis, &c. sumptis (vt absolute iuxta nostrum communem modum concipiendi sumuntur) his prædicatis accidentaliter, siue adiectiuè metaphysicè: loquendo tamen substantiuè, solum erit verum in sensu formali rationalitatem esse rationalitatem, esse essentiam, esse aliquid, esse ens fundamentale, &c. vt sumi solent æquiuocè pro quouis conceptu obiectiuo non ficto, & consequenter impræsentiarum synonymè cum his nominibus *rationalitas, & potentia ratiocinandi*. Vide adrem plura loco citato.

421 Constat itaque ex dictis in totā hāc questione ne quot modis dentur tum in Deo, tum in creaturis prædicabilia, seu prædicata transcendentia. Quo pacto illa à non transcendentibus generat discernenda, & quot sint transcendentibus genera possibilis.

QUEST

QVÆSTIO XXI.

Utrum entis, aliorumque prædicabilium transcendentium conceptus aliquis obiectiue unus, atque communis multis detur?

422 **N**egant Caietanus opusc. de ente & essen. cap. 1. quæst. 2. & tractat. de nomin. analog. cap. 5. & 6. Petreir. lib. 2. Physicæ, cap. 2. Fonseca. lib. 4. Metaph. cap. 2. q. 2. Vasq. 1. part. disp. 2. 2. cap. 5. & disp. 11. 4. cap. 2. & disputat. 1. 2. 1. cap. 2. Capreol. Petrar. Deza Hispal. Soncin. Fland. quos refert, & sequitur Rub. in Log. tractat. de Analog. num. 38. & sequentibus. Itaque isti Doctores nomen duntaxat entis, aliorumque huiusmodi prædicatorum censent esse vnum, & multis commune, non item conceptum obiectiuum per nomen ipsum significatum. Oppositam tamen sententiam tenent Scot. in 1. dist. 3. q. 1. & 3. & dist. 8. q. 1. & in 2. dist. 3. q. 2. & cum eo omnes Scotistæ, Iauel. Sot. & alij, quos refert, & sequitur Soar. disp. 2. Metaph. sect. 2. Petr. Hurtad. disputat. 9. Log. sect. 4. & disputat. 2. Metaph. sect. 3. Ariag. disputat. 11. Logice. sect. 1. Onied. controu. 1. Metaphysica. pñct. 5. & alij Recentiores communiter. Ego imprimis agam de ente, de quo specialiter plerique, dicturus postmodum nonnihil de cæteris prædicabilibus transcendentibus.

423 Supponendum tamen est primò solum esse modo sermonem de nomine *ens* pro ut significat *ens* reale; nam pro ut ad *ens* rationis significandum etiam extenditur, dicemus postea.

424 Secundo supponendum est *ens* duobus imprimis modis, & valde æquiuocè, ut dicemus infra, usurari: primò pro existente; secundo pro essente quidpiam, ut ita loquar. Est enim participium verbi *esse*, quod modo actum existendi, modo actum essendi quidpiam, siue identitatem significat etiam æquiuocè. Petrum enim esse in terram naturæ est Petrum existere: Petrum verò esse rationalem est Petrum identificari cum rationali. Quocirca verbum *esse*, pro ut significat actum essendi, qui est identitas, dicitur verbum substantiuum, adiectiuum autem sicut & cætera verba, pro ut significat actum essendi, qui est existentia, eo quod identitas pertinet ad substantiam, siue ad essentiam rei: cæteri autem actus significati per alia verba non item, ut pluribus *suprà* disput. 9. quæst. 1. & 2. explicuimus. Et quoniam omnem actum secundum non potest non comitari actus primus, qui est potentia ad actum secundum, factum est ut *ens* non solum pro existente, sed etiam pro potente existere usurpetur, nec solum pro essente quidpiam, sed etiam pro potente esse quidpiam.

425 Tertio supponendum est *ens* pro essente quidpiam bisariam rursus posse usurpari. Primò pro essente quidpiam essenziale, qualis est homo, pro ut subest actui essendi, quo dicitur *homo est rationalis*. Secundò pro essente quidpiam accidentale, qualis est homo, pro ut subest actui essendi, quo dicitur *homo est albus*. Ex quibus primum *ens* per se, secundum verò *ens* per accidens appellatur ab Aristotele locis *infra* citandis. De quo etiam plura sunt dicta loco *citato*. His positis sit

Propositio 1.

426 Nomen *ens* sumptum tam pro existente, quam pro potente existere conceptum obiectiuum signi-

ficat obiectiue vnum, & omnibus entibus communem.

Probatum primò ab experientiâ. Audito enim nomine *ens* in significatione propositâ haud dubiè experimur conceptum vnum per ipsum significatum, non plures nostræ menti obuersari. Ergo.

Secundò certum est nomen *ens* sumptum in sensu dicto vniuersale esse, siquidem de pluribus dici potest: Igitur significat plura: sed non significat plura concepta ut plura, igitur significat plura concepta ut vnum: non enim datur medium, quod est significare vnum conceptum obiectiuum communem pluribus. Quod autem non significat plura concepta ut plura probatur: quia quoties nomen vniuersale significat plura ut plura, & inter se diuersa, uti euenit in æquiuocis, eo audio, non statim in eius significato quiescimus: donec sciamus, quo sensu usurpatur, siue pro quo suorum significatorum accipitur. Ac audito nomine *ens* in communissimâ significatione, de quâ tractamus, statim in eius significato quiescimus, ut constat: Igitur nomen *ens* sic sumptum non habet plura immediata significata, sed vnum, quod est significare illud plura, de quibus dicitur, non quatenus concepta ut plura, sed quatenus concepta ut vnum.

Tertio conceptui obiectiuo significato per nomen *ens* in significatione prædictâ vnicus duntaxat correspondet in mente nostrâ conceptus formalis, siue vnica cognitio: ergo conceptus ipse obiectiuus vnum quid obiectiue est. Consequentia est bona. Nam vt ex doctrinâ sancti Thomæ ostendi. *suprà* disp. 2. q. 3. cons. 2. per vnica cognitionem non possunt à nobis pro hoc statu cognosci plura ut plura, sed quidquid per vnica cognitionem à nobis concipitur, nobis appareat vnum necesse est. Antecedens autem imprimis traditur, & latè probatur ab Auctoribus nostræ sententiæ, pro ut apud Soar. & apud Petrum Hurtadum videre est. Deindè breuiter probari potest primò ab experientiâ. Non enim plures cognitiones, sed vnâ haud dubiè experimur, cum audito nomine *ens* eius significatum modo dicto concipimus. Secundò, quia vni voci in singulari, qualis est *ens*, vna cognitio respondet in mente nostrâ, quando ea ad suum obiectum significandum in actu secundo usurpatur, uti usurpatur nomen *ens* in significatione præfatâ. Obid enim quando vox est æquiuoca, atque adeo plura diuersa significans veluti in actu primo, conceptum determinatum de eius obiecto non formamus, quovsq; scimus pro quo in actu secundo significando ea usurpatur. Et tanè si vni voci, pro ut iam iam significanti in actu secundo, plures conceptus tum formales, tum obiectiuus in mente nostrâ corresponderent: quid opus esset ad significandos plures pluralitate vocum, quas ad id muneri adhibemus? Nec obstat sæpè nos ex vnâ voce audita ad plura cognoscenda per plures cognitiones moueri. Inde enim id nascitur, quod vnum vnice per talem vocem significatum cætera ferraliquo modo secum annexa.

Quintò, & potissimè probatur propositio à 428 prior; quia ratio entis per nomen *ens* sumptum, ut diximus, significata manifeste à nobis præscinditur ab specialibus rationibus rerum, de quibus *ens* dicitur; Siquidem passim concipimus aliquid sub ratione entis, imò iudicamus, & scimus illud *ens* esse, ignorantes penitus, an illud sit substantia, vel accidens, vel aliud quippiam specialius. Imò huiusmodi præcisionem entis, sicut & alio

aliorum transcendentium, esse obiectivam multis monstratum est à nobis *supra disp. 13. questione 10.* Igitur nihil est, quod veret rationem entis conceptam nobis ut unam, & communem multis. Patet consequentia: quia ubi non est, quod impediat præcisionem alicuius rationis ab aliis, quas habent insuper res inter se diversæ, unde ea sumitur, nihil consequenter est, quod impediat talem rationem ab omni diversitate exutam, adeo evadere similem, ut in vnicum conceptum obiectivum omnibus rebus communem coire queat, ut ex doctrinâ generali de fundamento adunationis vniuersalium traditâ *supra quest. 8.* liquidum est. Ob id enim animalis conceptus est vnus, & communis homini, & bruto; quia ratio animalis per præcisionem à rationali in homine, & ab irrationali in bruto exuta ab omni diversitate, quam homo, & brutum re ipsâ habent, adeo in utroque evadit similis, ut in vnicum conceptum obiectivum coire possit de factoque connaturalissimè coeat. Similiter ergo ratio entis hoc ipso, quod in substantiâ, & accidente, in aliisque omnibus rebus specialioribus, quantumvis inter se diversis, ab aliis earum rationibus præcindi potest, ab omni earum diversitate exuta ita potest in omnibus similis evadere, atque de facto evadit, ut in vnicum conceptum obiectivum possit coire, atque de facto connaturalissimè coeat.

430 Et confirmari potest primò. Quoniam vel nomen *ens* sumitur pro existente actualiter, vel sumitur pro potente existere: Si priori modo sumatur, concretum est ex actu existendi, & ex subiecto eius. Si posteriori, concretum patitur ex subiecto & ex potentia existendi. Quis autem dubitet actum existendi tum in abstracto, tum in concreto concipi à nobis in omnibus existentibus similem, atque adeo etiam ut vnum quid omnibus iisdem commune? Quandoquidem de eo, ut de tali loquimur, quoties eius occurrit sermo vnica scilicet definitione definientes, in plura membra diuidentes tanquam de vno quodam conceptu multis communi ratiocinantes, &c. si autem tum existentia, tum existens ut quid in omnibus existentibus simile, atque adeo etiam ut vnum eis omnibus commune concipitur, consequens est ut tum potentia existendi, tum potens existere pariter concipiantur. Si quidem potentia ad actus similes necunde à nobis dissimiles concipi possunt cum fundamento in rebus, sed semper concipiuntur similes, ut ex dictis à nobis *supra disputatione 16.* constat.

431 Confirmatur secundò. Ideo conceptus substantiæ est vnus, & omnibus substantiis communis quantumvis inter se diversis, quia in ratione essendi per se ut præcisa ab aliis omnes substantiæ similes, proindeque adunabiles sunt: sed omnia iisdem entia in ratione essendi in rerum naturâ, siue existendi, & consequenter etiam in ratione potentis existere ut præcisa ab aliis similia sunt, atque subinde adunabilia, ergo & conceptus entis vnus est, omnibusque entibus communis, quantumvis inter se diversis, siue nomen *ens* pro potente existere, siue pro existente vsurpetur. Quod enim ratio entis etsi transcendens æquè ac ratio substantiæ à cæteris rationibus sit præcindibilis, atque adeo de facto præcindatur, ut in vnicum conceptum cunctis communem possit coire, plane probatum supponimus ex *disputat. illâ 13. questione 10. citatâ*, nec minùs planè constat insuper ex dictis *quest. præced.* de transcendentia entis.

Verùm contra propositionem nostram opponunt 432 Aduersarij primò sequi ex illâ nomen *ens* prove in propositione accipitur non analogum, sed vniucum esse comparatione omnium realium. Respondemus id non esse inconueniens, ut constabit *q. sequente.*

Secundò opponunt. Ratio entis transcendit per 433 inclusionem omnes omnium rerum formalitates vsque ad vltimas differentias: ergo non potest ab illis abstrahi, ut in vnicum conceptum obiectivum cunctis communem coire possit. Hoc potissimum argumento conuictus est Vazq. cum aliis ad sequendam sententiam nostrâ propositioni oppositam. Et quidem semel suppositâ transcendentia entis per metaphysicam inclusionem vsque ad vltimas differentias, qualem supponebant Vazq. & alij, nihil efficax est; quia cum tali transcendentia non fiat abstractio, siue præcisio mutua entis à differentis, cum pars à toto mutuo non possit abstrahi, ut constat; neque non mutua; quia ea repugnat, ut ostendi dictâ *disputatione 13. questione 10.* ex dictisque etiam *questione præced. propos. 13.* liquet. Absque omni autem abstractione à differentis nequit ratio entis exui à diversitate, quam habet in singulis rebus, propterea est necessarium, ut in vnicum conceptum cunctis communem coire possit; ut constat ex generali doctrinâ traditâ *supra questione 8.* Vnde apparet eos Auctores nostræ sententiæ, qui eandem transcendentiam entis per metaphysicam inclusionem supponunt, malè ab argumento hoc expediri. A quo tamen ego facillimè me expedio, negatâ tali transcendentia: censeo enim eam esse impossibilem, uti *q. præced. propos. 12. & 13.* probaui.

Tertiò opponunt aliqui Recentiores. Si daretur 434 ratio vna obiectiva entis ab omnibus entibus abstracta, daretur in creaturâ formalitas; quæ sumpta præcisè non penderet à Deo, atque etiam in Deo daretur formalitas, quæ sumpta præcisè non esset à se: talis enim esset ea ratio entis communis Deo, & creaturæ præcisè sumpta: at vtrumque est absurdum: ergo sententia, ex quâ sequitur, teneunda non est. Sed verò forma ista arguendi patitur contra omnes venit probandum non dari conceptum substantiæ communem spirituali, & corporeæ: quia daretur in Angelo aliqua formalitas, quæ sumpta præcisè non esset spiritualis, & in lapide aliqua, quæ sumpta præcisè non esset corporea, quod simile præ se fert absurditatem. Eodemque iure non dari genus relationis, neque præsentia, neque qualitatis, &c. commune spirituali, & corporeæ. Similiter non dari conceptum communem aut intellectus, aut voluntatis, aut scientiæ, aut amoris, aut productionis, aut generationis, aut personæ, aut bonitatis, aut veritatis, aut demum plurium prædicatorum, quæ vel citra omne dubium, vel iuxta communior sententiam Deo, & creaturis communia sunt. Ex quibus patet argumentum propositum contra propositionem nostram nullius roboris esse.

Respondeo igitur ad illud. Rationem entis consideratam in statu abstractionis, siue adunationis, in quo est indifferens ut contrahatur ad Deum, & ad creaturam formaliter, seu per rationem nostram, seu in mente nostrâ obiectiue neque habere prædicatum essendi à se, nec prædicatum essendi ab alio, quia ut sic est præcisa ab utroque, in quo nihil absurdum cernitur, cum tota hæc præcisio opus nostri intellectus sit; realiter enim illa ratio nihil est aliud, quam entitas Dei, & entitas creaturæ, quarum

quarum prima re ipsa à se, secunda verò ab alio est. Semel tamen contracta dicta ratio, seu formalitas entis ad creaturam per coniunctionem cum aliquâ aliâ formalitate creatâ, & ad Deum per coniunctionem cum aliquâ aliâ formalitate diuinâ, in Deo quidem acquirit sibi prædicatum essendi à se vt potè transcendens omnem formalitatem diuinam: in creaturâ verò prædicatum essendi ab alio, vt potè transcendens eandem omnem formalitatem creatam, idque non per inclusionem, sed per adiectionem metaphysicam, qualiter solum possunt huiusmodi prædicata, iuxta sententiam nostram transcendere. Pariterque philosophandum est de cæteris prædicatis, siue formalitatibus Deo, & creaturæ communibus. & proportionem eadem de reliquis indicatis, & aliis similibus.

436 Quarta solent nobis opponi quædam Aristotelis loca, vbi docere videtur substantiam simpliciter, & absolute esse ens; accidens verò tantum cum addito diminuenti, nimirum entis ens: quo indicatur substantiam, & accidens non in aliquo conceptu per nomen *ens* significato, sed solum in ipso nomine conuenire. Verum, quo sensu iis in locis loquatur Philosophus vidimus propositione 2.

Propositio 2.

437 Nomen *ens* immediatè sumptum pro essente quidpiam essenziale, vt ita loquar, & pro essente quidpiam accidentale, qualiter sæpè sumi solet, non significat vnum conceptum vtique communem. Nihil tamen vetat sumi illud pro essente quidpiam cum præfinitione ab iis duobus, quo pacto vnicum conceptum vtique communem significabit. Tantundemque venit dicendum de nomine *ens* sumpto pro potente esse quidpiam,

Prima pars propositionis inde probatur: quia actus essendi quidpiam essenziale, & actus essendi quidpiam accidentale, conceptus sunt inter se manifestè dissimiles saltem ex parte termini, atque ita nullatenus adunabiles sub vno conceptu communi, iuxta generalem doctrinam superà statutam 7. 8. Ergo concreta ex talibus actibus composita nequeant non esse etiam conceptus inter se dissimiles. Et consequenter nomen *ens* pro vt immediatè significans talia concreta non potest non duos diuersos conceptus, non verò vnicum eis communem significare, vt ex doctrinâ etiam *ibidem* traditâ satis superque liquidum est.

438 Quod autem nomen *ens* sumi sæpè solet in significatione prædictâ inde constat: quia Arist. libro 5. *Metaph. capite 7. & libro 7. capite 1.* diuidens ens in ens per se, & ens per accidens, ens per accidens appellat id, quod per actum essendi sibi identificat concretum aliquod accidentale, vt cum dicimus *homo est muscus*. Ens autem per se, quod rei quiditatem præ se fert, vt potè identificans sibi per actum essendi suam essentiam, vt cum dicimus: *homo est animal rationale*, subditque ens per se primario & simpliciter dici ens: ens verò per accidens secundariò tantum, & cum addito, vt ens quantum, ens quale, &c. Quo satis indicat has duas differentias entis immediatè circa vltimum conceptum communem per nomen *ens* significari. Quo etiam sensu loquitur ibi S. Th. & sæpè alibi; aliiue multi cum Arist. eodem sensu nomen *ens* usurpare videntur.

439 Sed dices. Actus essendi, qui est identitas, non minus apparet semper nobis similis, quàm actus

essendi, qui est existentia: igitur non minus ille, quàm hic, tum in abstracto, tum in concreto à nobis erit semper sub vno conceptu adunabilis, quo doctrina tradita ruit. Distinguo antecedens: actus essendi, qui est identitas non minus apparet nobis semper similis, quàm actus essendi, qui est existentia, quoad intrinsecum suum conceptum concedo; quoad terminum extrinsecum nego, & nego consequentiam. Sat enim est, vt actus intrinsecè similes non sint adunabiles, quod termini eorum sint dissimiles, vt q. illa 8. citatâ probatum est. Et actus quidem essendi, qui est identitas, dissimiles terminos habet, quando identificat subiecto essentiam, & quando identificat eidem concretum quoduis accidentale, vt satis ex se est notum; cum tamen actus essendi, qui est existentia semper concipiatur respectiue ad eundem terminum, nempe ad naturam rerum, in quâ vnumquodque existere dicitur, ad tempus, vel aliud quidpiam, in quo concipiatur existere quæcumque existunt.

Hinc facillè se dat probatio secundæ partis propositionis: nam nihil est, quod veter terminos actuum essendi, qui sunt identitates, sub aliquo conceptu ipsis communi concipi à nobis exactè similes; atque adeo adunabiles, quo casu etiam isti actus adunabiles erunt sub vno conceptu communi per nomen *ens* significabili, vt ex dictis etiam in ea q. præfata *conf. 3.* liquidum est.

Vnde etiam patet tertia propositionis pars. De potentiis enim ad actus essendi prædictos eodem modo venit dicendum sub vno conceptu esse adunabiles, licetque vt vnum quid per nomen *ens* significabiles, quando actus, qui eorum sunt termini, adunabiles fuerint, ex parte namque conceptuum intrinsecorum eorum nihil est dissimilitudinis tali adunationi repugnans, vt constat ex iis, quæ dicebamus *num. 4. 30 sub finem*. Quando autem actus dictarum potentiarum ob terminorum suorum dissimilitudinem sub vno conceptu vniuersalem non possunt cadere, vt euenit in casu primæ partis propositionis, neque ipsæ potentie sub vno conceptum vniuersalem per nomen *ens* significabilem cadere poterunt: quia vt actus seu primi, seu secundi sub vno conceptum vniuersalem cadant, & eorum termini, quales respectu potentiarum sunt actus secundi, sub vno conceptum vniuersalem cadere debent, vt ex generali doctrinâ traditâ lococitato iam dictum est.

Propositio 3.

Nomen *ens* immediatè sumptum pro essentibus 441 speciales essentiae, vt sic loquar, aut pro essentibus specialia concreta accidentalia, qualia sunt ens homo, ens Angelus, ens Deus, ens quantum, ens quale, ens album, &c. iis omnibus conceptum vnum entis communem significare nequit.

Constat ex dictis: quia licet actus essendi substantius, nimirum identitas, quæ eiusmodi concretorum entis est forma, exactè similis in omnibus concipiatur, terminus tamen eius, qui est essentia, vel concretum accidentale, quæ subiecto identificat in singulis sunt dissimilia. Quod satis iuxta dicta est, vt ea omnia sub vno conceptum entis communem cadere nequeant.

Vnde colliges primò. *Ens* sumptum immediatè 442 pro essente quid in creaturâ, & pro essente quid creaturâ conceptum vnum, & communem vtique significare non posse: quia ens increatum, & ens creatum

ex

ex parte termini actus essendi substantiui valde sunt dissimilia. Quo sensu censendi sunt accipere *ens* quotquot docent Deo, & creaturis rationem entis communem dari non posse.

- 443 Secundo colliges. *Ens* sumptum immediatè pro essente quidpiam essentiale partiale, & pro essente quidpiam essentiale totale vnum conceptum vtrique communem significare non posse: quia essentia partialis, & essentia totalis, quæ termini sunt actus essendi, dissimiles sunt inter se. Idemque eneniet, si sumatur *ens* immediatè pro singulis essentis partialibus, siue partibus essentia in speciali, quarum vna est genus, alia differentia, alia prædicabile mixtum, alia anonymum, iuxta dicta q. 7. Similiterque de similibus casibus ratiocinandum est.

Propositio 4.

- 444 Quodlibet aliorum prædicatorum transcendentium, quæ recensimus *quæst.* 20. conceptus quidam est obiectiue vnus, atque communis omnibus rebus, earumque partibus seu physicis, seu metaphysicis, quas transcendere dicitur.

Quoniam ibi non de transcendentia nominum, sed de transcendentia prædicabilium obiectiuorum significatorum per nomina egimus. Impossibile autem est vt aliquod prædicabile obiectiuum transcendens sit aliquo ex modis recensitis in ea quæstione, nisi sit vnum, & commune iis omnibus, quæ transcendere dicitur, siquidem aliquod prædicatum transcendere plura subiecta aliud non est, quàm idem reperiri in singulis, siue singulis conuenire eà ratione, quâ vnus, & idem conceptus vniuersalis, siue communis iis omnibus, quibus est communis, conuenire, siue in eis reperiri dicitur, iuxta doctrinam supra statutam *quæst.* 6. Et quidem sicut ad transcendentiam nominis vnitas nominis requiritur, vt est notissimum, ita ad transcendentiam prædicati obiectiui significati per nomen, vnitas ipsius prædicati requiritur necesse est. Quoties igitur aliquod prædicatum obiectiuum aliquo genere transcendentia transcendens adstruitur, non potest non illud pariter vnum & commune pluribus adstrui. Quodlibet ergo prædicatum obiectiuum transcendens ex recensitis dicta q. 20. hoc ipso, quod aliquomodo transcendens sit, iuxta ibi dicta, non potest non esse obiectiue vnus, atque commune omnibus rebus, & earum partibus, quas transcendere dicitur, vt propositio nostra fert.

- 445 Restabat modò quædam consecutaria ex dictis in hac quæstione colligere, ea tamen magis commodè colliguntur post resolutionem sequentis.

QVÆSTIO XXII.

Vtrum ens, & alia transcendentia vniuoca sint, aut analogæ comparatione eorum, quæ dicuntur transcendere?

- 446 **E**ssè analogæ, & non vniuocæ censent, quotquot illis negant conceptum obiectiuum communem, quos *quæst. præced.* citauimus. Ex alijs verò, qui talem conceptum concedunt, pariter censent esse analogæ, & non vniuocæ. *Sour. disp.* 28. *Metaphysica*, *sect.* 3. loquens de ente proptèr com-

muni Deo, & creatoris, & *disp.* 32. *sect.* 2. loquens de ente proptèr communi substantiæ, & accidenti. Estque sententia communis inter Thomistas, quam etiam tenent Petrus Hurradus *disp.* 9. *Logica*, *sect.* 3. & alij. Cæterum ens, & cætera huiusmodi prædicata vniuocæ esse comparatione eorum omnium, quibus conueniunt, sententia est etiam satis communis inter Nominales, & Scotistas. Eam tenent Ockham in 1. *disp.* 2. q. 4. Gabriel. *ibidem.* Gregor. q. 8. Scotus in 1. *disp.* 3. q. 1. & 3. & in 3. *disp.* 8. q. 2. Licher. & Tartaretus *ibidem.* Anton. Andræ. 4. *Metaphysica*, q. 1. Trombet. q. 2. Rada controu. 21. Phil. Faber *Theorem.* 95. Metine. in *Logica*, cap. 1. *categ. disput.* 2. *quæst.* 3. & alij tum Nominales, tum Scotistæ. Quibus accedunt Arriag. *disp.* 11. *Logica*, *sect.* 2. & sequentibus. Oued. *contr.* 1. *Metaphysica*, *punct.* 8. & alij multi Recentiores. Agunt autem omnes isti Auctores de ente proptèr communi omnibus entibus realibus. Tantumdemque proinde censendi sunt velle de cæteris huiusmodi prædicatis.

Pro resolutione huius quæstionis duas necessesse est præmittere hypothesas ad explicandum quænam æquiuoce, quænam vniuocæ, & quænam analogæ dicantur.

Hypothesis 1.

Æquiuoce dicuntur ea quorum nomen solum commune est; ratio verò substantia nomini accommodata diuersa. Vniuocæ ea dicuntur; quorum & nomen commune est, & ratio substantiæ nomini accommodata eadem est. Denominatiua ea dicuntur, quæ ab aliquo nomini appellationem habent, solo differentia casu.

Verba sunt Aristoteli in lib. *Prædicam.* 1. *part.* quam de Antepredicamentis vocant cap. 1. Circa quæ notandum est primò ex Ammonio, Simplicio, Boetio, & alijs, quadrifariam posse se habere aliqua duo penes nomen, & rationem obiectiuam per nomen significatam: aut enim ea conueniunt nomine, & ratione, & dicuntur synonyma, seu vniuocæ; aut vtroque dissident, & dicuntur eteronyma, seu diuersiuocæ; aut nomine conueniunt, & ratione discrepant, & appellantur homonyma, seu æquiuoce; aut denique ratio vtriusque est eadem, nomina autem plura, vocanturque Polyonyma, seu multiuoce, quauis hæc (vt notat Simplicius, & vsus communis ostendit) synonyma appellari soleant. Ex quibus primum tantum, & tertium genus definit Arist. *hoc loco.*

Secundò notandum est æquiuoce, vniuocæ, & denominatiua tam dici de nominibus significatis, quàm de rebus, siue obiectis significatis, distinctionis tamen gratiâ, nomina dici solent æquiuoce æquiuoce, vniuocæ vniuocæ, & denominatiua denominatiua. Res verò, siue obiecta per talia nomina significata; æquiuoce æquiuoce, vniuocæ vniuocæ, & denominatiua denominatiua. Pariterque loquendum venit de analogis; quæ pariter etiam dicuntur tum de nominibus, tum de rebus per nomina significatis. Aristoteles autem in præfati æquiuoce æquiuoce, & vniuocæ vniuocæ definit, vt ex ipsis verbis patet; denominatiuaque itidem denominatiua definire censendus est quidquid nonnulli contradicant tum quia aliàs inconfuenter procederet. Tum quia obiecta denominata sunt haud dubiè, de quibus dicit sumere appellationem nominis ab aliquo, à quo, quod ad nomen ipsum attinet, solo casu differunt.

Tertiò

450 Tertiò notandum est non solum nomen strictè sumptum, sed verbum item, & participium, & alia vocabula posse esse æquiuoca, aut vniuoca, aut etiam analogà. Quocirca in definitionibus datur nomen latè sumitur pro vocabulo: Tamen si denominatiua solum possint esse nomina, aut participia: quia eorum obiectum est concretum ex subiecto, & formà, à quâ sumit denominationem, quod per solum nomen, aut participium significabile est.

451 Quartò notandum est vocabula significare res non prout in se sunt, sed prout à nobis concipiuntur, siue prout sunt in mente nostrà obiectiue: assumimus enim illa ad notificandum aliis, quod à nobis conceptum est. Vnde fit ut nos vocabulis uti solere ad eandem rem significandam, quod de eà formamus conceptus obiectiue diuersos, & vice versà, plures res per vnum vocabulum solere à nobis significari, quando illæ omnes in mentem nostram sub vnum cadunt conceptum obiectiuium. Tamen si etiam solat contingere, vt & plures conceptus obiectiue diuersi, siue eiusdem rei siue plurium per vnum à nobis vocabulum soleant significari, & per vocabula etiam plura vnus, & idem obiectiuius conceptus. Qui idem quatuor casus sunt, quos ex Ammonio, Boetio, & aliis notat, 1. retulimus.

452 Igitur æquiuoca dicuntur ea iuxta Arist. quæ cum in mente nostrà obiectiue diuersa sint, seu dissimilia, per vnum nihilominus vocabulum significanda veniunt quoad ipsos conceptus obiectiuos dissimiles, quos in mente nostrà fortuntur. Id enim ipsum est eorum solum nomen, id est, vocabulum esse commune, & rationem substantiæ nomini accommodatam, id est, rationem obiectiue essentia: siue essentiam obiectiuam, ad quam significandam nomen assumitur, esse diuersam. Vniuoca autem dicuntur iuxta eundem Philosophum, quæ & adunantur in mente nostrà sub vno conceptu communi, & per vnum vocabulum quoad talem conceptum significanda veniunt. Hoc enim est eorum nomen, id est, vocabulum esse commune, & rationem substantiæ nemini accommodatam, id est, essentiam obiectiuam significatam per tale nomen esse eandem.

453 Ex quo patet primò vocabulum æquiuocum respondens obiectis æquiuocis definitis ab Arist. aliud esse, quod ita plures diuersos conceptus obiectiuos significat quasi in actu primo, vt modò pro vno, modò pro alio significando in actu secundo vsurpatur; quale est nomen *Gallus*, quod modò ad auem significandam, modò ad significandum hominem natione Francum vsurpatur, & alia huiusmodi. Ad æquiuocationem enim vocabuli non satis est significare plura quatumuis diuersa, si ita in actu primo omnia illa significet, vt & in actu secundo pro omnibus illis significandis simul sumatur. Vt sic enim significat illa per modum vnius, atque adeo vniuocè, cuiusmodi sunt nomina ista *binarium*, *quaternarium*, *multitudo*, *numerus*, & similia.

454 Secundò patet vocabulum vniuocum respondens obiectis vniuocis ab Arist. definitis illud esse, quod ita significat vnum conceptum obiectiuum multis communem, vt ad ipsum significandum sumatur, semper, siue ille consideretur in statu abstractionis adunatus, quo pactum multis communis est, siue in statu contractionis distributus iam, & contractus ad ipsa multa, semper tamen in illis, aut idem logicè, aut purè, & exactè similis iuxta doctrinà de conceptu vniuersali traditâ *supr. q. 4 & 6*. Tale est nomen *animal*, quod & de animali in cõmuni, & de anima

Pharus scientiarum, Tom. II.

li reperto in homine, & de animali reperto in leone, de cæterisque animalibus, quâ talibus vniuocè dicitur. Cæterum præter vocabula vniuoca multis communia, quæcumque vocabula significant vnicum conceptum obiectiuum quantumuis singularem, & non communem pluribus, vniuoca dicenda sunt, hoc ipso, quod vnum conceptum obiectiuum significant, & non plures diuersos, quod enim talis conceptus in vnicâ re dumtaxat reperitur, aut pluribus communis sit, ad rationem vocabuli vniuoci nihil interesse videtur.

455 Iam verò denominatiua dicuntur ab Arist. concreta adiectiua, quorum nomina suam originem, suamve ethymologiam trahunt à nominibus formarum eorumdem concretorum ab illisque solo casu, siue cadentiâ, hoc est, quoad vltimas syllabas differunt, quæ forma propterea formæ denominantes vocari solent. Sic concretum, atque etiam nomen adiectiuum *Grammaticus* denominatiuum est à *Grammaticâ*, *album* ab *albedine* patetque similia. Hinc tamen iam vniuersaliter vsu introductum est, vt subiectum cuiusvis omnino concreti adiectiui à formâ ipsius concreti denominari dicatur, atque adeo etiam à fundamentis, quæcumque illa sint, vnde nostro modo concipiendi desumitur, siue concipitur talis forma, siue per modum actus significabilis per verbum, siue aliter concipiatur, ipsaque seu forma, seu fundamenta formæ denominare dicuntur ipsum subiectum; quin imò omne prædicatum accidentale adiciens aliquid subiecto iuxta diuisionem factam prædicatorum accidentalium, & essentialium *supr. q. 7*. denominatio dicitur conueniens, aut attributa subiecto, siue illud per modum concreti adiectiui verbo substantiuo esse interposito de tali subiecto prædicetur, siue per modum actus significati per quoduis aliud verbum. Et hæc quidè, quantumuis sint inter se diuersa nomina obiecti prout denominati, ipsiusve denominationis, & formæ, aut fundamentorum denominatiuum. Vnde rursus efficitur vt denominatio easdem subeat diuisiones, quas prædicatum accidentale subit, iuxta dicta loco citato. Quocirca alia dicitur denominatio extrinseca, alia semitrinseca, alia intrinseca, alia physica, alia metaphysica, &c. Sic à contractu matrimonij præterito dicitur denominari vir *maritus*, & femina *uxor*, ipsique conceptus mariti, & uxoris dicuntur denominationes conuenientes primæ viro secundæ feminae. Sic ab actu odi Dei concepto ab homine cum libertate dicitur denominari homo ipse *peccator*, siue *peccans*, siue *peccare*, aut *peccauisse*: ipsique conceptus, seu prædicata significata per hæc nomina *peccator*, *peccans*, *peccat*, aut *peccauit*, dicuntur denominationes tali homini conuenientes; & in cæteris pariter.

456 Disputant autem hic non pauci, vtrum denominatiua, quæ Arist. definiunt, æquiuoca sint, aut vniuoca, aut medium quid inter illa extrema: & nonnulli quidem esse ea vniuoca asseuerant. Pleriq; verò, è quibus sunt Tolet. Conimb. & Rub. cum aliis ad cap. citatum Arist. cõsent ea neque esse vniuoca, neque æquiuoca, sed quasi medium inter illa: quia alioquin, inquit, non adiunxisset ea Arist. vniuocis, & æquiuocis in eodem capite vt membrum diuersum ab illis. Ego cõse de denominationum alia quidem vniuoca, & alia æquiuoca dari posse, atque de facto etiam dari. Quoties Arist. ea vniuocis, & æquiuocis iunxit. Quæ enim pertinent ad classem prædicabilium accidentalium, cum iure inter vniuersalia recenseantur tanquam propriæ species vniuersalis in cõmuni, abs iure à classe

I vniuoc

vniucorum remouentur, cum omne vniuersale eo ipso secundum omnes sit vniucum. Præterquam quod aptissime conuenit illis definitio vniucorum tradita ab Arist. Equiuoca autem ea omnia denominatiua erunt, quæ nominis sui appellationem habuerint ab aliquo vocabulo æquiuoco: qualia sunt *iustus à iustitia, iniustus ab iniustitia*, & similia. *Iustitia* enim æquiuocè sumitur modò pro virtute speciali iustitiæ, modò pro sanctitate; pariterque *iniustitia* modò pro peccato speciali, modò pro quouis generatim. Atque adeo etiam sub denominatione *iustus* æquiuocè veniunt modò sanctus, modò seruans vnicuique ius suum; pariter sub *iniustus* modò lædens ius alienum, modò peccator.

Hypothesis 2.

457 Analogia, quæ medium locum inter æquiuoca, & vniuoca communiter habere dicuntur, solum nomen commune habent, conceptum verò obiectiuium per nomen significatum non item.

Pro intelligentiâ huius hypothesis notandum est primò analogiam propriè sumptam similitudinem habitudinum binorum extremorum inter se dissimilium esse; ita quidem ut quando vnum se habet ad vnum, sicut aliud ad aliud, tunc inter illa bina extrema analogia repetiri dicatur, quantumvis ea inter se dissimilia sint. Quocirca Mathematicorum proportionalitas, quæ similitudo est proportionum binarum quantitatum plerumque inter se dissimilium, analogia græcè dicitur. Talis est quæ reperitur inter proportionem horum binorum numerorum 8. 4. & 6. 3. Nam sicut se habet 8 ad 4, ita se habet 6 ad 3, nempe 8 duplam proportionem habet cum 4, similiterque 6 cum 3, tamen numeri ipsi omnes inter se sunt dissimiles; de quo plura videri possunt à nobis *suo loco* dicenda; ubi de quantitate. Hinc fit similitudinem habitudinum binorum extremorum inter se dissimilium, in quâ consistit analogia, non exactam, & putam (qualis requiritur ad adunanda per rationem sub vno conceptu vniuersali extrema similia, iuxta doctrinam suprà statutam *quæstione octaua*,) sed temperatam, mixtamque cum aliquâ dissimilitudine esse, iuxta dicta ibidem. Quippe habitudines extremorum inter se dissimilium, quæ ab ipsis extremis, aut ab aliquibus eorum realiter distinctæ non sunt, eo ipso non possunt realiter exactè, & purè similes esse. Tamen per rationem nostram interdum mediâ abstractione seu præcisione ab omni dissimilitudine exuta exactè, & purè similes in mente nostrâ obiectiue soleant euadere, ut in proportionalitatibus mathematicis euenit. Eo tamen casu non tam analogiam, quam vnitatem specificam dicuntur habere inter se. Analogia enim non in quâvis similitudine habitudinum binorum extremorum consistit, sed solum in temperatâ, mixtâque cum aliquâ dissimilitudine. Vnde rursus effectum est, ut nomen *analogia* non tantum pro similitudine habitudinum binorum extremorum, sed etiam pro similitudine quorumvis extremorum simplicium accipi soleat, dummodò talis similitudo non puta, & exacta, sed temperata, & mixta cum aliquâ dissimilitudine sit.

458 Secundò notandum est. Ab interpretibus Aristotelis, ab aliisque Logicis communiter multifariam diuidi æquiuoca. Primò in æquiuoca à casu, siue à fortunâ, & in æquiuoca à consilio. *Æquiuoca* à casu dicuntur, quibus vocabulum æquiuocum casui, & fortuitò impositum est, nullâ eo-

rum consideratione habitâ; nullâque eorum habitudine præbente fundamentum, aut anam. Hoc pacto sunt æquiuoca homo Francus, & auis prope significata nomine *Gallus*. *Æquiuoca* verò à consilio appellantur, quibus ex industria ob motuum aliquod se habens ex parteterum vocabulum æquiuocum est impositum. Hæc ab aliquibus vniuersaliter appellantur analogia. Ab aliis tamen iterum diuiduntur in purè æquiuoca, & analogia. Appellantur purè æquiuoca, quando motuum imponendi eis idem vocabulum aliunde quàm ab ipsis desumitur, analogia verò quando ab ipsis. Si quis enim, vel in memoriâ sui patris, qui vocabatur Carolus, vel sub spe patrocini S. Caroli, Carolum iubet filium vocari, tale nomen, inquit, purè est æquiuocum, purèque subinde æquiuoca sunt significata eius vel à memoriâ, vel ab spe. Quando verò idè vocabulum pluribus citra vniucationem imponitur propter aliquam habitudinem inter ipsa reperta, quæcunque ea sit, analogia, inquit, ea sunt, mediumque quoddam inter purè æquiuoca, & vniuoca tenent. Quocirca Rub. in *log. arit. de analog.* & cum eo alij analogia in communi definiunt. *Quorum nomen est commune, ratio verò substantia nomini accommodata neque omnino diuersa, neque omnino eadem.*

Porro analogia sic latè sumpta plerique in tria diuidunt membra: nempe in analogia secundum inæqualitatem, secundum attributionem, & secundum proportionem. Siue in analogia inæqualitatis, attributionis, & proportionalitatis; pariterque consequenter diuidunt analogiam. Analogiam inæqualitatis dicuntur habere omnia genera, quatenus inæqualiter perficiuntur per differentias. Hæc tamen, inquit statim ferè omnes, non est propria analogia: quia non excludit vniucationem, quam genera habent. Analogiam autem attributionis dicuntur habere illa multa, ad quorum vnum cetera aliquam habitudinem habent, eoque titulo vocabulum eius participant. Sic homo, pulsus, alimentum, pharmacum, & diæta sana dicuntur. Primariò quidem homo, quod in se sanitatem habet, secundariò verò pulsus, quod illam indicat; alimentum, quod illam causat; pharmacum, quod illam restituit; diæta, quod illam conseruat. Quoniam autem habitudines plurium ad vnum, à quo vocabulum participant, semper sunt aut effectus ad causam, aut causæ ad effectum in aliquo genere causæ. Idcirco non pauci hanc analogiam attributionis analogiam à causâ vocant, eamque per quatuor genera causarum subdiuidunt; nempe à causâ efficiente, à causâ finali, à materiali, à formali. Analogiam denique proportionalitatis eam dicunt, quam in notatione præcedente nos explicauimus. Qui verò nomine *analogia* similitudinem temperatam, seu mixtam simplicium extremorum, qualem habent homo viuus, & pictus, aliæque huiusmodi non comprehendunt, aliud membrum addunt analogiæ, quam vocant à similitudine, siue similitudinis. Sunt & alij, qui aliud præterea analogiæ membrum addiunt ex mixtione analogiæ attributionis, & proportionalitatis confurgens.

Tertiò notandum est Aristotelem analogiam proportionalitatis duntaxat, quæ sola propriè loquendo, analogia est, agnouisse; atque adeo ea solum extrema vocasse analogia, quæ propter illam eodem nomine nuncupantur. Ea verò, quæ modò analogia attributionis appellant, ipsum dicta ad vnum, vel ab vno appellare, ut videre est *lib. 4. Metaph. text. 2. & lib. 5. text. 12. & lib. 7. text. 14. & 15. & l. 12. text. 19. 12. & 23. & l. 2. Post. text. 23.*

lib. 1. *Eth.* cap. 6. Vbi ea, quæ dicuntur ad vnum, ab iis, quæ dicuntur secundum analogiam, discriminat, videturque indicare vtraque æquiuoca quædam esse, non tamen à casu. Id, quod supponere videtur. *lib. 7. Physic.* cap. 4. text. 3. dum ait. *Equiuocationum autem alie nimium distant, alie similitudinem quandam habent, alie sunt propinque, aut genere, aut similitudine rationis.* Et clarius in *lib. Prædicam.* cap. 1. Vbi definiens vniuoca, & æquiuoca nullâ speciali mentione, vel distinctione factâ eorum, quæ citra rationem communem eandem nomenclaturam habent, cuncta hæc sub æquiuocis comprehendisse videtur. Quocirca non abs mente Arist. æquiuoca sumpta vniuersè diuiseris primò in à casu, & à consilio. Secundo, quæ à consilio, in æquiuoca secundum habitudinem ad vnum, & æquiuoca secundum analogiam. Tertio, quæ secundum habitudinem ad vnum, in secundum habitudinem intrinsecam, & extrinsecam. Hæc namque membra complectuntur homonyma omnia commemorata, & explicata. Si tamen magis tibi arideret consentaneè ad diuisiones Modernorum expositas loqui, loquere iuxta beneplacitum, quia ad rem parum interest. Ego in hypothesi præfenti statuere intendo præter illa, quæ iuxta sententiam omnium vniuoca sunt, cætera quæ eodem vocabulo nuncupantur, siue ea æquiuoca, vniuersè, siue eorum quædam æquiuoca, & cætera analoga appellentur, solum vocabulum, non item rationem, siue conceptum obiectiuum significatum per illud habere commune.

Quod imprimis expresse docet Arist. de iis, quæ dicuntur ad vnum, analogiæ attributionis à Modernioribus appellantur *lib. 7. Met.* text. 14. & 15. & *lib. 1. Ethic.* cap. 6. & ferè vbi cumque de eis agit, idemque exprimit de analogis propriè dictis, quæ analoga proportionalitatis dicuntur in dicto cap. 6. *lib. 1. Ethic.* & supponit *lib. 5. Metaph.* text. 12. & tenent Caic. Ferrar. Deza, Perri. Fons. Vaz. Rub. & alij relati *suprà q. 21.* pro sententiâ negante conceptum commune entis, & locorum transcendentium, quæ analoga esse supponunt.

Deinde probatur ratione: quia conceptus obiectiuus significatus per vocabulum siue æquiuocum, siue analogum non est purè, & exactè similis in singulis analogatis. Igitur neque est adunabilis sub vno conceptu communi. Consequentia constat ex dictis *q. 8.* vbi ostendimus ea dumtaxat sub vno conceptum commune cadere posse, quæ exactè, & purè similia sunt inter se. Antecedens autem aperte imprimis ex terminis ipsis innotesceat per singula quæque analogata discurrunt. Quis enim plane non videt, similitudinem repertam inter risum hominis & risum prati, inter acumen pipetis, & acumen gladij, inter pedem animalis, & pedem montis, inter caput hominis, & caput libri, inter aliaque huiusmodi analogata, esse temperatam, mixtamque cum dissimilitudine, non verò puram, & exactam, qualis inter duos calores, duas albedines, duos homines, aliaque eiusmodi extrema vniuoca repetiuntur? Deinde constat: quia audito nomine, quouis ex modis supradictis æquiuoco, aut analogo, vt sunt *sanus, militaris, acutus, suavis*, & similia non statim formamus conceptum rei significatæ, donec scimus, quo sensu à proferente accipitur *Sanus* quippe dici potest de homine, de pulso, de cibo, de aere, &c. *militaris* de homine, de equo, de veste, de gladio, &c. *acutus* de homine, de gladio, de alio, de accentu, &c. *Suavis* de cibo, de potu, de musica, de vento, &c. Atque ita quouisque scimus pro quo ex

Pharus Scientiarum, Tom. II.

hisce significatis, quoduis horum nominum sumetur, nominis solum, non item obiecti significati conceptum formamus, vt experientiâ constat. Formaremus autem, si huiusmodi nomina conceptum vnum suis analogatis commune significarent, vt formamus, quando audimus nomina vniuoca. Hæc satis pro hypothesi datâ. Alia autem, quæ de speciebus analogiæ explicatis ab Auctoribus disputantur, vt parum vtilia prætermittito; apud illos videri possunt.

Hisq; ita suppositis, pergo ad resolutionem quæstionis.

Propositio 1.

Nomen *ens* sumptum tam pro existente, quàm pro potente existere vniuocum est comparatione tum substantiarum, & accidentiũ, tum Dei & creaturarũ, quatenus entia nũcupantur in istâ entis acceptione.

Probatum primò: quia nomen *ens* ita vsurpatũ conceptum obiectiuum vnum, communemq; omnibus entibus significat, vt ex dictis *q. 21. prop. 1.* constat, sed nomen vnum conceptum obiectiuum pluribus commune significans eo ipso est vniuocum, si Aristotelicæ vniuocorũ definitioni receptæ ab omnibus standum sit, iuxta dicta *hypothesis. 1.* Ergo nomẽ *ens* ita vsurpatum comparatione omnium entium vniuocũ est.

Secundò probatur: quia supposito, quòd nomen *ens* sumptũ in acceptione dictâ significat vnum conceptũ obiectiuum omnibus entibus commune, nõ potest esse respectu eorũ aut æquiuocũ, aut analogũ liquidem neque æquiuoca nomina, neque analoga significant vnum conceptum obiectiuum suis æquiuocatis, analogatisque commune, vt *hypothesis. 2.* statutum est. Relinquitur ergo vt sit vniuocum, quia nullum testatur aliud nominum genus, vt est notum.

Opponi tamen potest contrâ propositionem primò Aristoteles, qui *lib. 4. Metaph.* text. 2. & *lib. 7. text. 14. & 15.* ita pægalibi nomen *ens* à classe vniuocorũ excludit. Censet enim se habere nomen *ens* ad ens substantiale, & accidentale, sicut se habet nomen *sanum* ad animal sanum, & ad medicinam, vrianam, & cætera, quæ dicuntur sana, respectu quorum certum est nomen *sanum* non esse vniuocũ, sed analogum analogiæ attributionis, iuxta dicta *hypothesis. 2.* Quocirca tale etiam nomen *ens* esse S. Th. & cæteri interpretes Aristotelis vnanimiter censuerunt. Respondeo Aristotelem *locis citatis* aperissimè loqui de ente sumpto non pro existente, aut potente existere, vt nos illud sumimus modò, sed pro essente quidpiã (vt sic loquar) de quo nos *prop. 2. & 3.* & de quo proinde S. Th. cæteri; Peripatetici sèper loqui cõfendi sunt. Quare nec Arist. nec S. Th. nec cæteri verè Peripatetici aduersantur propositioni nostræ.

Secundò opponunt aliqui Ratio entis abstracta à Deo, & creaturis, & à substantiâ, & accidentibus prius est participabilis à Deo, quàm à creaturis, & prius à substantiâ, quàm ab accidentibus: quia Deus prius habet esse, quàm creatura, vt pote eorum causa; & substantia prius habet esse, quàm accidentia, vt pote etiam causa eorum. Creaturaq; subinde à Deo, & accidentia à substantiâ in suo esse dependent: ergo ens pro vt talem rationem significans de Deo, & creaturis, de substantiâ, & accidentibus non vniuocè, sed analogicè dicitur. Respondeo primò, hoc argumentum, si quid probat, probare vtiq; nullũ ferè nomen esse vniuocum eorũ, quæ citra omnẽ controuersiã vniuoca sunt. Cum enim inter se substantias, inter corpora, inter viuientia, inter animalia; & inter homines alia sint causæ aliorum, & omnis causa prior naturâ sit, quàm effectus, ratio communis substantiæ, corporis, viuientis, animalis, & hominis prius

prius à causis, quàm ab effectibus participabilis erit; subindeque nomina hæc tales rationes significantia *substantia, corpus, vivens, animal, homo*, respectu eorum, de quibus dicuntur, non vniuoca, sed analogæ erunt. Tantumdemque de similibus citra omne dubium vniuocis erit dicendum; quod est absurdum. Ex quo patet argumentum oppositum nihil probare. Respondeo ergo ad illud, secundum. Rationem entis abstractam à Deo, & creaturis, & à substantiâ, & accidentibus physicè quidè prius in Deo, quàm in creaturis, & in substantiâ, quàm in accidentibus reperiri, quâ prioritate Deus, quàm creaturæ, & substantiæ, quàm accidentia prior physicè est: quia talis ratio physicè aliud non est à Deo, & creaturis, & à substantiâ, & accidentibus. Logicè tamen, & metaphysicè consideratam in statu abstractionis, non prius à Deo, quàm à creaturis, nec prius à substantiâ, quàm ab accidentibus ex suo intrinseco conceptu participabilem esse: quia in eo statu equè est indifferens ad cuncta, quibus communis est, vtpotè præcisâ in eo statu ab omni eo, quo diuersificatur in singulis; atque adeo à rationibus causæ, & effectus, dependentiæ, & independentiæ &c. Ex quo patet nihil desiderari, quominus *ens* propterea talem rationem significans vniuocum sit. Adde. Si cū veritate obiectiua rationis entis stare possit, vt ea prius à Deo, quàm à creaturis, & à substantiâ, quàm ab accidentibus ex suo intrinseco conceptu participabilis esset; adhuc *ens* respectu eorum vniuocum fore: quia adhuc conueniret illi vniuocorum definitio, sed certè neutiquam potest stare. Fieret enim inde, vt ratio entis in Deo, & creaturis, in substantiâ, & accidentalibus non conciperetur à nobis purè, & exactè similis, propterea ad eius adunationem requiritur iuxta doctrinam supra statutam *quest. 8.*

467 Eiusdem farinae est argumentum aliud, quod aliqui faciunt prætendentes rationem entis communem Deo, & creaturis, substantiæ, & accidentibus inæqualiter ab illis participabilem esse, indeque inferentes nomen *ens* illam significans esse analogum. Ex dictis tamen circa præcedens faciliè hoc itidem ab vnoquoque & retorquetur in arguentes, & diluatur: quare in his præstandis non immoror.

468 Quarto obiciunt alij. Ratio entis transcendit per inclusionem metaphysicam vsque ad vltimas differentias Dei, & creaturarum, substantiarumque, & accidentium: ergo non potest esse simpliciter eadem in istis omnibus, adhuc logicè, vtpotè quorum differentia vltimæ diuersissima sunt, sed necessario debet esse partim eadem, partim diuersa: ergo nomen *ens* propterea rationem significans non potest esse vniuocum, sed analogum necessariò esse debet. Respondeo primò hoc argumento æquè probari nomen *ens* non posse esse vniuocum respectu substantiarum seorsim, nec respectu viuientium, nec respectu animalium, nec respectu inferiorum cuiusvis cæterorum generum seorsim, vtpotè quorum differentia vltimæ, quas transcendit ratio entis, diuersissima sunt, quod tamen à communi Philosophorum consensu videtur alienum. Respondeo secundò negando rationem entis transcendere per inclusionem metaphysicam vsque ad vltimas differentias eorum, quibus communis est; id enim est falsum, vt constat ex dictis *q. 20. proposit. 1. 2. & 3.* quo penitus argumentum ruit. Respondeo tertio. Supposito, quod ratio entis sub vno conceptu obiectiuo omnibus entibus communi sit adunabilis, vt in argumento supponitur, non posse non illam præcisè sumptam in singulis suis inferioribus exa-

ctè, & purè similem, atque adeo vniuocam esse, iuxta doctrinam statutam *dist. 8. q. 8.* Quod si supposita transcendentia eius per inclusionem apud me impossibili, in singulis suis inferioribus purè, & exactè similis nequeat euadere, de quo non curo, neutiquam erit sub vno conceptu adunabilis. Cùm tamen adunabilem esse, & aduersarij fateantur, & supra à me *q. 21. proposit. 1.* absolute probatum sit. Ex quibus patet argumentum ab ipsis factum nihil præstare contra me.

Quinto obicitur Accidètia ex eo præcisè dicuntur entia, quia sunt aliquid substantiæ, quæ per se simpliciter, & propriè est ens, tantumdemque euenit creaturis comparatis cum Deo: ergo ens non vniuocè, sed analogicè dicitur de substantiâ, & accidentibus, de Deoque, & creaturis. Nego antecedens, accepto ente, vt modò illud accipimus, pro existente, aut potente existere. Accidètia quippe per se simpliciter, & propriè existunt, & possunt existere, tamen cum dependentiâ à substantiâ, tanquàm à suo subiecto, & creaturæ & per se etiam propriè, & simpliciter existunt, possuntque existere, tamen cum dependentiâ à Deo, tanquàm à suo efficiente; eoque titulo non vero in argumento assignato entia in acceptione dictâ appellantur. Quidni ens ita sumptum de substantiâ, & accidentibus, de Deoque, & creaturis dicitur vniuocè.

Propositio 2.

Nomen *ens* immediatè sumptum pro essente quidpiam essentiale, & pro essente quidpiam accidentale non vniuocè, sed analogicè de illis dicitur analogia attributionis, siue, vt loquitur Arist. ad vnum, vel ab vno.

Ita sentit ipse Arist. *lib. 4. Metaph. cap. 1. & lib. 5. cap. 7. & lib. 7. cap. 1. sæpeque alibi*, & cum eo S. Th. alique Peripatetici communiter, & ratio est: quia essentia quidpiam essentiale, seu substantiale, & essentia quidpiam accidentale (quorum primum Arist. ens per se, secundum ens per accidens vocat, vt supra notauimus) propterea immediatè cadentibus sub nomen *ens* vna ratio communis non datur, vt supra *q. 21. proposit. 2.* probatum est. Constat autem ex dictis in hac *q. hypoth. 1. & 2.* nomen significans plura non sub vna ratione cunctis communi, sed sub diuersis non vniuocum, sed vel æquiuiocum, vel analogum esse. Est autem *ens* ita usurpatum analogū analogiæ attributionis, siue ad vnum, vel ab vno, quatenus *ens* ita usurpatum primariò, & per se dicitur de essente quidpiam essentiale, seu substantiale, secundariò autem, & per accidens de essente quidpiam accidentale, eo quod subiectum, quod ab actu essendi substantino, siue identificante dicitur ens. primariò, & per se est, siue identificat sibi suam essentiam, siue substantiam. Secundariò autem, & per accidens sibi adiunctum est, siue identificat sibi concretum accidentale ex se ipso, & tali accidente adiuncto coalescens.

Vnde cognosces Arist. locis citatis, vt textus eius præ se ferunt, pro eodè sumere substantiâ, & essentia, cui nomen ens primariò, & per se conuenire cesseret propter rationē datam: per accidentia autē, quibus conuenire arbitratu secundariò, & per accidens dūtaxat intelligere eū cōcreta accidentalia adiectiue, vbi accidentia propriorum accidentiū per adiectionē ad subiectū funguntur munere. Cæteroquin ipsa accidentia secundū se, & abstractè cōsiderata, quo pacto suā essentiam per se habent, eaque sibi primariò, & per se identificant per actū essendi substantiū, idcirco

circo inter entia per se, & essentialia, seu substantialia, iuxta mentem Aristotelis censenda sunt. Videantur ad rem plura à nobis dicta *suprà disp. 9. quæst. 1. & 2.*

Propositio 3.

472 Nomen *ens* immediatè sumptum pro essente quidpiam increatum, & pro essente quidpiam creatum non vniucum, sed analogum est respectu Dei, & creaturarum.

Hoc sensu veniunt mihi intelligendi Auctores, qui absolute pronunciant nomen *ens* de Deo, & creaturis non vniucè dici, sed analogicè. Probo autem, propositionem. quia nomen *ens* ita usurpatum vnam rationem communem Deo, & creaturis significare nequit, iuxta dicta *quæstione vigesima prima, proposit. 3.* Ergo respectu Dei, & creaturarum vniucum esse non potest: Erit ergo analogum: quia sicut Deus ab actu essendi, quo sibi identificat suam essentiam increatam, dicitur *ens* purè increatum; ita creaturæ ab actu essendi, quo sibi identificant suam essentiam creatam, dicuntur entia, purè creata. In quibus extremis quamdam proportionalitatis analogiam cernere est.

Propositio 4.

473 Quodlibet aliorum prædicatorum transcendendum, quæ recensimus *quæstione vigesima*, nomenque significans illud vniucum est comparatione eorum; de quibus dicitur.

Quia, ut statimus *quæstione vigesima prima, proposit. 4.* quodlibet talium prædicatorum conceptus quidam est obiectiui vnus, communisque pluribus, per vnumque nomen eisdem etiam commune significatur. Quo nihil ad vniucationem eius desideratur iuxta definitionem vniucorum traditam *suprà hypoth. 1.*

474 Ex dictis in hac, & præcedente quæstione nonnulla consuetaria sunt colligenda. Prius tamen est adnotandum nos dicta *disp. 9. quæst. 1. & 2.* distinctionis gratià appellasse *ens* sumptum pro existente *ens* existentielle; sumptum verò pro essente quidpiam *ens* essentiale (prove essentiale existentielle contraponitur) diuidentes hoc cum Arist. in essentiale per se, quale est, quod sibi identificat essentiam per se; & essentiale per accidens, quale est, quod sibi identificat concretum accidentale, iuxta *superius* dicta. Et quoniam *ens* etiam pro potente existere, & pro potente esse quidpiam accipi solet: rursus existentielle in existentielle actuale, & existentielle potentiale diuisimus. Similiterque *ens* essentiale in actuale, & potentiale. Quibus appellationibus etiam impræcisiue utemur distinctionis, & breuitatis gratià, in consuetariis, quæ sequuntur.

Consuetarium 1.

475 Nomen *ens* comparatione entis existentialis, & entis essentialis æquiuocum est.

Quia *ens* existentielle, & *ens* essentiale extrema sunt valde inter se dissimilia, in vnumque proinde conceptum obiectiuum per nomen *ens* significabilem non coeunt, sed immediatè, quia dissimilia per nomen *ens* significantur, atque adeo æquiuocè. Quemadmodum actus existendi, qui forma est prioris concreti, & actus essendi quidpiam, qui est forma posterioris, vt potè valde inter se

Pharus Scientiarum, Tom. II.

dissimiles, æquiuocè etiam significantur per verbum *esse*. Quæ omnia ex superius dictis satis sunt nota.

Consuetarium 2.

Non tenens comparatione entis actualis, & potentialis (tam existentialis, quam essentialis) etiam est æquiuocum, aut analogum.

Quia etiam potentia ad essendum, & actus essendi, quæ talium concretorum sunt formæ, atque adeo & concreta ipsa dissimilia sunt inter se, vt constat; in eademque proinde rationem per nomen *ens* significatam non coeunt, sed solo in nomine ipso conueniunt; atque adeo vel æquiuocè, vel analogicè, si ob habitudinem vnus ad aliud ex vno ad aliud nomen extensum est, vt videtur. Hæc etiam ex *suprà* dictis satis nota sunt.

Consuetarium 3.

Conceptus obiectiuus significatus per nomen *ens* sumptum vel pro existente, vel pro potente existere, quo pacto vniucum esse statimus *proposit. 1.* comparatione omnium vel existentium, vel potentium existere verè, & propriè est vniuersalis respectu eorumdem. Proindeque ad aliquam pertinet ex speciebus prædicabilium vniuersalium recensitis *quæst. 7.*

Prima pars huius consuetarij inde constat: quia conceptus obiectiuus per nomen vniucum multis commune significatur; eo ipso est vnus conueniens multis, & prædicabilis de multis, vt constat ex dictis. Quod ipsum est esse illud verè, proprièque vniuersalem. Secunda autem pars constat ex eo, quod nulla est species vniuersalis, quæ in recensitis loco citato comprehensa non sit.

Sed queris, ad quam speciem vniuersalis pertineat *ens* dictum? Respondeo *ens* sumptum pro potente existere respectu quorundam suorum inferiorum esse genus; respectu aliorum speciem; & respectu aliorum passionem communem: nempe respectu substantiæ, & accidentis est genus immediatum; respectu hominis, leonis, &c. genus remotissimum: quia de hisce omnibus prædicatur vt pars metaphysica per aliam partem contrahibilis; respectu verò huius, & illius entis, & cæterorum vt sic est species: quia prædicatur de illis, vt de indiuiduis incompletis tanquam essentia integra communis eorum: respectu autem differentiarum substantiæ, & accidentis, hominis, & leonis &c. est passio communis: quia de his prædicatur vt accedens ipsis commune, & necessarium, vt potè, quod non per inclusionem, sed per adiectionem metaphysicam transcendit eiusmodi differentias iuxta doctrinam *suprà* statutam *q. 20.* Nec nouum est eundem conceptum obiectiuum multis communem ad plures, diuersasque species vniuersalis, seu prædicabilis pertinere penes diuersa inferiora, subiecta, ad quæ comparatur. Animal enim respectu huius, & illius animalis est species; respectu huius, & illius hominis est prædicabile mixtum; respectu leonis, & canis est genus; respectu rugibilis, & latrabilis est passio communis &c. De quo in *superioribus* etiam satis est dictum.

Iam verò *ens* sumptum pro existente actu, si comparatur ad hoc, & illud existens actu, quæ tale erit species. Si comparatur ad Deum sumptum secundum se cum præcisione ab existentia, passio propria metaphysica erit eius vt potè prædicatum nostro modo concipiendi adiciens Deo

I 3 sic

sic concepto actum existendi ipsi conueniens necessario. Si verò comparatur ad creaturas similiter secundum se conceptas accidens earum metaphysicum, atque contingens erit, utpotè quibus contingenter euenit actu existere: quo pacto *disputatione nona, questione septima* explicuimus.

Consectarium 4.

480 Cætera itidem prædicabilia transcendentia, quæ vniuoca esse statuimus *proposit. 4.* vniuersalia propriè sunt, ad suasque species vniuersalis consentaneè ad nuper dicta spectabunt.

Quia de iis omnibus, quod ad rem attinet, perinde ac de prædicabili transcendententi entis nuper exposito philosophandum venit, ut consideranti patebit.

Consectarium 5.

481 Nomen *accidens*, prout id significat, quod alteri adicitur ut subiecto, vniuocum est respectu omnium accidentium.

Quia in hoc, quod est subiecto adici omnia accidentia concipiuntur à nobis exactè similia: adeoque sub vno conceptu cunctis communi per nomen *accidens* significabili adunabilia sunt, de factoque adunantur à nobis. Quo nihil desideratur, ut illa in tali conceptu, & nomine conueniant vniuocè. Vnde etsi talis accidentis conceptus transcendens sit, vniuersalis nihilominus propriè est, ad suasque vniuersalis species spectat, quemadmodum de ente, & aliis transcendentibus *consect. 3. & 4.* expositum est.

482 Mitto alia plura, quæ ex dictis faciliè ab vno-

quoque colligi poterunt. Per ea enim, quæ hucusque sunt tradita, faciliè quisque diiudicare poterit, quænam vocabula vniuoca, & quænam æquiuoca, siue analogica dicenda sint; & quomodo quilibet conceptus communis per quauis vocabula vniuoca significati vniuersales sint, ad quasque species vniuersalis pertineant.

Hoc vnum adnoto, quod iam tetigi *questio- 483 ne octaua*, persepe vsu venire, ut nomina, quæ iuxta suam primariam significationem æquiuoca, vel analogica sunt: eo quod non ad vnum communem pluribus, sed ad plures, diuersosque conceptus immediatè significandos primitus sunt imposita, communiter vsurpentur tanquam vniuoca; eo quod veluti reflexè quodammodo vniuoca facta sunt: nimirum, quia licet primarij conceptus obiectorum, ad quos immediatè significandos imposita sunt, à diuersitate phantasmatum sensibilium, in quibus sunt à nobis concepta talia obiecta, iuxta doctrinam supra statutam *disputatione secunda, questione tertia: & sæpe alibi*, diuersi euaserint; secundarij tamen eorundem obiectorum conceptus, quos per phantasmata ipsorum nominum solemus formare, exactè similes; atque adeo in vnum adunabiles sunt, de factoque à nobis adunantur, sicque adunati per eadem nomina significandi veniunt. Quo nihil deest, quominus hæc veluti per reflexionem quamdam vniuoca euadant; tamen directè spectata æquiuoca, vel analogica sunt. Taliæque subinde loquendo absolutè dicantur. Ita contingit haud dubiè in istis nominibus *Res, entitas, essentia, quiditas, aliquid, quidpiam, hoc, illud, istud, ipsum, quod, & cæteris huiusmodi*. Imò in plerisque aliis æquiuocis, & analogis ita contingere videtur.

TRACTATUS IV. DE TERMINO. PROPO- SITIONE, ATQVE ARGV- MENTATIONE,

Deque eorum speciebus, quæ sunt veluti materiã,
ex quã omnis scientia humana coalescit.

IN hoc Tractatu de termino, propositione, atque argu-
mentatione tum obiectiuis, tum formalibus, hisque
tum mentalibus, tum vocalibus, siue scriptis agen-
dum nobis est: obiectiua enim, & formalia, quod ad
rem attinet vicissim sibi lucem præstant. Dicimus au-
tem formalia impræsentiarum tum actus nostrarum intellectuum,
tum voces siue prolatas, siue scriptas ipsis correspondentes; quæ proinde
in mentalia, vocaliæque, aut etiam scripta diuiduntur: obiectiua au-
tem sunt ipsi conceptus obiectiui, in quos tendunt, quosve respiciunt,
seu circa quos versantur formalia. Porro in hoc Tractatu, qui bonam
partem continet Logica, ab innumeris inutilibus controuersis, quibus
Moderni Logicam implicarunt, omnino abstinebo. Logica enim vera,
& legitima, quam tradere studeo, contentiosa non est; sed certis re-
gulis, & ut implurimum aperte demonstratis subnixa.

DISPUTATIO XVIII.

De terminis.

Vos terminos nuncupant Logici, di-
ctionibusque, siue vocabulis Gram-
maticorum correspondent, veluti pri-
ma elementa sunt, ex quibus omnis
scientia humana compingitur, sum-
pti videlicet tum pro conceptibus formalibus,
tum pro obiectiuis: quo pacto hi conducunt ad
scientiam: tum etiam pro vocibus, quæ eorum
loco nobis sunt. De istis igitur est disputatio præ-
sens.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit terminus.

Terminum voco cum Arist. lib. 2. Prior. cap. 1. in
quem resolvitur propos. atque adeo, in quem
terminatur propositionis resolutio; puta aptitudi-
naliter, ut plerumque definitiones accipi solent.
Ab eo quippe videtur terminus dictus, quod ter-
minat, seu quod terminare valet propositionis re-
solutionem. Est autem propositio oratio enunciativa,
siue suasiva; atque adeo habens veritatem
vel falsitatem, prout explicabimus *disp. seq.* Resolutio
verò vniuersæ est cuiusvis totius in suas partes
diuisio. Vnde, resolutio propositionis erit diui-
sio propositionis in suas partes. Quare, idem om-
nino sunt terminus, & pars aptitudinalis propo-
sitionis, id est habens potentiam, seu aptitudi-
nem

nem ad componendam propositionem, & consequenter ad terminandam resolutionem eius. Aut certe, ut multas inutiles controuersias, quas hic Recentiores excitant, vno icu præcidam; terminum ego apello vniuersè, deincepsque appellabo semper, quamlibet partem aptitudinalem propositionis.

Quamlibet, inquam partem aptitudinalem propositionis logicam, siue cuius duntaxat apud Logicos habetur ratio: quales sunt ex vocalibus dictiones inter se distinctæ & ex mentalibus conceptuum formales, tum obiectiui distincti etiam inter se. Quamquam enim dictiones, & consequenter propositiones ex eis composita ex litteris insuper, & syllabis componentur: quia tamen compositio hæc non sub logicam; sed sub grammaticam considerationem cadit, ideo litteræ, & syllabæ nec partes logicæ propositionis, nec termini dicenda veniunt; sed integræ dictiones duntaxat. Et quamuis conceptus obiectiui sæpe non sint partes re ipsa, & physice propositionis obiectiue; sed tantum per rationem nostram, seu logicè; termini nihilominus distincti inter se dicendi veniunt: quia ad id distinctio eorum rationis, seu logica sufficit.

Itaque terminus in vniuersum dicitur qualibet dictio apta ad componendum simul cum aliis propositionem siue vocalem, siue scriptam, & qualibet apprehensio simplex ei correspondens apta ad componendum simul cum aliis propositionem mentalem, quam vocant formalem; & quilibet conceptus obiectiuus correspondens utrique aptus ad componendum simul cum aliis distinctis à se, seu realiter, seu per rationem propositionem obiectiuam. Qui omnes sub Aristotelica termini definitione aptitudinaliter sumpta comprehenduntur, quæ, ut sic, in hanc recidit, iuxta dicta: *Terminus est pars aptitudinalis propositionis, nimirum logica, seu cuius consideratio spectat ad logicos, vti explicuimus. Ex quo patet, nullam eiusmodi partem quoquo modo constitutiuam intrinsecè propositionis, siue ut extremum, siue ut copula extremorum, siue aliter quomodolibet à ratione, siue conceptu termini excludi debere.*

QVÆSTIO II.

Quotuplex sit terminus.

Terminus sumptus vniuersè, quâ ratione q. 1. definitus est, multifariam venit diuidendus, ut sequitur.

Diuisio 1.

Primò enim diuiditur terminus in mentalem, vocalem, & scriptum.

Mentalis dicitur; qui in mente, siue intellectu nostro suam sedem habet. Hic autem est duplex: alius formalis consistens in apprehensione simplici, quâ intellectus quilibet apprehendit; alius obiectiuus consistens in obiectiuo conceptu per ipsam apprehensionem simplicem apprehenso. Vterque autem rursus diuiditur in vltimatum, & non vltimatum. Vltimatus dicitur, qui concipitur de quâvis re significatâ per vocem: non vltimatus, qui concipitur de ipsâ voce significante rem.

Iam verò terminus vocalis quælibet dictio est apta componere propositionem prout ore prolata. Terminus verò scriptus eadem dictio prout scripta. Vterque autem (qui ut condistinctus ab obiectiuo significato per illam formalis etiam dici solet) signum quoddam ad placitum est alicuius termini mentalis tum formalis, tum obiectiui, significans scilicet obiectiuum quidem primariò, & directè; formalem autem ipsi correspondentem secundariò, & indirectè; id quod terminus vocalis præstat per se immediatè: Scriptus verò medio vocali, ad quem immediatè significandum est institutus. Quæ omnia, ut perspicua fiant,

Noto primò: Signum ab August. lib. 2. de *Doctrina Christi. cap. 1. & lib. de principiis dialect. cap. 5.* sic definiti. *Signum est, quod se ipsum sensui, & præter se aliquid aliud animo manifestat.* Ex quâ definitione communiter recepta constat, signum aliquid sensibile debere esse, per quod cognitum intellectus ducatur ad cognoscendum aliud. Vnde cognitio ipsa, quæ non prout cognita; sed per se formaliter manifestat obiectum improprie ab aliquibus appellatur signum formale, appellantibus signum instrumentale id, quod August. definiuit. Et quod duntaxat loquendo proprie signum absolute, & simpliciter videtur dicendum. Tamen nonnulli signum latius accipiant pro omni eo, quod quoquo modo dicit in alicuius veritatis cognitionem. Quâ acceptione suppositâ, diuisio signi in formale, & instrumentale locum habebit. Verum in his solum potest esse dissidium de modo loquendi. Videatur noster Lynce tom. 1. *sua Philosophia, lib. 6. tract. 1. 6. cap. 1. & 2.*

Est autem signum in primis triplex. Aliud naturale; aliud ad placitum; aliud ex consuetudine. Naturale est quod naturâ suâ notificat aliud; ut fumus ignem, gemitus dolorem, risus lætitiâ, & alia huiusmodi. Ad placitum est, quod ex hominum institutione aliud notificat; ut ramus pro foribus appensus vinum vendibile; sonitus cymbali sacrorum celebrationem; voces, & scripturæ res cognoscendas; & alia id genus. Voces quippe, non naturalia, ut quidam Pythagorici voluerunt; sed ex arbitrio hominum, atque adeò ad placitum signa esserent, certa cæterorum omnium sententia est; cum quo stat earum aliquibus, accepto à rebus significatis aliquo fundamento, fuisse significationem impositam, ob analogiam scilicet quamdam, quam earum sonus cum ipsis rebus habet. De quo videndus Lynce *suprà tractat. 2. cap. 2.* Ex consuetudine denique signum dicitur, quod suppositâ consuetudine oriundâ ab hominum arbitrio aliud notificat quoquo modo; ut mappa super mensam extensæ prandium mox futurum: & vniuersum quilibet solitum ab hominibus fieri id, quod ex eo regulariter sequi solet. Deinde, signum ad placitum aliud doctrinale est; aliud artificiale. Doctrinale dicitur, quo vtitur ad manifestandum aliis, quæ interius noscimus; & ad doctrinas propterea, seu scientias comparandas subseruit: huius generis sunt voces siue prolatae, siue scriptæ. Artificiale autem dicitur, quo alterius negotij peragendi admonemur, cuiusmodi sunt ramus appensus, sonitus cymbali, & similia. Relictis ergo cæteris signis, agendūque de solo signo ad placitum doctrinali.

Noto secundò: Etsi nonnulli videantur docere, per terminum vocalem ita significari vtrumque mentalem, formalem scilicet, & obiectiuum, ut primariò, & immediatè formalis, secundariò autem

tem, & mediâ obiectiuis significetur; communem tamen, & veram sententiam esse, utrumque significari immediatè: Ita tamen, vt obiectiuis primariò, & directè; formalis verò secundariò, & indirectè significetur. Quod certè non ita intelligendum est (sicut multi intelligunt) vt imponentes significationem vocibus solum intenderint per eas significare res cognitâs, indeque per accidens, & præter intentionem sequatur, vt ipsas etiam cognitiones significant. Hoc enim falsum est. Intenderunt etenim commercium hominum, iuxta Aristotelem in Politicis, Plat. in Cratyllo, & omnes, quod maxime in communicatione, & manifestatione cognitionum internarum consistit; sed ita est intelligendum, vt ex primariâ intentione intenderint significare res proptè cognitâs, quod est intendisse significare utrumque, res scilicet, & earum internas cognitiones; res tamen directè, cognitiones verò in obliquo, siue de connotato. Quo fit, vt voces diuerso modo res, atque earum cognitiones significant: pro rebusque subinde, non item pro cognitionibus accipiantur. Quo, quædam sententia manet reiecta, quam Lyncè *supra* tract. 2. cap. 3. conatur contra communem adstruere. Significat itaque terminus vocalis utrumque mentalem, formalem scilicet, & obiectiuum per se primariò, & directè, quantum est ex parte intentionis significationem eius instituentis: quantum verò est ex parte modi significandi, directè quidem solum significat obiectiuum; formalem verò ex connotato, siue indirectè, atque ita pro obiectiuo solum accipitur, siue vsurpatur, siue supponitur. Utrumque tamen significat modo dicto immediatè, in quo differt à termino scripto. Termini enim scripti, licet sint pariter instituti, sicut vocales, ad significanda obiecta cognita directè, & cognitiones eorum de connotato, vt explicatum est. Hoc tamen non immediatè; sed medijs ipsis vocalibus præstant, quos immediatè significant, significando eorum syllabas ore prolatas per coniunctionem litterarum, ex quibus constant. Ob id paucis litteris omnia vocabula omnium linguarum scribi possunt medijsque illis per terminos scriptos eis respondentes omnia ipsorum obiecta significari. De quo valde mirati sunt. Sinæ qui cum suis terminis scriptis non immediatè vocales; sed obiecta eorum significant, tot figuris diuersis ad suas scripturas indigebant, quot erant obiecta significanda per scripturas ipsas. Vnde oriebatur, vt vix posset homo per totam vitam discere integram artem scribendi, isque proinde doctior haberetur, qui plura scribere, eorum depictis figuris sciret. Ob id etiam omnia vocabula omnium linguarum scripta ab iis itidem, qui eorum significationum ignorant, legi possunt. Quo casu legentes scripturam planè sciunt quid termini scripti significant immediatè nempe vocabula, nescientes, quid significant mediâ, nempe obiecta per ipsa vocabula significata. Ex quibus patet, quid, & quâ ratione significant termini vocales, & scripti.

¹¹ Porro termini vocales (tantumdemque de scriptis, suâ seruata proportionem censendo) ad duo capita reuocantur, nempe ad Nomen, & Verbum. Nomen, iuxta Arist. lib. 1. Periherm. cap. 2. est vox significatiua ad placitū sine tempore, cuius nulla pars significat separata. Per particulam sine tempore distinguitur nomen à verbo, iuxta statim dicenda; subsequens autem sensus est; nullam partem nominis sumptam seorsum significare quidpiam,

dum nomen cum aliis componit, præter id, quod omnes significant simul, & indiuisum; id namque proprium est partim cuiusvis vocabuli simplicis logicè, quale nomen est. Vnde, rursus fit, vt nulla pars nominis, aut cuiusvis vocabuli simplicis logicè significet separata ab aliis, id quod simul, & indiuisum iuncta cum aliis significabat. Vocabulum quippè logicè simplex est, quod simplicem significationem habet, id est, indiuisum conuenientem omnibus syllabis; atque adeo partibus eius, quasi physicis, vt sunt *Homo, Angelus, Lapis*, &c. cum tamen complexum, siue compositum logicè sit, quod habet significationem compositam: quia coalescit ex pluribus vocabulis seorsum propriam significationem habentibus, ac retinentibus intra complexum ipsum, siue compositum ex illis, vt sunt: *Homo doctus: Angelus fortis: videns lapidem*, & similia. Omitto duas alias particulas, quibus definitionem nominis propositam limitat Aristoteles; quia puro, aptius eam absque tali limitatione relinqui, vt omnes dictiones logicè simplices præter verbum, reductæ ad vnum nomen possint sub illâ comprehendi: quò ad nomen, & verbum, proptè oportet, omnes vocales termini reducantur compendij simul, & claritatis causâ.

Est autem verbum ex eodem Aristotele *supra* cap. 3. *Quod significat tempus, cuius nulla pars significat seorsim; & est semper eorum, quæ de altero prædicantur, nota.* Dicitur autem verbum con- significare tempus: quia proprium obiectum eius est actus, proptè habens actualiter esse in aliquâ differentiâ temporis præteriti, præteriti, aut futuri, proptè ex dictis latius *supra* distinct. 2. quæst. 4. præterim *hypoth.* 4. compertum est, in quo potissimum discriminatur Verbum à Nomine. Dicitur deinde esse semper notam, siue signum eorum, quæ de altero prædicantur: quia in quavis omnino propositione, potissimum, propriissimumque prædicatum est semper significatum verbi, vt in eadem etiam *quæst.* 4. *consect.* 1. latius est explicatum. Nullam autem esse possibilem propositionem vocalem sine verbo, sicut nullum est possibile iudicium, quod non habeat pro obiecto significatum verbi, ex doctrinâ eiusdem quæstionis, quæ ad rem recolenda, palam est. Cæteræ, definitionis particulæ ex se, & ex dictis satis sunt notæ.

Hæc dicta de terminis vocalibus, & scriptis significatiuis, siue aliud à se significantibus, qui propterea propriè sunt signa. Sunt tamen insuper termini dictiones non significatiuæ, siue aliud à se non significantes, quatenus pro se possunt poni in propositione, vt si dicas: *Blurri est vox.* Quo etiam pacto dictiones significatiuæ pro se in propositione positæ termini sunt, vt si dicas: *Homo est nomen.* De quo iterum redibit sermo, *quæst.* 3.

Diuisio 2.

Terminus vniuersè sumptus in subiectum, & prædicatum propositionis diuiditur.

Quæ diuisio à munere, quod exercet terminus intra propositionem subiecti, aut prædicati desumitur. Est autem subiectum id, de quo aliud, vel affirmatur, vel negatur; prædicatum autem id, quod vel affirmatur, vel negatur de ipso subiecto. Omnis quippe propositio immediatè ex subiecto, & prædicato composita est. Erunt autem subiectum, & prædicatum aut vocalia, aut scripta,

pta, aut mentalia siue formalia, siue obiectiua penes naturam propositionis ex illis composita aut vocalis, aut scripta, aut mentalis, siue formalis, siue obiectiua. Et pradicatum quidem potissimum propositionis vocalis semper est verbum; mentalis autem obiectiua significatum verbi, ut dicebam paulo ante. Sicut semper est subiectum potissimum illius quidem nomen, huius autem significatum nominis. Quanquam enim aliquid spectans ad verbum interdum pro subiecto ponatur, ut cum dicimus: *intelligere est bonum*, tunc id non per modum verbi; sed per modum nominis ponitur, ut satis ex se apparet. Nil tamen verat cum verbo ex parte pradicati poni aliquod, aut aliqua nomina; & cum nomine ex parte subiecti poni aliquod, aut aliqua verba, ut quadam syncategoremata pradicati, & subiecti; sapè enim subiecto categorematice, quod potissimum subiectum dicimus, & pradicato categorematice, quod potissimum pradicatum vocamus, nonnulla syncategoremata solent apponi, ut iam iam explicabo. Etenim.

Diuisio 3.

- 15 Terminus vniuersè etiam sumptus alius categorematicus, & alius syncategorematicus est: quorum primus categorema, secundus syncategorema soleritem vocari.

Terminus categorematicus dicitur, qui per se solus potest poni in propositione tanquam subiectum, aut pradicatum eius, ut *homo: Petrus currit, legit, & similes*. Tenuius verò syncategorematicus est, qui non per se solus; sed tantum aliis adiunctus potest poni in propositione ex parte subiecti, aut pradicati, ut *hominis, Petri, velociter, tardè, qui, & alij huiusmodi*; sapè autem integra aliqua propositio est syncategorema alterius, ut *Petrus, qui currit, mouetur: homo legit librum, quem emit, &c.* Quomodo autem syncategoremata aut ex parte pradicati propositionis posita ipsam propositionem constituent: atque adeò diuersam faciant, sub eiusque aut affirmationem, aut negationem cadant, ex dictis *disput. 2. quest. 4. consecretur. 5.* sumendum est.

Diuisio 4.

- 16 Terminus vniuersè etiam sumptus alius est abstractus, alius concretus, alius adiectiuus, alius substantiuus, alius absolutus, alius relatiuus, alius connotatiuus.

Abstractus dicitur ille, qui prae se fert aliquid quasi secundum se præcisè consideratum, ut *potentia, lectio*. Concretus verò ille, qui prae se fert idem ut coniunctum cum alio quopiam, tanquam cum subiecto, ut *potens, legens*. Terminus autem substantiuus est, qui dicitur ex æquo, & directe quaecumque dicitur, ut *homo corpus, & animam; potens sumptum pro composito ex subiecto, & potentia. Adiectiuus autem est, qui dicitur vnum in recto, & aliud tanquam adiectum illi in obliquo; potens sumptum pro habente potentiam: legens sumptum pro exequenti lectionem. De quibus plura dicta *suprà disput. 2. q. 4. præsertim consecret. 3.* videnda sunt. Terminus absolutus est, qui prae se fert aliquid sine respectu ad aliud, ut *homo, Angelus*. Relatiuus, qui cum respectu ad aliud, ut *pater, Dominus*. Connotatiuus denique, qui cum connotatione alterius, ut *coexistens, coniunctus*.*

De quibus etiam plura *loc. cit. & disput. 14. questione 1.*

Diuisio 5.

Terminus vniuersè etiam sumptus alius est singularis, alius communis, & uterque aut positiuus, aut negatiuus. Communis autem alius est distributus, alius collectiuus, alius vagus, alius indefinitus. Tum alius transcendens; alius non transcendens.

Singularis est, qui solum conuenit vni indiuiduo, ut *Socrates, hic homo*: Communis, qui conuenit pluribus, ut *homo, animal*. Positiuus, qui aliquid ponit in rebus, ut *Socrates, homo*. Negatiuus, qui aliquid remouet, ut *negatio, cecitas*. Distributus autem est terminus communis, qui ligno aliquo vniuersali, vel præuia negatione affectus, plura, & singula, quibus conuenit diuisione, siue distributive dicitur; ob idque etiam diuisiuus, siue distributiuus vocatur, ut *omnis homo, nullus lapis*, ipseque lapis in hac propositione: *Socrates non est lapis*. Collectiuus verò est, qui aut nullo signo, aut vniuersali affectus; plura, quibus conuenit, dicitur collectiue, siue indiuisim: ut *multitudo, numerus, & omnes Apostoli* in hac propositione: *Omnes Apostoli sunt duodecim*. Vagus est, qui affectus signo aliquo vago, seu disunctione ea plura, quibus conuenit, dicitur vagè, seu sub disunctione, id est, vnum, vel aliud, vel aliud, &c. omnibus recensitis; ut *Aliquis homo: quoddam animal*, qui etiam terminus particularis, & signum, quo afficitur particulare dici solet à Logicis; cæteri termini, pro ut distincti ab illo, determinati nancupantur: quia non vagè, sed determinatè dicunt quaecumque dicunt, siue plura sint, siue vnum. Indefinitus denique terminus est, qui, cum sit communis, nulloque signo affectus indifferens ex modo suo significandi manet, ut modo pro vno, eoque, vel determinato, vel vago; modò pro multis, hisque, vel pluribus, vel paucioribus supponatur, iuxta naturam aliorum terminorum, quibus adiungitur; re tamen ipsa, & in actu exercito nunquam cum eà indifferentià, atque adeo neque indefinitus existit: huiusmodi sunt *homo, animal, & cæteri termini communes*. *Animal*, enim in hac propositione: *Aliquis homo est animal*, accipitur pro vno animali vago, quod cum homine ex parte subiecti vagè sumpto identificatur. In hac verò: *omnis homo est animal* accipitur per quandam distributionem accommodatam pro omnibus animalibus, quæ sunt identificata cum hominibus, non item pro reliquis, iuxta dicenda *quest. 3.* & in hac: *Nullus lapis est animal* pro omnibus omnino animalibus distributiuè. Pariterque in cæteris. Iam verò terminus transcendens est qui de omnibus partibus seu physicis, seu metaphysicis eorum omnium, quibus conuenit, formaliter dicitur, ut *ens, bonum*. Non transcendens autem, qui non item; ut *viuens, animal, &c.* De quibus omnibus plura in *superioribus disput. 2. q. 3. & disput. 5. q. 2. & disput. 10. q. 2. & disput. 17. q. 2.*

Diuisio 6.

Terminus vniuersè etiam sumptus, alius est simplex, siue incomplexus; alius complexus.

Simplex est, qui ex aliis terminis non est compositus, tametsi componatur ex partibus, quæ non sunt termini, iuxta ea, quæ in *precedentibus* diximus. Com

Complexus verò est, qui ex aliis terminis est compositus quouis modo. Vnde, terminus complexus, & oratio in idem recidunt, quod ad rem attinet. Si tamen oratio sumatur non solum pro aggregato plurius dictionum, ut eam sumpsit Arist. lib. 1. *Periherm. cap. 4.* sed insuper pro aggregato plurius conceptuum, cum obiectiuorum, cum formalium ipsis dictionibus respondentium, ut sumi impræsentiarum expediet, ut quemadmodum terminus complexus, ita etiam oratio in mentalem vocalem, & scriptum, rursusque mentalem, & obiectiuam diuidenda veniat, iuxta dicta *diuis. 1.*

Diuisio 7.

19 Terminus vniuersè etiam sumptus, alius primæ, alius secundæ intentionis est.

Terminus primæ intentionis est, qui præ se fert aliquid reale, ut *homo, Angelus, lapis, &c.* Terminus verò secundæ intentionis est, qui præ se fert aliquid rationis, siue coniunctum ab intellectu, ut vniuersale, genus, species, &c.

Diuisio 8.

20 Terminus sumptus specialiter pro vocali, atque adeo etiam pro scripto, alius est vniuersus; alius æquiuocus; alius analogus; alius denominatiuus. Tum alius primæ, alius secundæ impositionis. Tum alius finitus, alius infinitus.

De vniuerso, æquiuoco, analogo, & denominatiuo satis est dictum *disp. 17. q. 22.* Terminus primæ impositionis dicitur, qui significat res, ut *homo, lapis, &c.* Secundæ verò impositionis, qui significat voces significantes res, ut *Nomen, Verbum, &c.* Terminus finitus dicitur, qui determinat id, quod significat, ut *Homo, Angelus.* Infinitus autem, qui non determinat id, quod significat, sed id, quod non significat, ut *non Homo, non Angelus,* sumptæ particulæ non infinitanter; non verò negatiuè. Priori enim modo sumptæ, *non homo* significat cetera omnia præter hominem; posteriori autem modo sumptæ, *non homo* significabit negationem hominis dumtaxat. Quo secundo modo sumitur semper, quoties iungitur verbo, & negatiuam reddit propositionem, cuius verbum potissimum est prædicatum, iuxta dicta *n. 12.*

Diuisio 9.

21 Termini pluraliter sumpti, alij sunt pertinentes, alij impertinentes. Pertinentes autem alij sequelâ, alij repugnantia sunt tales. Rursus pertinentes sequelâ, alij conuertibiles sunt, alij non conuertibiles.

Hæ locutiones sunt logicorum fundatæ in connexionione, oppositioneque terminorum. Quare satis foret eos in connexos, & non connexos in oppositosque, & non oppositos diuidere; diuisâ subinde connexionione, oppositioneque eorum in suas species, iuxta dicta à nobis *suprà disp. 14.* Etenim pertinentes dicuntur, quando ex vno ad alium bene arguitur. Si affirmatiuè quidem, pertinentes sequelâ; ut: *est homo: ergo risibilis*; si negatiuè verò, pertinentes repugnantia; ut: *est calidum: ergo non frigidum.* Bonitas autem consequentiæ ab vno ad alterum affirmatiuè in connexionione; negatiuè verò in oppositione vnius cum altero fundatur. Vnde, pertinentes repugnantia semper sunt mutuo tales: quia oppositio semper est mutua. Pertinentes au-

tem sequelâ aliquando sunt mutuo tales, quo casu dicuntur conuertibiles, aliquando verò non mutuo, quo casu dicuntur non conuertibiles quia connexionio aliquando mutua, aliquando non mutua est. Videantur cetera ad rem spectantia cum ceteris connexionionis, oppositionisque diuisionibus loco citato. Impertinentes verò terminos appellant Logici, qui inter se, nec connexionionem, nec oppositionem habent; proindeque ex vno ad alterum nec affirmatiuè, nec negatiuè licet arguere, ut *album, & dulce.*

QVÆSTIO III.

Quid sit suppositio termini:
& quomplex?

Suppositio termini est acceptio termini pro re, 22
quam significat, aut pro se. Cum enim, ut ait Arist. lib. 1. *Elench. cap. 1.* res ipsas in disputationem non possimus adducere, vocibus protebus per ipsas significatis vtimur, ut medijs illis de rebus ipsis disputemus, nisi disputatio sit de vocibus, quo casu voces à nobis pro se ipsis in disputatione accipiuntur. Quod ipsum est eas, aut pro rebus significatis, aut pro se ipsis inter disputandum supponi. Vnde patet, suppositionem termini vocalis dumtaxat affectionem, seu proprietatem esse.

Hinc suppositio imprimis diuiditur in materialem, & formalem. Materialis dicitur acceptio termini pro se ipso, ut cum dicimus: *Homo est vox.* Formalis verò acceptio termini pro re, quam significat, ut cum dicimus: *Homo est animal.* In primâ enim propositione terminus *homo* pro se ipso; in secundâ verò pro re quam significat, capitur. Quod ex diuersitate prædicati ipsi attributi venit diiudicandum. Porro, suppositio formalis alia propria, est alia; impropria. Propria est vsurpatio termini pro re ad quam postea significandam primò est impositus, ut cum dicimus: *Homines ridet.* Impropria verò vsurpatio termini pro re, ad quam postea significandam titulo alius habitudinis translatus est, ut cum dicimus: *Prata ridet.* Ridere quippe de hominibus propriè; de pratis autem dicitur translative. Rursus, suppositio propria, alia dicitur simplex; & est acceptio termini pro re, ut subest conceptui secundæ intentionis, ut, si dicas: *Animal est genus.* Alia dicitur personalis; & est acceptio termini pro re, ut subest conceptui primæ intentionis, ut, si dicas: *Animal est sensibile.* Quid sit autem conceptus secundæ intentionis: & quid primæ ex dictis q. 2. *diuis. 7.* notum est.

Deinde suppositio personalis, alia singularis est: 24
alia communis. Singularis est acceptio termini singularis pro significato singulari. Communis autem acceptio termini communis pro significato communi, iuxta dicta de termino singulari, & communi q. 2. *diuis. 5.*

Præterea suppositio communis in distributi- 25
uam, copulatam, determinatam, & confusam diuidi solet. Distributiva est acceptio termini communis pro omnibus, & singulis significatis suis sumptis diuisim, ut accipitur terminus *Homo,* cum dicimus: *omnis homo est risibilis. Nullus homo est lapis.* Quæ rursus aut est distributiva pars singulis generum, id est, pro singulis significatis indiuiduis, ut in exemplis positis; aut pro generibus singulorum, id est, pro aliquo, vel aliquibus signi-

ficatis

ficatis indiuiduis singulorum generum, quo pacto supponitur distributiue terminus *Animal*, cum dicitur: *Omne animal fuit in arca Noë*: Quæ vtræque, aut absoluta potest esse, hoc est, complectens omnia, quæ distribuit, vti in prioribus exemplis euenit, aut cum exceptione, hoc est, alicuius exceptionem compatiens, vti euenit in posteriore. Copulata autem suppositio est acceptio termini communis pro omnibus suis significatis collectim, siue indiuisum sumptis. Qualiter accipitur terminus *Apostoli*, cum dicitur: *Omnes Apostoli Dei sunt duodecim*. Determinata verò suppositio dici à plerisque solet acceptio termini communis pro aliquo ex suis significatis vagè quidem, siue disiunctiue significato; sed quod re ipsa determinari, siue signari potest, vt cum dicimus: *Aliquis homo currit*. Vbi terminus *Homo* pro vno hominum significato indeterminatè, seu vagè accipitur; sed, cui re ipsa determinatè conuenit currere, reque ipsa subinde, quis ille sit, cui conuenit currere, determinari potest, atque signari. Hæc tamen suppositio ab aliquibus ob eam indeterminatam, seu vagam termini significationem confusa nuncupatur. Strictius tamen ab omnibus dicitur suppositio confusa acceptio termini communis pro significato ita confuso, vt neque determinari, neque signari possit re ipsa, vt cum dicimus: *Equus requiritur ad equitandum*. Nulli enim equo determinatè conuenit absolutè re verà requiri ad equitandum, pro nulloque subinde equo determinatè, & assignabili accipitur terminus equus in dictâ propositione; sed tantum pro equo sumpto confusè. Quod est suppositionem eius in tali propositione confusam esse. Qualis censetur etiam à multis suppositio prædicati, cuius subiectum affirmatiue distribuitur, vt prædicati *Animal* in hac propositione: *Omnes homo est animal*; necnon suppositio subiecti, cuius prædicatum distribuitur affirmatiue, vt subiecti *homo* in hac propositione: *homo domat omnia animalia*.

26. Ego verò cenſeo, duplicem suppositionis confusionem debere distinguere. Aliam enim, quæ confusio communitatis potest vocari, oritur ex vniuersalitate termini non distributi. Quo pacto dicitur supponi confusè prædicatum propositionis vniuersalis affirmatiue, vt huius: *Omnis homo est animal*. Et subiectum commune propositionis, cuius prædicatum affirmatiue distribuitur, vt harum: *Homo omnia animalia domat*. *Caro auertina ubique terrarum comeditur*. *Piper venditur Teleti*. & *Marini*; & similia. Quo etiam spectat confusio termini communis, cui aduerbia numeralia iunguntur, vt in his: *Ter feci sacrum*. *Bis legi lectionem*, & similibus. Et vniuersè confusio cuiusvis termini communis, qui nec sumitur pro vno tantum inferiori, nec distribuitur pro pluribus. Alia verò, quæ confusio indeterminatæ potest appellari, tunc reperitur, quando terminus communis accipitur pro vno tantum inferiori, non tamen determinatè; sed vago, siue indeterminatè. Quæ rursus duplex est. Alia enim est confusio indeterminatæ ex parte modi significandi dumtaxat; alia confusio indeterminatæ ex parte rei significatæ. Prima inuenitur, vbi terminus communis pro vno inferiore vagè sumpto usurpatur, quod tamen illi attribuitur, alicui determinatè re ipsa competit, vt cum dicimus: *Aliquis homo loquitur*, loquente re ipsa homine aliquo determinatè, & assignabili. Secunda verò inuenitur, vbi terminus communis

ita pro vno inferiore indeterminatè sumpto usurpatur, vt id, quod illi attribuitur, nulli determinatè, & assignabili conueniat re ipsa absolute, vt cum dicimus: *Aliqua actio requiritur, vt effectum fiat*, nullâ determinatâ actione ad id re ipsâ requisitâ absolute, sed tantum vnâ, vel alterâ sub disiunctione. *Vna auditio Massæ præcepta est*, nullâ determinatâ Massæ audicione re ipsâ præceptâ absolute. Paritèque in similibus. Quomodo verò in his, casibus prædicatum nulli inferiorum subiecti communis re ipsâ conueniens determinatè, & absolute, eatenus solum dicatur alicui eorum sub disiunctione, indeterminatè conuenire, quatenus cuius eorum determinatè, sub conditione tamen negationis aliorum conuenit, ex dictis disputat. 10. quæstion. 2. & 5. liquidum est.

Ad sciendum autem, quo ex dictis modis 27 vnusquisque terminus supponatur, ista: regulæ sunt. 1. Quoties subiectum propositionis afficitur signo nullus non solum subiectum ipsum, sed etiam prædicatum distribuitur; & vniuersim negatio quævis omnes terminos communes alias non distributos, quos post se siue immediatè, siue mediatè reperit, distribuit. Sic in hac propositione. *Non aliquis homo est lapis*: termini *homo*, & *lapis*; & in hac: *Aliquis homo non est lapis*: terminus *lapis* distributiue supponuntur. 2. Signum *omnis* terminum, quem afficit immediatè, distribuit; quem verò mediatè, facit supponere confusè confusione communitatis, vt in exemplis supra positis cernere est. 3. Terminus communis sumptus pro collectione omnium, quæ sub se continet indiuisum, supponitur copulatè, siue ex parte subiecti propositionis, siue ex parte prædicati ita sumatur. 4. Signum *Aliquis* vel æquiualens facit supponere confusè confusione indeterminatæ solum ex parte modi significandi terminum communem, quem afficit tam mediatè, quam immediatè, dum nulla præcedit negatio, aut signum distribuens. Sic enim in hac propositione: *Aliquis homo est animal* supponuntur tam *animal*, quam *homo*. In his verò: *Aliquis homo non est aliquis lapis*, terminus *lapis* distributiue supponitur; Et in hac: *Omnis homo est aliquod animal*, terminus *animal* confusè confusione communitatis, perinde ac si signo *aliquis* non essent affecti. 5. Quando nulli contentorum sub termino communi conuenit determinatè, quod ei attribuitur; sed vni, vel alteri eorum sub disiunctione, tunc talis terminus supponitur confusè confusione indeterminatæ ex parte rei significatæ, vt terminus *oculus* in hac propositione: *oculus requiritur ad videndum*. 6. Termini æquiuales eodem genere suppositionis supponi censentur, quibusvis denum signis, aut negationibus afficiantur alij præ aliis. Sunt autem termini æquiuales, qui idem obiectum significant æquiualenterque faciunt propositiones, quas componunt, iuxta dicenda infra disp. 19. q. 2.

Porro ad resoluendas, ampliùsque subinde explicandas quatuor suppositiones communes commemoratas, totidem Descensus, Ascensusque connumerantur à Logicis. Nempe copulatiue, copulatus, disiunctiue, & disiunctus. Quorum primus, inquit, suppositioni distributiue correspondet, eique debetur; secundus suppositioni copulatiue; tertius suppositioni determinatæ; quartus suppositioni confusæ. Est autem descensus progressio

progressio à termino communi ad particularia sub eo contenta sufficienter enumerata: ascensus verò vice versà progressio à particularibus sufficienter enumeratis ad terminum communem. Et quoniam conceptus obiectiuus communis aliud non est re ipsà à particularibus, quos amplectitur; atque adeo quidquid realiter illi conuenit, & his conueniat necesse est, atque è conuerso. Idcirco, ascensus, & descensus legitimæ quædam sunt argumentationes.

29 Itaque, bene sic arguitur: *Omnis homo est animal: Ergo hic homo est animal, & hic homo est animal: & hic homo est animal, &c.* aliquis omnibus pariter recensitis: atque item è conuerso. Similiter bene sic arguitur: *Nullus homo est lapis: Ergo neque hic homo est lapis; neque hic homo est lapis, &c.* pariter recensendo reliquos omnes atque item è conuerso. Qui sunt descensus, ascensusque copulatiui tum affirmatiui, tum negatiui suppositioni distributiue termini homo affirmatiue, & negatiue correspondentes, & debiti. Bene etiam arguitur: *Omnnes Apostoli Dei sunt duodecim: Ergo hic Apostolus, & hic, & hic, &c.* numeratis omnibus, sunt duodecim: atque etiam è conuerso. Similiter: *Omnes Apostoli Dei non sunt viginti: Ergo hic Apostolus, & hic, &c.* numeratis omnibus, non sunt viginti: atque item è conuerso. Qui sunt descensus, ascensusque copulatiui tum affirmatiui, tum negatiui suppositioni copulatiue termini Apostoli affirmatiue, & negatiue correspondentes, & debiti. Bene etiam arguitur: *Aliquis homo currit: Ergo, vel hic homo currit, vel hic homo currit, &c.* pariter percurrendo per omnes: atque item è conuerso. Similiter: *Aliquis homo non loquitur: Ergo vel hic homo non loquitur; vel hic homo non loquitur, &c.* pariter per omnes percurrendo: atque item è conuerso. Qui sunt descensus, ascensusque disiunctiui affirmatiui, & negatiui respondentes, & debiti suppositioni termini Aliquis homo, quam plerique determinatam nonnullis resagantibus, vocant; & nos suppositionem confusam confusione indeterminatæ ex parte dumtaxat modi significandi dicendum censemus. In quibus omnes Logici re ipsa conspirant. Et merito.

30 Dissentiunt tamen circa descensus, ascensumque, disiunctum, quem plerique indistinctè adscribunt suppositioni confusæ; negantibus tamen aliis; eo quod suppositioni confusæ, quam habet prædicatum propositionis vniuersalis affirmatiue, aliisque huiusmodi, non videtur quadrare posse. Quamquam enim bene arguitur: *Alia actio requiritur, ut effectus fiat: Ergo, vel hæc actio, vel illa, numeratis omnibus, requiritur, ut effectus fiat:* atque item è conuerso; Qui sunt descensus, ascensusque disiunctiui suppositioni confusæ termini Actio correspondentes, & debiti. Ast non bene arguitur. Similiter: *Omnis homo est animal: Ergo omnis homo est hoc animal, vel illud, vel illud, &c.* omnibus recensitis: Quia est antecedens verum, & consequens falsum. Falsum quippe est, omnem hominem esse vnum ex animalibus vage, siue indeterminatè sumptum, quod tale consequens significat. Quocirca, neque è conuerso bene arguitur. Vnde patet, suppositioni confusæ termini Pharus, Scientiarum Tom. II.

mini Animal eiusmodi ascensum, descensumque disiunctum nec conuenire, nec debere. Ergo, qui duas suppositiones confusas, præter eam, quam determinatam vocant communiter, paulò antea distinxit, facile dissidium hoc compono, asserendo, suppositioni confusæ confusione indeterminatæ ex parte rei significatæ descensum, ascensumque disiunctum prædictum conuenire, & debere; secus suppositioni confusæ confusione communitatis. Pro hac enim, præter quatuor numeratos, receptosque communiter, alius descensus, ascensusque adstruendus est, qui distributionis accommodari dici potest. Per quem dumtaxat bene descenditur, aut ascenditur à termino talem suppositionem habente ad inferiori eius, aut è conuerso in hunc modum: *Omnis homo est animal: Ergo omnis homo est hoc animal, & hoc animal, & hoc animal, &c.* omnibus numeratis per distributionem accommodandam, ita vt singulis hominibus singula animalia tribuantur. Similiter: *Vbiq; comeditur panis: Ergo vbiq; comeditur hic panis, &c.* recensitis omnibus per distributionem accommodandam, ita vt singulis locis singuli panes vnicuique suis tribuantur. Pariterque, è conuerso ascendendum; atque de cæteris huiusmodi philosophandum est.

Vnum hic superest adnotandum de termino 31 negatiue distributo, prout communiter vsurpatur videtur; nempe non descendendi ab eo legitime per solum descensum copulatiuum; sed opus esse duos simul descensus coniungere, copulatiuum videlicet, & disiunctum: id, quod etiam, dum ascenditur, seruandum est, ne detur antecedens verum, & consequens falsum. Si enim ita ascendamus: *Hæc actio non requiritur, ut effectus fiat, neque hæc requiritur, neque hæc requiritur, &c.* Ergo nulla actio requiritur, ut effectus fiat, antecedens est verum, & tamen consequens est falsum, iuxta communem sentiendi, & loquendi morem. Sicuti etiam est falsum dicere, nullam esse necessariam Dei gratiam ad consequendam vitam æternam: cum tamen sit verum dicere, hanc determinatam non esse necessariam, neque illam, neque illam, &c. numeratis omnibus. Ascensus igitur ita faciendus est. Gratia A non est necessaria ad salutem, neque est necessaria gratia B, neque gratia C, rursus neque est necessaria A, vel B, vel C, sub disiunctione: ergo nulla est necessaria gratia ad salutem: pariterque descensus faciendus est. Etenim negatio absolute prolata adeo est malignantis naturæ, vt non solum soleat negare vnum de aliis secundum se spectato; sed etiam quouis modo comparato cum aliis. Quo fit, vt quidquid negatur de termino distributo, non solum negetur de singularibus in eo contentis secundum se absolute conceptis; sed etiam inter se comparatis per disiunctionem. Hæc dicta loquendo de termino negatiue distributo, prout communiter videtur sumi pro omnibus scilicet, & singulis in ipso contentis non solum determinatè; sed insuper disiunctiue, disiunctum sumptis. Si enim pro illis determinatè tantum sumptis sumatur, vt potest, atque etiam interdum solet, tunc illi ascensus, descensusque copulatiui tantum debitus erit.

Suppositioni adiungi solent aliæ quædam 32 termini vocalis proprietates: nempe status, ampliatio,

platio, restrictio, distractio, alienatio, diminutio; remotio, & appellatio. Quarum omnium explicatio eò tendit, ut innotescat, quo sensu unusquisque tenetur, præsertim communis accipiat. Hoc tamen sufficienter ex circumstantiis innotescit, quin opus sit tot vocabulis, totque regulis sub eis contentis audientis, siue legentis mentem obruere. Ob id eas omitto apud tumultistas videndas.

DISPUTATIO XIX.

De propositionibus.

PROPOSITIONES tum obiectivæ, tum formales, æque tum mentales, tum vocales, aut ore prolata, aut scriptæ, quæ veluti materia sunt, unæque suo modo, ex quâ omnis scientia humana compingitur, materia sunt etiam non ex quâ, sed circa quam disputatio præsens versatur.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit propositio;
& quotuplex.

Propositio (quam aliqui enunciationem appellant) ex Aristot. libr. primo, *Periherm. capit. quarto*, sic definitur solet: *Est oratio, in quâ verum, vel falsum est.* Tum ex eodem libr. primo, Prior. capit. primo, *Est oratio aliquid affirmans, vel negans.* Melius tamen alij, ut fugiant in definiendo disunctionem distinguentem potius species definiti, ipsi in illas dividentem, quàm explicantem ipsius naturam talibus speciebus communem, ita definiunt: *Est oratio enuntians aliquid de aliquo, id est, suadens aliquid de aliquo, siue alicuius de aliquo suavis ex suo proprio modo tendendi.* Hoc namque, & omni propositioni est commune, & eam sufficienter discriminat ab omni non propositione. Ex quibus definitionibus (quarum prima descriptiva, secunda autem, & tertia quiditativæ censentur, unæque suo modo) satis superque apparet, quid sit propositio formalis, vocalis, & scripta, aut etiam mentalis. Propositio autem obiectiva aliud non est ab obiecto propositionis formalis.

Iam verò propositio, formalis sumpta univèrsè primò diuiditur in affirmativam, quæ affirmando ponit aliquid in rebus, ut *Petrus currit*; & negativam, quæ remouet aliquid negando, ut *Petrus non legit*. Quarum utraque rursus, aut erit vera, si sit conformis suo obiecto, aut erit falsa, si sit difformis, iuxta dicta latè de veritate, & falsitate propositionum. tum formalium, tum obiectiuarum *supra disputatione tertia*. Quæ ad rem videnda. Propositionum quippe obiectiuarum aliæ veræ sunt veris for-

malibus correspondentes; aliæ falsæ correspondentes falsis formalibus: sicut etiam aliæ sunt positivæ correspondentes formalibus affirmatiuis, aliæ negativæ correspondentes negatiuis formalibus.

Deinde, propositio formalis sumpta etiam 4 univèrsè in absolutam, seu categoricam, & conditionatam, seu hypotheticam est diuidenda. Prima est, quæ absolute enuntiat aliquid de aliquo, ut *Petrus currit*; *Petrus non legit*. Secunda, quæ sub aliquâ conditione, siue sub aliquâ factâ hypothesi enuntiat aliquid de aliquo, ut, *si Petrus curreret, moueretur*; *si Petrus non videret, non legeret*. Utraque autem rursus in simplicem, & complexam diuidenda venit. Simplicem dico, quæ ex pluribus propositionibus non est composita, ut cernitur in exemplis positis. Complexam autem appello, quæ ex pluribus propositionibus composita est, ut cernitur in his: *Petrus currit, & Ioannes ambulat*; *si Petrus curreret, Petrus moueretur, & Ioannes cerneret*. Complexa verò propositio rursus diuiditur à Logicis in copulatiuam, causalem, & rationalem. In multisque alias æquali rure diuidi posset, atque etiam in mixtas ex illis, combinatione factâ. Copulatiua est, quæ plures propositiones, seu categoricas, seu hypotheticas coniungit per particulam &, aut æquivalentem, ut in exemplis positis. Disiunctiua, quæ plures pariter disiungit mediâ particulâ *vel*, aut simili, ut *Petrus currit, vel Ioannes legit*; *Si Petrus curreret, Ioannes gauderet, vel non gauderet*. Causalis est, quæ mediâ particulâ *quia*, vel æquivalente indicat, obiectum vnius propositionis esse causam obiecti alterius, idque, vel categoricè, vel hypotheticè, ut: *Quia Petrus currit, mouetur*; *Si Petrus curreret, quia curreret, moueretur*. Rationalis denique est, quæ mediâ particulâ *ergo*, vel simili indicat obiectum vnius propositionis sequi ex obiecto alterius; id tamen solum evenit categoricè, ut, *Petrus currit: ergo mouetur*. Aliæ autem innominatæ diuersæ à prædictis huiusmodi sunt: *Dum Petrus legit, Ioannes audit*; *Quandiu Petrus laborat, Ioannes quiescit*; *Vbi est magister, ibi est discipulus*; sicut *unus ambulat, ita, & alter*; Et similes. Adde, hypotheticam propositionem trifariam posse esse complexam; idque, vel copulatiuè, vel disiunctiue, vel causaliter, vel mixtè. Primo, ex parte conditionati tantum, ut in exemplis *supra* positis. Secundo, ex parte conditionis tantum. Tertiò, ex parte utriusque. Quod hypotheticarum complexarum plurimæ aliæ species pullulant.

Scio: Logicos communiter aliter diuidere propositionem in categoricam, & hypotheticam. Eam enim solam categoricam dicunt, quam nos categoricam simplicem appellauimus: sub hypothetica autem comprehendunt tum dictam à nobis simplicem hypotheticam; tum quatuor complexas *supra* relatas coalescentes ex categoricis, copulatiuam scilicet, disiunctiuam, causalem, rationalem. Aliarum autem complexarum mentionem non faciunt. Cæterum diuisioni à nobis factæ prorsus videtur standum: quia Logici in suâ peccant dupliciter. Primò: quia vocabulo *hypothetica* abutuntur, utpote, quod solum dicitur proprie de conditionatâ; secus de reliquis. Secundo: quia diminutè procedunt, cum

Disp. XIX. De propositionibus. Quæst. I. 111

cum tot species propositionis complexæ commemoratas à nobis penitus prætermittant. In quod peccatum non semel incidunt, cum alias præterea prætermittant propositionum diuisiones.

6 Etenim propositio conditionata, siue hypothetica proprie dicta aliter diuidenda venit in causalem, illatiuam, & purè coniunctiuam, prout supra disp. 2. quæst. secunda, diuis. 6. tactum est. Purè coniunctiuam dicitur, quâ enunciatur conditionatum, vt coniunctum cum conditione posita in hypothesi, siue, prout illi subest, vt sic, præscindendo ab omni huius in illud tum influxu, tum connexionem. Causalis autem appellatur, quâ enunciatur conditionatum, vt subest conditioni posita in hypothesi innuendo tacitè conditionem in conditionatum aliquem influxum habere sub hypothesi datâ. Illatiua denique vocatur, quâ enunciatur conditionatum vt subest conditioni posita in hypothesi, innuendo etiam tacitè conditionem cum conditionato sub hypothesi datâ connexionem aliquam habere. Vnde patet primò, omnem propositionem conditionatam sensum coniunctiuum, eumque præcipuum, & expressum habere. Causalem verò supra illum tacitè addere sensum causalem. Pariterque illatiua sensum illatiuum. Secundo patet, conditionalem purè coniunctiuam veram esse, eo ipso, quòd verè sit conditionatum ex hypothesi conditionis, vt planè potest, etiamsi conditio neque influat in conditionatum, neque cum eo connexa sit. Causalis tamen, vt vera sit, duorequitur: &, quòd verè sit conditionatum ex hypothesi conditionis, & quòd conditio in illud influat aliquo modo conducendo ad illius esse. Pariterque illatiua duo ad suam veritatem requirit: Et, quòd verè sit conditionatum ex hypothesi conditionis, &, quòd conditio cum illo ita connexa sit, vt sine illo esse non possit. De hac tamen diuisione plura dicemus aliàs in tractat. de scientiâ Dei. Porro, conditionalis illatiua, vt potè, quæ assimilatur discursui, tot modis diuidenda venit, quot ipse discursus, cuius differentia innumeræ prope modum sunt, vt constat ex diuisionibus eius factis ibidem diuisione septima, faciendisque infra disputatione vigesima. Qualiter etiam est diuisibilis propositio complexa rationalis, quæ argumentatio, siue discursus formalis est.

7 Propositio autem categorica simplex communiter diuiditur à Logicis in vniuersalem, particularem, indefinitam, & singularem. Vniuersalis dicitur, cuius subiectum est commune signo vniuersali, siue distributio affectum, vt: *Omnis homo ambulat: Nullus homo legit.* Particularis, cuius subiectum est commune signo particulari, seu vago affectum, vt: *Quidam homo currit: Aliquis homo non legit.* Indefinita, cuius subiectum est commune nullo signo affectum, vt: *Homo est animal: Homo non legit.* Singularis, cuius subiectum est singulare, vt: *Socrates dicit, vel commune pronomine demonstratio affectum, vt: Hic homo non loquitur.* Quibus addi posset collectiua, cuius subiectum commune copulatè, siue collectiue supponitur, *Omnes Apostoli sunt duodecim.* Hæc tamen ad singularem reducitur: quia de singulari quodam aggregato sumpto indiuisum, & determinatè prædicat aliquid. Ad denda etiam fortasse alicui videbitur propositio

Pharus Scientiarum, Tom. 11.

de subiecto confuso confusione indeterminatio-
nis ex parte rei, vt: *Aliquis oculus est necessarius ad videndum*, iuxta dicta disputatione decima octaua, quæstione tertia, sed hæc inter categoricas simplices censenda non est: quia æquivalenter est complexa ex duabus, aut pluribus hypotheticis, quibus de singulis extremis subiecti disiuncti, seu vagi determinatè dicitur prædicatum sub conditione defectus aliorum. Hoc pacto, *Dexter oculus est necessarius ad videndum, si non sit sinister; & sinister, si non dexter*, prout constat ex doctrinâ traditâ supra disputatione decima, quæstione secunda. Propositio autem indefinita talis non est, neque esse potest re verâ, & quoad sensum, iuxta doctrinam traditam supra disputatione secunda, quæstione secunda diuisioni decima, & quæstione tertia, conclusa. quarto; atque etiam iuxta dicta de termino indefinito disputat. decima octaua, quæstione secunda, diuis. quinta. Quocirca, dicitur à Logicis, quando est in materiâ necessariâ, aut remota, æquiualece vniuersali; Particulari autem, quando est in materiâ contingente. Vnde, solum venit dicenda indefinita, vel quia ex modo significandi est indifferens, vt pro vnâ, vel pro alterâ vsurpetur, vel quia pro subiecto habet terminum ex præciso suo modo significandi indefinitum, prout disputat. 18. quæst. 2. dicta diuis. 5. explicuimus. Ex quibus concluditur, omnem propositionem simplicem categoricam ad vniuersalem, particularem, & singularem reuocari. In quæ etiam membra venit pariter diuidenda simplex propositio hypothetica. Appello autem semperque appellabo deinceps, vt Logicis morem geram, particularem, quæ de subiecto vago est, tametsi ea potiori iure vaga dicenda esset.

Vnaquæque tamen harum trium in plura insuper membra diuidenda est, quicquid Logici prætermiserint. Quia vnaquæque aut potest esse de prædicato singulari, aut de prædicato communi. Quod si de communi, aut affecto signo distributiuo, eoque, vel affirmatiuo, vt, *omnis*, aut signo particulari, seu vago, vt, *aliquis*, aut nullo: atque ita vnaquæque trium quinque sub se complectitur, suntque proinde omnes 15, quarum qualibet, aut affirmatiua, aut negatiua potest esse, quo sunt 30. Quod si quamlibet rursus diuidas in habentem & non habentem negationem præpositam, erunt omnes 60. Cæterum, quia ex his pleræque sunt aliis æquiuales, ad 18. omnino inter se non æquiuales sunt reducenda. Nempe ad vniuersalem, particularem, & singularem affirmatiuas, & negatiuas, easque, aut de prædicato communi, nullo signo immediatè affecto, vt: *Omnis homo est animal: Nullus homo est animal: Aliquis homo est animal: Aliquis homo non est animal: Socrates est animal: Socrates non est animal:* Aut de prædicato communi signo vniuersali *Omnis* immediatè affecto, vt: *Omnis homo est omne animal: Nullus homo est omne animal: Aliquis homo est omne animal: Aliquis homo non est omne animal: Socrates est omne animal: Socrates non est omne animal:* Aut de prædicato singulari, quale erit terminus quiuis singularis, aut communis signo demonstratiuo affectus, vt: *Omnis homo est hoc animal: Nullus homo est hoc animal: Aliquis homo est hoc animal: Aliquis homo non est hoc animal: Socrates est hoc animal: Socrates non est hoc animal.* Imprimis namque nullæ harum 18. sunt æquiuales inter se, vt eas consideranti manifestè apparebit. Deinde reliquarum quamlibet alicui ca-

rum æquivalere facillè ostenditur. Nam iuxta doctrinam certam tradendam *questione secunda*, quælibet ex 30. de negatione præviâ superaddita per ipsam negationem fit æquivalens suæ contradictoriæ, quæ est una ex aliis 30. ut constat ex adæquatione combinationis. ac divisionis factæ. Atque ideo 30. de negatione præviâ superadditâ reiciuntur. Ex reliquis autem 30. quæ supersunt, sex habentes prædicatum commune affectum immediate signo particulari *Aliquis*, aliis sex æquivalent, quæ habent prædicatum commune nullo signo affectum: quia quæ præcedunt prædicatum commune, pro eisdem, & eodem modo faciunt illud supponi, siue illud signo particulari *Aliquis*, siue nullo sit immediate affectum. Ex aliis autem sex de prædicto communi signo univèrsali *Nullus* immediate affecto, tres affirmatiuæ negatiuæ sibi correspondentibus de prædicato communi nullo signo immediate affecto æquivalent: quia *esse nullum animal* e.g. & *non esse animal* in idem recidit, ut constat. Tres autem negatiuæ affirmatiuæ sibi correspondentibus de prædicato communi nullo signo immediate affecto æquivalent: quia in idem etiam recidit *non esse nullum animal*, & *esse aliquid animal*, ut etiam constat. *Esse autem aliquid animal*, & *esse animal* in idem etiam recidunt, iuxta dicta. Reiectis igitur istis 12. supersunt 18. commemoratae.

9 Porro Logici compendij gratiâ univèrsalem affirmatiuam, & negatiuam, particularemque affirmatiuam, & negatiuam de prædicato communi nullo signo immediate affecto quibusdam litteris designant, atque notificant Primam scilicet littera A, secundam E, tertiam I, quartam O, iuxta vulgares illos vericulos: *Afferit A, negat E, sunt univèrsaliter ambo. Asferit I, negat O, sunt particulariter ambo.* Quo eodem pacto nos illas deinceps designabimus, addemusque pro singulari affirmatiuâ de simili prædicato litteram V. & quia pro negatiuâ deest vocalis, eadem V. cum litterâ n. postposita distinctionis gratiâ subseruiet hoc modo Vn. sex autem sequentes de prædicato communi affecto immediate signo distributio *omnis*, per easdem vocales, eodemque ordine designabimus adiecta ante singulas litteras d. Reliquæ autem sex de prædicato singulari per easdem vocales, & eodem ordine adiecta ante singulas litteras t; atque ita pro 18. propositionibus, quo ordine numero octavo, sunt recensitæ, hæc 18. signa compendij causâ ponentur à nobis semper deinceps. A. E. I. O. V. Vn. dA. dE. dI. dO. dV. dVn. tA. tE. tI. tO. tV. tVn. Et hæc de categoricis simplicibus possibilibus inter se non æquivalentibus. Totidem autem omnino sunt possibiles simplices hypotheticæ ipsi correspondentes: quia quicquid affirmatur, aut negatur de quolibet absolute, id ipsum de eodem potest affirmari, aut negari sub aliquâ conditione, siue sub aliquâ factâ hypothesi. Vnde, cum opus fuerit signis aliquibus eas significare per eadem signa categoricarum, quibus correspondent anteposita singulis littera H, quæ hypothesin denotet, significabuntur.

10 Et quoniam propositiones complexæ ex simplicibus componuntur, conficitur, tot esse propositiones complexas possibiles intra unum-

quodque earum genus, quot sunt possibiles collectiones, siue combinationes propositionum simplicium numeratarum. Vnde ex 18. categoricis 262. 125, copulatiuæ componi possunt, totidemque disiunctiæ, &c. quia ex 18. unitatibus tot collectiones diuersæ confici possunt, iuxta regulas combinationum tradendas *disputatione vigesima nona*, totidemque copulatiuæ, & totidem disiunctiæ, &c. confici possunt ex 18. hypotheticis. Ex mixtione autem utrarumque, nimirum ex 36. penè innumerabilis multitudo complexarum intra unumquodque earum genus confurgit, ut in tabulis tradendis loco citato videri poterit. Quid si ipsorum insuper generum complexarum mixtio efficiatur? Et hæc quidem loquendo de combinationibus absque positione, & repetitione. Si namque prædictæ 18. propositiones cum positione, repetitioneque combinentur, longissimè maiores numeri complexarum ex eis possibilium resultabunt. Imò, si absque termino repetitionis fiant, infinita erit earum multitudo possibilis, iuxta dicenda § 4.

Diuiditur præterea propositio sumpta univèrsè in necessariam, contingentem, & impossibilem penes necessitatem, contingentiam, & impossibilitatem obiecti, siue obiectiuæ, veritatis/enuntiatiæ per illam; atque ita plures hinc diuisiones subire potest, penes diuisiones, quas subeunt obiectum necessarium, contingens, & impossibile, siue obiectiuæ veritatis necessaria, contingens, & impossibilis. De quibus *supra questione undecima*. Et quoniam obiectum propositionis materia, circa quam illa versatur, dicitur esse, ideo quando obiectum est necessarium, propositio dicitur esse in materiâ, seu de materiâ necessariâ: In contingente autem, seu de contingente, quando obiectum est contingens. In remotâ autem, seu de remotâ, quando obiectum est impossibile.

Amplius diuiditur propositio sumpta univèrsè, in essentialiam, in quâ prædicatum est de essentiâ subiecti: & accidentaliam, in quâ prædicatum accidentale subiecto est, siue ipsi aliquid adiiciens. Quarum vnaquæque in multas rursus species diuidi potest, iuxta diuisiones prædicatorum essentialium, & accidentalium factas *supra disputatione decima septima* quæ ad remvidenda.

Diuidi etiam solet propositio in directam, & indirectam. Prima dicitur, quæ prædicat actum, siue eius concretum de subiecto, ut *Petrus currit: Petrus est currens*, aut partem de toto, ut: *Homo est animal: Homo est corporeus*. Indirecta verò, quæ vice versâ prædicat subiectum de concreto, aut totum de parte, ut *currens est Petrus: Animal est homo: Corporeus est homo*. Cuius nomenclaturæ ratio est: quia primus modus iudicandi nobis connaturalis; secundus quasi præternaturalis est. Mitto aliam diuisionem propositionis, quâ aliqui eam diuidunt in identicam, & formalem: quia hæc diuisio potius sensuum, in quibus propositiones sumi possunt, quàm ipsarum propositionum diuisio est. De quâ nos satis diximus *supra disputatione secunda, questione quarta, sect. 4.*

Denique

14 Denique, propositio simplex in modalem, & non modalem, quam de *inse* vocant, diuidi solet. Modalis est, quæ præ se fert modum, quo prædicatum subiecto conuenit, ipsive inest, aut non inest, vt: *Petrus necessario est homo: Ioannes possibiliter currit: Paulus contingenter non loquitur.* De *inse* autem est, quæ nullum huiusmodi modum præ se fert; sed dumtaxat enuntiat prædicatum inesse, aut non inesse subiecto, vt: *Petrus est homo: Ioannes currit: Paulus non loquitur.* Sunt autem apud logicos celebres quatuor modi constituentes propositiones, quas speciatim vocant modales, de quibusque speciatim differunt, ob idque modi dialectici dici solent, qui quidem, aut per hæc aduerbia *possibiliter*, *impossibiliter*, *necessario*, *contingenter*; aut per hæc nomina *possibile*, *impossibile*, *nece*, *contingens* significari solent. Potest enim quouis eorum componere propositionem modalem aut aduerbiallyter, quo casu est syncategorema prædicati, vt: *Petrus possibiliter loquitur: Paulus necessario est homo*, &c. aut nominaliter, quo casu, aut potest poni ex parte subiecti, vt: *Possibile est Petrum loqui: Necessè est Paulum esse hominem*; aut ex parte prædicati, vt: *Petrum loqui est possibile: Paulum esse hominem est nece*. Oratio autem infinitiui, ex quâ, & ex modo coalescit propositio modalis, dictum nuncupatur, compositaque subindè ex, modo, & dicto dicitur esse; atque ita vnaquæque quatuor propositionum modalium ex quatuor prædictis modis, sumptis nominaliter, resultantium, in quatuor membra penes affirmationem, & negationem diuidenda venit. Potest enim in eâ aut affirmari modus, & dictum, vt: *Possibile est Petrum loqui*; aut negari modus, & dictum, vt: *Non est possibile Petrum non loqui*; aut affirmari modus, & negari dictum, vt: *Cosibile est Petrum non loqui*; aut negari modus, & affirmari dictum, vt: *Non est possibile Petrum loqui*. Proindeque, ex hac diuisione sexdecim modales resultant. Quorum qualibet rursus in alias quatuor diuidi solet, quo crescut vsque ad 64. quatenus qualibet potest habere dictum aut vniuersale, aut particulare, aut indefinitum, aut singulare, iuxta similem diuisionem propositionis simplicis categoricæ, quæ fieri solet à Logicis, vt vidimus *numer. septimo*, iuxta diuisionem verò eiusdem factam à nobis *numer. octauo*, qualibet ex dictis sexdecim modalibus de dicto affirmato in nouem alias diuidenda venit, & in totidem qualibet de dicto negato: quia propositiones simplices categoricæ à nobis ibi numeratæ 18 sunt, 9 affirmatiuæ, & 9 negatiuæ.

15 Cæterum: quia quilibet prædictorum modorum de obiecto cuiusvis propositionis categoricæ, siue hypotheticæ, siue simplicis, siue compositæ enuntiabile est, cuiuslibet eorum modalis in tot præterea membra diuidi potest, quot sunt propositiones possibles non modales, iuxta omnes earum diuisiones hæcenus factas: quo in immensum penè augetur eiusmodi modalium numerus. Itaque, modalis cuiuslibet prædictorum modorum aut potest esse de dicto categorico, aut de hypothetico, aut de simplici, aut de complexo, aut de copulatiuo, aut disiunctiuo, aut de causali, &c. eoque tot subeunte differentias, quot sunt eiusmodi propositionum non modalium species, siue membra di-

Pharus Scientiarum, Tom. II.

uerfa, facto discursu per omnes diuisiones earum huc vsque datas. Adde, ex modalibus, aut solis, aut mixtis cum non modalibus omni earum combinatione factâ, innumeras alias propositiones complexas coalescere posse. Aduerto autem hæc, claritatis gratiâ, etsi propositiones non modales, vt condistinctæ à modalibus appellantur de *inse*; Quoties tamen de quouis propositionum genere absolute, & sine addito modalis fit sermo, hunc semper de non modalibus venire intelligendum.

Omnes autem diuisiones, quas hæcenus fecimus circa propositionem formalem vniuersè sumptam, circa obiectiuam pariter fieri possunt, factæque sunt: quia vnaquæque propositio obiectiuam eandem ac formalem, quam terminat, participat nomenclaturam.

Vtrum verò prædictarum diuisionum membra diuidentia omnia, vel aliqua specie diuerfa sint inter se, quod à multis hic controuertitur. Ego vno verbo resoluo dicens; eas omnes propositiones, quæ ex modo tendendi in sua obiecta intrinsecè sunt inter se dissimiles, intrinsecè quoque esse inter se specie diuerfas; ex diuersitate tamen obiectorum præcise intrinsecam diuersitatem nequaquam sortiri, iuxta doctrinam vniuersalem de similitudine, ac dissimilitudine actuum traditam *disputat. decimasexta*, Propositiones quippe ex conceptu suo quidam actus sunt ad sua obiecta terminati, vt est notum.

Aduerto ad extremum huius quæstionis, materiam propositionis dici ab aliquibus subiectum, & prædicatum eius; formam autem vtriusque copulam. Aliqui verò solum subiectum dicunt materiam, & prædicatum formam. Qui aptius mihi videntur loqui, maximè, cum verbum, quod alij copulam appellant, aut vnicum, aut potissimum prædicatum sit. Ratio autem huius loquutionis est: quia subiectum, & prædicatum ita se videntur habere in logicis, sicut se habent in Physicis subiectum, & forma. Hæc verò dicta sunt de materia ex quâ. Materiam enim circa quam propositionis formalis esse propositionem obiectiuam nemini dubium est.

Iam verò quantitas propositionis ea dicitur, quæ eam ad plura extendit obiecta, vel ad pauciora restringit; faciendo videlicet eam aut vniuersalem, aut particularem, au singularem. Qualitas autem propositionis dicitur veritas, aut falsitas eius. Vtrum autem affirmatio, aut negatio, à quâ propositio est aut affirmatiua, aut negatiua, qualitas propositionis, aut potius differentia essentialis eius dicenda sit, controuersum est inter Logicos, quibusdam asserentibus primum, quibusdam verò secundum. Quicquid sentiunt, & loquuntur.

K 3 QVÆST

QVÆSTIO II.

*Qua ratione propositiones simplices categorice
opposita inter se sint, aut connexæ,
aut æquivalentes.*

¹⁹ Quid sit, & quotuplex oppositio; quid item, & quotuplex connexio rerum *suprà disp. 14.* expositum est. Supposita autem tota doctrinā tradita ibi, quæ ad rem recognoscenda est, Præterea est supponendum. Primum: propositiones formales bifariam posse dici inter se oppositas, aut inter se connexas. Primum: quia quoad suam entitatem sunt tales, quidquid sit de earum obiectis. Secundum: quia earum obiecta inter se opposita, aut inter se connexa sunt, quidquid sit de ipsarum entitatibus. Et de priori quidem genere oppositionis, connexionisque entitativæ propositionum formalium nihil est, quod in præsentī dicamus, præter vniuersaliter dicta ibi de simili oppositioneque connexionequæ aliarum entitarum, seu rerum. De posteriori ergo dumtaxat dicendum nobis est. Quod quidem illæ omnes propositiones sunt oppositæ, quarum obiecta sunt opposita; illæ verò connexæ, quarum obiecta sunt connexa. Æquivalentes autem illæ propositiones dicuntur, quæ vnum, & idem ex parte rerum habent obiectum.

²⁰ Secundum, supponendum est tamquam certum ex dictis *latius loco citato* omnem propositionem ad contradictoriam, & contrariam reduci: Contradictoria est, quæ reperitur inter extrema, quorum vnum est negatio, seu remotio alterius. Contraria autem, quæ reperitur inter extrema, quorum vnum simul cum alio esse non potest; sine ambo sint positiva, siue ambo sint negativa, siue alterum positivum, & alterum negativum sit. Et extrema quidem contradictionis citra medium opposita sunt, quatenus neque ambo simul esse, neque ambo simul deesse possunt; sed alterum esse, & alterum deesse necesse est, iuxta evidentissimum principium statutum *disp. 9. q. 5.* Extrema verò contrarietatis, etsi aliquando etiam sint opposita citra medium ob eandem rationem, vt sunt similitudo, & dissimilitudo, æqualitas, & inæqualitas, distinctio, & identitas earundem rerum, aliæque huiusmodi; plerumque tamen medium admittunt: quia licet simul esse non possunt, possunt tamen simul deesse, atque adeo necesse non est, quod sit alterutrum, vt cernitur in peccato, & gratiā, in odio, & amore, in assensu, & dissensu, in candore, & nigrore, & similibus. Vnde manifestè consequitur, propositiones contradictorias, & contrarias, quorum obiecta sunt opposita citra medium, nec simul veras, nec simul falsas esse posse: quia earum obiecta nec simul esse, propterea ad earum simultaneam veritatem, nec simul deesse, siue non esse, propterea ad earum simultaneam falsitatem requirebatur, iuxta doctrinam *suprà* traditam *disputatione 3.* Propositiones verò contrarias, quarum obiecta opposita medium admittunt, etsi simul veræ esse non possint, quia talia obiecta non possunt simul esse, posse tamen esse simul falsas, quia obiecta ipsa simul deesse, siue simul non esse possunt. Connexio autem obiectorum, & consequenter propositionum tendentium in illa, aut mutua, aut non mutua esse potest, iuxta dicta ibidem.

²¹ Tertiū, est supponendum etiam vt certum ex

demonstratis *disputatione decimaquarta citata questione quarta*, vt vtrumlibet extremorum oppositorum cum alterius contradictorio connexum esse, & extremum connexum cum altero ipsius contradictorio esse oppositum; & extremorum connexorum contradictoria inuicem inter se connexionem habere; & consequenter propositiones tendentes in eiusmodi extrema eadem inter se conditiones, seu proprietates ab ipsis, vt ab obiectis sortiti. Vnde, rursus consequitur, à quovis ex extremis oppositis ad contradictorium alterius legitime argui; necnon à contradictorio termini, cum quo alter connectitur, ad ipsius connexi cum illo contradictorium. Tantumdemque esse de propositionibus ipsis correspondentibus; siquidem, vt ex se, & ex dictis ibidem, sæpèque aliis, est notissimum, à connexo ad id, cum quo est connexum illatio legitima est, seu consequentia bona.

²² Quartū est supponendum, in scientiis humanis passim occurrere propositiones aut oppositas, aut connexas, aut æquivalentes inter se ratione materiæ, circa quam versantur, eo quod earum obiecta ab speciali suā naturā habent aut esse opposita, aut connexa, aut re ipsa vnum, & idem, vt cernere est in his contrariis: *Petrus est in peccato: Petrus est in gratia: Petrus est albus: Petrus est niger.* In his connexis. *Ignis existit: Calor existit. Petrus currit: Petrus potest currere.* Et in his æquivalentibus: *Petrus non habet visum: Petrus est cæcus: Petrus opes habet: Petrus est dives.* In aliisque innumeris similibus. Impræsentiarum tamen in primis agemus de propositionibus oppositis, aut connexis, aut æquivalentibus veluti ratione formæ communis omni omnino materiæ (acturi postmodum de reliquis) sunt autem tales; quæ habentes eosdem terminos à diuersitate particularum, quibus illi afficiuntur, aut oppositionem, aut connexionem, aut æquivalentiam mutantur, vt cernitur in his oppositis: *Omnis homo est animal: Nullus homo est animal: Omnis homo est animal: Aliquis homo non est animal.* In his connexis. *Omnis homo est animal: Aliquis homo est animal: Hic homo non est lapis: Aliquis homo non est lapis.* Et in his æquivalentibus: *Non omnis homo est animal: Aliquis homo non est animal: Omnis homo non est lapis: Nullus homo est lapis.* Dicitur autem, quod ad rem attinet, ille terminus idem, qui per eandem vocem exprimitur, tamen à particulis, siue aliis terminis, quibus adiungitur, vel secus, modò distributus euadat aut positivus, aut negatiuus, modò particularis, seu vagus, modò indefinitus, modò singularis, vt *Omnis homo: Nullus homo, Non homo. Aliquis homo: Homo: Hic homo: iuxta dicta disputatione 18. questione 1. diuisi. 5.* modo etiam collectiuus, quamuis collectiuus, quod ad præsens attinet, pro singulari est reputandus: quia propositio ab eo euadens collectiua ad singularem reducitur, vt dicebamus *questione 1. numero 7.* Censetur item idem terminus cum dictis, qui proprius est obiecti singularis, etsi diuersa voce exprimitur, vt: *Socrates, cum hic homo, &c.* Cæterum, etsi Logici solum agant impræsentiarum de oppositione, connexionem, & æquivalentiā propositionum vniuersalium, & particularium, aut etiam interdum singularium de prædicato communi nullo signo immediatè affecto. Quia tamen de cæteris idem vsque ad 18. numeratis, & suis litteris designatis paulò ante *questionem 1. numero 8.* debuissent agere; dimittuntque proinde in hac parte, & minus scientifi-

cè, sicut & in aliis multis procedunt; de omnibus illis à nobis agendum est. Vtemur autem pro illis, compendij causâ litteris, quibus à nobis ibi sunt designatæ.

23 Quinto est supponendum. Propositionem vniuersalem, & particularem in ea contentam subalternas à logicis dici: quia secunda sub prima est. Et primam quidem seorsim subalternantem. Secundam vero subalternatam causa distinctionis appellant. Quoniam autem prima cum secundâ non mutuo est connexa, à primâque subinde ad secundam legitime arguitur; sed non vice versâ. Quæcumque ex 18. propositionibus commemoratis istam conditionem habuerint, vt vna cum alterâ non mutuo connexa sit, eas nos deinceps subalternas, connexamque subalternantem, & alteram subalternatam eidem nuncupabimus. Subalternatæ autem contrariarum propositionum subcontrariæ dicuntur à Logicis. Eodemque modo à nobis nuncupabuntur. Quando contrariæ quibus subalternantur, quæcumque sint, medium admittunt.

24 Sexto supponendum est tanquam certum, negationem, siue particulam negatiuam ex suâ naturâ sequentes proprietates habere. Primò, omnem terminum communem, quem post se reperit, aut nullo signo, aut particulari tantum, seu vago affectum distributum reddit. Propterea in his propositionibus: *Petrus non est lapis: Non Petrus est lapis: Non aliquis homo est lapis*, & in similibus: termini omnes communes, quos præcedit negatio, distributiue supponuntur. Secundò, omnem terminum communem, quem post se reperit, signo distributiuo affectum, indistributum reddit, atque ita in his propositionibus: *Non omnis homo currit: Nonnullus homo currit: Petrus non est omne animal*, & in aliis huiusmodi termini communes, aliàs à signis sibi præpositis distribuendi, indistributi manent. Tertiò, Vnica negatio (sumpta negatiue, provt eam hic sumimus semper, non verò infinitanter) vbicumque ponatur, reddit negatiuam propositionem, saltem æquivalentem. Tales enim sunt omnes istæ: *Non omnis homo est lapis: Omnis homo non est lapis: Omnis homo est non lapis*, & similes. Quartò, duæ negationes affirmatiuam faciunt propositionem, vbicumque, ponantur, vt in his: *Non omnis homo non est animal: Non omnis homo est non animal: Omnis homo non est non animal*. Quinto, Terminus distributus ab vnâ negatione præuiâ propter alteram subsequenter non redditur indistributus; transit tamen à distributione negatiuâ ad affirmatiuam, vt in his cernitur: *Nullus homo non est animal: Non aliquis homo non est animal: Nullus homo est non animal*, quæ omnes huic æquivalent: *Omnis homo est animal*. Sextò, Terminus ab vnâ negatione præuiâ distribuendus per alteram etiam præuiam indistributus redditur, vt in eisdem exemplis patet, vbi prædicatum *Animal* ab alterâ præuiarum negationum distribuendum, ab utraq; manet indistributum. Septimò, Terminus aliàs à signo præuiâ distribuendus, & per vnâ negationem præpositam indistributus, indistributus nihilominus manet, etsi sequatur altera, vt in his apparet: *Non omnis homo non est animal: Nonnullus homo non est animal*. Octauò, Terminus verò aliàs à signo præuiâ distribuendus, & per vnâ negationem præuiam indistributus, si altera etiam præuiâ ponatur, distributus efficitur, vt in hac: *Nullus homo non est*

omne animal; quæ huic æquiualeat: *Omnis homo est omne animal*. Et in hac: *Aliquis homo non est non omne animal*: æquivalente huic: *Aliquis homo est omne animal*. Et in hac: *Aliquis homo non est nonnullum animal*: æquivalente huic: *Aliquis homo est nullum animal*. Nondò, Tres negationes in propositione negatiuam eam faciunt, sicut, & quouis alius numerus impar negationum: quatuor autem, sicut & duæ, & quouis earum numerus par affirmatiuam. Quem autem sensum propositionis faciant negationes plures, quàm duæ, & quos communes terminos distributos, aut indistributos reddant, ex dictis diiudicandum est. Decimò, Negatio, sicut, & quodvis aliud signum terminum singularem nunquam distribuit: quia terminus singularis prorsus indistribubilis est. Terminus, inquam, singularis, vel nomine proprio expressus, vt *Socrates*, vel communi cum signo demonstratio vt *hic homo*: Ex his negationum proprietatibus sequentes æquivalentiæ, inferuntur, quibus sequentes termini inter se comparati æquivalent. Primò, Non omnis, & Aliquis non. Secundò, Omnis non, & Nullus. Tertiò, Non omnis non, & Aliquis. Quartò, Nonnullus, & Aliquis. Quintò, Nullus non, & Omnis. Sextò, Nonnullus non, & Aliquis non. Septimò, Non aliquis, & Nullus. Octauò, Non aliquis non, & Omnis. Nondò, Non homo, & Nullus homo. Decimò, Non hic homo, & hic homo non.

Propositio I.

A, & O, atque etiam E, & I contradiatoriæ, proindeque citra medium oppositæ sunt; atque adeo nec simul veræ, nec simul falsæ possunt esse.

Quoniam, qui affirmat de omni idem, quod negat, de aliquo contento sub omni, aut negat de omni idem, quod affirmat de aliquo contento sub omni, idem de eodem signum affirmat, & negat, vt est notissimum. Pro obiectisque subinde habet utriusque affirmationis, & negationis extrema manifestè opposita tanquam positio, & negatio eiusdem. Quod autem citra medium opposita sint, inde planè conuincitur: quia manifestè est impossibile, tum deficere quidpiam ab omni, quin deficiat ab aliquo; tum non deficere ab aliquo, quin adsit in omni. Hoc autem ipsum est, obiectum affirmationis A non posse deficere, quin adsit obiectum negationis O; & obiectum negationis O non posse deficere, quin adsit obiectum affirmationis A, atque adeo illa, & consequenter ipsæ A, & O oppositionem citra medium habere. Tantundemque euenit in E & I, quia pariter est manifestè impossibile, tum deficere carentiam cuiuspiam ab omni, quin deficiat ab aliquo; tum non deficere ab aliquo carentiam ipsam, quin adsit in omni. Quod ipsum est etiam, neutrum ex obiectis E, & I deficere posse quin adsit alterum: atque adeo illa, ipsæque subinde E & I opposita citra medium esse. Constat itaque, A, & O, atque etiam E, & I oppositionem citra medium habere, quam habent positio, & negatio eiusdem, quo nihil desideratur, vt sint contradiatoriæ oppositæ; atque adeo, vt neque simul veræ, neque simul falsæ esse possint, iuxta dicta supposit. 2.

Propositio 2.

26 A cum I, atque etiam E cum O non mutuò connectuntur. Proindeque ex A ad I, & ex E ad O legitime arguitur; sed non è conuerso.

Constat id manifestè. Primò: quia I in A continetur, vt pars positiua in toto positiua, & O in E vt pars negatiua in toto negatiua. Totum autem cum parte non mutuò connecti, ab illoque proinde ad hanc legitime argui, non tamen è conuerso; tum ex se, tum ex demonstratis *suprà disp. 9. q. 5.* conspicuum est. Secundò: quia iuxta certissimam logicorum doctrinam statutam *disp. 18. quest. 3. ex A, & E* ad singula contenta in illis sufficienter enumerata legitime descenditur. Quod secus fieret, si ex A ad I, & ex E ad O non argueretur legitime, vt est notissimum. Tum vt ex contentis in A, & E ad ipsas A, & E ascendatur legitime omnia ea sufficienter enumerata debent assumi. Constat autem, I, & O non dicere omnia contenta in A, & E sufficienter enumerata: non ergo ex I ad A neque ex O ad E arguitur vicissim legitime. Terriò: quia, quicquid verè affirmatur; aut negatur de omni, verè affirmatur; aut negatur de quolibet contento sub omni, vt ferunt euidentissima illa principia: *Dici de omni*, & *Dici de nullo*, quibus ars syllogismorum de medio communi subnititur, vt infra suo loco videbimus; Cum tamen non eo ipso affirmetur, aut negetur verè quidpiam de omni quòd verè affirmetur id, aut negetur de aliquo contento sub omni. Hoc autem ipsum est ex A ad I, & ex E ad O, non tamen vice versà legitime argui, vt est notum.

27 Ex hac propositione sequitur primò, A, & E non posse esse veras, quin I, & O sint veræ; alioquin ex illis ad has non argueretur legitime. Secundò sequitur, si I, & O sint falsæ A quoque, & E necessariò esse falsas. Tum quia à contradictoriis ipsarum I, & O eas falsificantibus ad contradictoria ipsarum A, & E eas pariter falsificantia legitime arguitur, iuxta principia statuta *suppositione tercia*. Tum quia, si existentibus I, & O falsis, A, & E essent veræ, à veritate ipsarum A, & E ad veritatem ipsarum I, & O non argueretur legitime, contra præcedentem propositionem. Terriò sequitur, posse I, & O esse veras, quando A, & E sunt falsæ. Si enim id non posset fieri, ex veritate ipsarum I, & O ad veritatem ipsarum A, & E legitime argueretur, contra præsentem propositionem. A autem, & I, atque etiam E, & O subalternas esse: A quidem, & E subalternantes, I verò, & O subalternatas ex dictis *suppositis 5.* constat.

Propositio 3.

28 A, & E oppositione contraria admittente medium sunt oppositæ, atque adeò licet non simul veræ: simul tamen falsæ esse possunt.

Quòd sint oppositæ, proindeque simul veræ non possint esse, inde constat. Primò: quia in obiecto, quod vna affirmat, & quod altera negat, aliqua saltè inuoluuntur opposita tanquam positiua; & negatio eiusdem, vt satis ex se est notum. Quod absque oppositione talium obiectorum, atque adeò, & ipsarum propositionum stare non potest, vt etiam constat. Secundò demonstratur: quia si A, & E possent esse simul veræ, ipsis existentibus simul veris, simul etiam essent veræ I, & O: siquidem A: vera esse non potest, quin sit vera I, neque E, quin

sit vera O, iuxta dicta *propos. 2.* atque ita A O, & E I contradictoriæ simul veræ essent contra *proposit. 1.* non posse autem A, & E simul veras esse, & esse oppositas in idem recidit.

Quòd autem earum oppositio medium admittat, 29 atque adeò simul falsæ esse possint, inde constat. Primò: quia prima affirmando ponit in omnibus id, quod secunda negando tollit ab omnibus: fieri autem potest, vt id in aliquibus tantum sit, atque adeò neque sit in omnibus, neque desit ab omnibus. Quòd est inter illarum opposita obiecta medium dari posse, easque subinde ambarum obiectis deficientibus, simul falsas esse. Secundò, id ipsum demonstratur: quia possibile est, vt existente I vera, A falsa sit, vt *proposit. 2.* demonstratum est: sed existente I, verè, necesse est, quòd E contradictoria eius sit falsa, iuxta *proposit. 2.* ergo possibile est, vt existente I verà, A simul, & E falsæ sint. Posse autem, A, & E simul falsas esse, & oppositionem earum medium admittere, atque adeò contrariam, siue contrarietatis esse, in idem recidit.

Propositio 4.

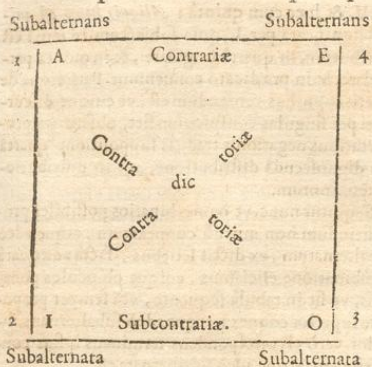
1, & O simul veræ esse possunt, atque adeò oppositæ propriè non sunt, non possunt tamen esse simul falsæ; quòd earum contradictoriæ oppositæ sunt inter se.

Quòd possint esse simul veræ, atque adeò non sint propriè oppositæ præterquam ipsa experientià constat in his. *Aliquis homo sedet: Aliquis homo non sedet*, & in similibus, sic demonstratur. Existente A falsà, O contradictoria eius necessariò erit vera, & existente E falsà, I contradictoria eius necessariò erit vera, iuxta *proposit. 1.* sed est possibile, A, & E esse simul falsas, iuxta *proposit. 3.* ergo est possibile, I, & O esse simul veras: Quòd autem simul falsæ esse non possint demonstratur ita: Quia existente I falsà, A necessariò erit falsa; & existente O falsà, E quoque necessariò erit falsa, iuxta dicta *proposit. 2.* ergo, si I, & O essent simul falsæ, omnes quatuor essent simul falsæ, atque ita A, & O atque etiam E & I contradictoriæ essent simul falsæ, contra *propos. 1.* Quomodo autem I, & O subcontrariæ dicantur, quatenus sub A, & E contrariè oppositis contentæ, eique subalternatæ sunt, *supposit. 3.* notatum est.

31 Ex dictis, & supposito insuper tanquam certissimo principio, quòd omnis propositio necessariò est vera, vel falsa: quia cuiusvis obiectum necessariò est, vel non est; & nulla potest esse vera simul, & falsà. quia nullius obiectum potest simul esse, & non esse, manifestè consequitur, esse necessarium omnino, vt ex quatuor dictis propositionibus A. E. I. O. in omni euentu duæ tantum sint veræ, & duæ tantum sint falsæ: quia si plures, quàm duæ essent veræ, nempe tres, aut quatuor, contra *proposit. 1.* darentur duæ saltè contradictoriæ veræ, quæ in quouis earum ternario; atque adeò etiam in quaternario clauduntur. Si tamè pauciores, quàm duæ, aut earum nullæ essent veræ, reliquæ tres, aut omnes quatuor essent falsæ, atque ita contra eandem *proposit. 1.* duæ saltè contradictoriæ darentur simul falsæ.

32 Iam, si quis, quomoddò dictæ propositiones comparentur, vno aspectu videre velit, aspiciat sequentem typum quadratum.

Subalternantes

Propositio 5.

33 Contradictoria A O, & E I æquivalentes sunt, si alterutrum subiecto præponatur negatio: contrariæ autem A E, & subcontrariæ I O si postponatur; subalternæ denique A I, & E O, si una negatio præponatur; & altera postponatur subiecto utriusvis. Pro quibus tribus regulis est ille vericulus.

Præ contradi. Post contra. Præ Postque subalter.

Constant autem facis clarè omnes illas, tum ex naturâ; & proprietatibus negationis expositis suppositione sextâ, ex æquivalentiisque terminorum ibidem illatis, tum ex ipso sensu, quem exhibent in quavis materiâ propositiones iuxta ipsas regulas formatæ, ut quicquæ exemplis adhibitis poterit facile deprehendere, ne in re cuique promptâ moreretur.

34 Et hæc de oppositione, connexion, & æquivalentiâ illarum quatuor, celeberrimæ propositionum A E I O, de quibus tractant Logici. Pergo iam ad conficiendam totalem, egregiamque profectò Artem omnium 18. propositionum categoricarum simplicium, quas recensuimus, & suis litteris designavimus q. 1. oppositionem, connexionem, æquivalentiamque demonstrantem. Pro quo sit.

Propositio 6.

35 V, & Vn contradictoriè opponuntur, atque adeò nec simul veræ, nec simul falsæ possunt esse.

Hæc propositio satis, superque per se manifesta est: quia in nullis propositionibus expressius cernitur contradictio, quam in singularibus affirmativa, & negativa eiusdem de eodem. Obiecta quippe harum propositionum; *Socrates est homo: Socrates non est homo* manifestè opponuntur, ut positio; & negatio eiusdem. Manifestè etiam eorum eorum deesse potest; nisi per positionem alterius; atque adeò medium non admittunt. Quo nihil desideratur ad oppositionem earum contradictoriam simultaneam extremorum veritati, aut falsitati omnino aduersantem, ut ex se, & ex dictis notum est.

Propositio 7.

36 Vnaquæque novem affirmatarum propositionum ex 18. de quibus agimus, inter alias novem negativas habet suam contradictoriam, & vice versâ.

Ex dictis enim in primâ, & sextâ propositione constat primò, tres has propositiones affirmati-

vas A. I. V. pro contradictoriis habere has tres negativas O. E. Vn. Secundo colligitur planè, quas contradictorias habeant sex aliæ affirmativæ, quæ supersunt: dA namque pro contradictoriâ habet dO, & dI dE, & dV dVn. Similitèrque tA pro contradictoriâ habet tO, & tI. tE, & tV. tVn. eodem enim pacto, quo ostendimus, A, & O, I, & E, atque V, & Vn contradictoriè opponi, facile ab unoquoque ostendetur, opponi pariter contradictoriè dA, & dO, dI, & dE, dV, & dVn. necnon tA, & tO, tI, & tE, tV, & tVn. Itaque ex dictis 18 propositionibus novem affirmativæ, & novem negativæ inter se opponuntur contradictoriè, ut indicat sequens tabella.

A	_____	O
I	_____	E
V	_____	Vn
dA	_____	dO
dI	_____	dE
dV	_____	dVn
tA	_____	tO
tI	_____	tE
tV	_____	tVn

Vnde etiam colligitur, singularum propositio- 37 num unicam tantum dari contradictoriam cæteris non æquivalentem. Quod addo: quia quoties unius propositionis plures contradictoriæ assignantur, non possunt non omnes illæ inter se æquivalentes esse. Cuius ratio conspicua est: quia obiecta contradictoriè opposita præcisè opponuntur tanquam positio, & negatio eiusdem. Vnius autem extremi positiui unica tantum datur negatio, siue veritas negativa ipsum excludens, siue removens, & consequenter, vice versâ, vnum extremum positiuum vni tantum sui negationi oppositum est, ut constat ex doctrinâ traditâ *suprà disp. 9. quæst. 3. & 4.* In quo oppositio contradictoria à contrariâ differt. Potest quippe vnum extremum pluribus singillatim, diuisimque opponi contrariè: quia nihil vetat, vnum cum pluribus aliis simul esse non posse. Et quoniam in numero 18 propositionum, de quibus agimus, nullæ dantur in se æquivalentes, ut constat ex dictis q. 1. conficitur vnamquamque earum unicam tantum in ipso numero contradictoriam habere, ut cernitur in tabellâ præmissâ, tametsi plures habeat, contrarias, ut patebit ex demonstrandis.

Propositio 8.

Binariorum 153. omnino, qui independentè à 38 repetitione, & positione effici possunt ex 18. propositionibus, de quibus agimus, iuxta combinationum regulas *disp. 29. tractandas* 34. omnino sunt propositionum subalternarum, id est, ita se habentium, ut altera cum alterâ non mutuo connexa sit.

Ut propositionem demonstrarem, & primùm ostendam, quænam ex prædictis propositionibus seriatim cum aliis sint non mutuo connexæ, sequentem serierum earum tabellam exhibeo.

Tabula

Tabula serierum propositionum non mutuo connexarum

Affirmatiue.	Negatiue.
dA	E
tA	tE
A	dE
V	dVn
I	dO
dA	E
dV	Vn
dI	O
tI	tO
I	dO
dA	E
dV	Vn
tV	tVn
V	dVn
I	dO
dA	E
tA	tE
tV	tVn
tI	tO
I	dO

39 Itaque in primis duabus seriebus dA connectitur non mutuo cum tA & tA cum A, & A cum V, & V cum I. Similiterque E cum tE, & tE cum dE, & dE cum dVn, & dVn cum dO, & in cæteris pariter. Quod demonstratur per tria certissima principia. Primum est: terminum distributum cum non distributo in ipso contento non mutuo esse connexum, sicut totum cum sua parte, iuxta dicta propositione secunda, ut terminus *Omnis homo* cum quouis horum trium: *Homo: Aliquis homo: Hic homo*. Secundum est: terminum singularem cum suo vago, siue indefinito non mutuo etiam connexum esse, ut: *Hic homo* cum quouis horum duorum: *Homo: Aliquis homo*. Quia necessarium est, ut hic homo sit homo, & aliquis homo, non tamen est necessarium, ut homo, aut aliquis homo sit hic homo: quia potest esse alius. Tertium ex his sequitur est, propositionem habentem terminum distributum, siue ex parte subiecti, siue ex parte prædicati cum propositione habente eundem terminum non distributum non mutuo connexam esse; quando in cæteris terminis conueniunt. Similiterque propositionem habentem terminum singularem eum habente eundem particularem, aut indefinitum. Quod etiam manifestum est; quia propositio à connexionem, quam sui termini habent cum terminis alterius nequit non eandem cum illa connexionem sortiri, quando non est aliquid, quod talem connexionem impediat, ut verè non est, quando conueniunt in cæteris; præter connexos.

40 Et quoniam propositiones omnes propositarum serierum ita se habent, idcirco non mutuo, ut diximus, connexæ sunt. Exempli gratia. Prima propositio primæ seriei: *Omnis homo est omne animal* significata per dA non mutuo est connexa cum secundâ: *omnis homo est hoc animal* significata per tA, & secunda cum terciâ: *Omnis homo est animal* significata per A: quia prædicatum *animal* in primâ est distributum, & in secundâ singulare contentum in illo; & in terciâ indefinitum, cum quo non mutuo connectitur singulare. In subiecto autem omnes tres conueniunt. Tercia autem ideo connectitur cum quartâ: *Hic homo est animal* significata

per V, & hæc cum quintâ: *Aliquis homo est animal* significata per I, quia subiectum in terciâ est distributum, in quartâ singulare, & in quintâ particulare, & in prædicato conueniunt. Pariterque de cæteris omnibus censendum est, ut cuique discurranti per singulas conspicuum fiet, obseruatis proprietatibus negationis traditis suppositione quartâ pro dignoscendâ distributione, aut in distributione terminorum.

Sequitur nunc, ut omnes binarios possibiles propositionum non mutuo connexarum, atque adeo subalternarum, ex dictis seriebus, factâ adæquatâ combinatione eliciamus, eosque ob oculos ponamus, ut sit in tabulâ sequente, ubi semper propositio superior connexa, atque adeo subalternans, inferior verò ei correspondens terminans ipsius connexionem, atque adeo subalternata est.

Tabula binariorum propositionum non mutuo connexarum atque adeo subalternarum

Affirmatiue.	Negatiue.
A A V	E Vn E
I V I	O O Vn
dA dA dA	O E Vn
A I V	dO dO dO
dA dA dA	dE dVn tO
dI dV tA	dO dO dO
dA dA tA	tE tVn O
tI tV A	dO dO tO
tA tA tA	E Vn tE
I V tI	tO tO tO
tA dI dI	tVn E tE
tV I tI	tO dE dE
dV dV dV	E Vn dE
I V dI	dVn dVn dVn
dV dV tI	tE tVn E
tI tV I	dVn dVn tE
tV tV tV	E Vn tE
I V tI	tVn tVn tVn

Modò adicienda etiâ & tabula binariorum, quæ factâ adæquatâ cōbinatione, nouæ propositionū affirmatiuarū, & nouæ negatiuarū, de quib. agimus scorsim, super sunt propositionū nō connexarū inter se, atque adeo absolute disparatarum: quia neque oppositæ inter se sunt, siquidem ambæ vniuersalesque binarij aut affirmatiuæ sunt, aut negatiuæ.

Tabula binariorum propositionum disparatarum, id est neque connexarum, neque oppositarum inter se.

Affirmatiue.	Negatiue.
A A A	dE dVn tE
dI dV tI	O O O
A V V	tVn dE tE
tV dI tI	O Vn Vn
tA tA tV	dE dVn dE
dI dV dI	tO tO tVn

Propositiones autem istorum omnium binariorum ita esse disparatas, ut neque connexionem neque,

neque oppositionem ullam inter se habeant, facile vniuersi quique compertit sigillatim discurrendo per singulos, in quo proinde discursu faciendo opus non est, ut modò immoremur. Inueniet enim propositiones vniuersi quique binarij aut absolute, aut ex aliqua facta suppositione posse esse simul veras. Quod ipsum est, eas non esse oppositas. Inueniet item, quo casu prima est vera posse secundam esse falsam; atque etiam vice versa posse primam esse falsam, quo casu secunda vera est. Quod ipsum est neque primam cum secundâ, neque secundam cum primâ ullam connexionem habere.

44 Iam verò, ex prædictis primò sequitur adnotandum: Ex vtrovis nouenatio affirmatiuarum, & negatiuarum propositionum seorsum combinato 36. omnino binarios propositionum resultare, qui numerus ex quatuor nouenariis coalescit. Vnde nota secundo correspondentiam. Tres namque eorum sunt binariorum propositionum non mutuo connexarum, & vnus binariorum propositionum disparatarum; atque ita ex affirmatiuis connexis sunt 27. binarij, & totidem ex negatiuis. Ex affirmatiuis autem disparatis sunt nouem binarij, & totidem ex negatiuis. Tertio nota aliam correspondentiam; nempe, quoties quævis affirmatiuarum propositionum ponitur in vtrâque tabulâ propositâ inter affirmatiuas, toties omnino poni eius contradictoriam inter negatiuas.

45 Habemus itaque ex dictis in hac, & præcedente propositione primò, ex 18. propositionibus, de quibus agimus, 9. omnino esse binarios contradictorie oppositarum, & quinam illæ sint. Secundò 27. omnino esse binarios subalternarum affirmatiuarum, & 27. negatiuarum, & quinam illi sint. Tertio 9. esse binarios affirmatiuarum, & 9. negatiuarum disparatarum inter se. Superest modò demonstrandum, quot, & quinam sint binarij contrariarum: quot, & quinam subcontrariarum; quorūque, & quinam disparatarum, quarum altera affirmatiua, & altera negatiua sit, quod egregiâ quidem demonstratione ostendit sequens problema.

Propositio 9.

46 Binariorum 153. qui ex 18. propositionibus, de quibus agimus, effici possunt, demonstrare, quot, & quinam contrariarum, quot, & quinam subcontrariarum, quorūque, & quinam disparatarum sint.

Fiat in primis tabula 27. quadratorum pro totidem binariis propositionum subalternarum affirmatiuarum tabulæ præcedentis, acceptoque quouis binario illarum ponatur in duobus primis angulis cuiusque quadrati, itavt subalternans in superiori angulo collocetur, primâque quadrati dicatur, & subalternata in inferiori, dicaturque secunda. Earum autem contradictoriarum, quæ in eadem tabulâ suo ordine positæ sunt ponantur in duobus secundis angulis quadrati inuerso modo, nempe contradictoria subalternantis in inferiori angulo, quæ tertia quadrati dicatur; & contradictoria subalternatæ in superiori, quæ dicatur quarta. Eâ ratione, quâ posuimus in quadrato descripto *proposit. 4.* has propositiones A I O E eisdem numeris adnotatas. Hæc namque tabula dabit præter contradictorias, & subalternas iam recensitas, omnes contrarias, & subcontrarias possibiles in Arte istâ.

Tabula exhibens omnes contrarias, & subcontrarias possibiles ex 18. propositionibus, de quibus agimus, vna cum contradictoriis, & subalternis iam recensitis.

A	E	A	Vn	V	E
I	O	V	O	I	Vn
dA	O	dA	E	dA	Vn
A	dO	I	dO	V	dO
dA	dE	dA	dVn	dA	tO
dI	dO	dV	dO	tA	dO
dA	tE	dA	tVn	tA	O
tI	dO	tV	dO	A	tO
tA	E	tA	Vn	tA	tE
I	tO	V	tO	tI	tO
tA	tVn	dI	E	dI	tE
tV	tO	I	dE	tI	dE
dV	E	dV	Vn	dV	dE
I	dVn	V	dVn	dI	dVn
dV	tE	dV	tVn	tI	E
tI	dVn	tV	dVn	I	tE
tV	E	tV	Vn	tV	tE
I	tVn	V	tVn	tI	tVn

Quo

48 Quoniam enim prima propositio vniuscuiusque quadrati cum secunda connexa est, quarta contradictoria secunda cum tertia contradictoria primae pariter etiam connexa propter inuersionem connexionem, quam habent contradictoria extremorum connexorum, ut suppositione tertia statutum est; atque ita quarta, & tertia eodem modo ac prima, & secunda subalternae erunt. Id, quod etiam ex praecedente tabula propositionum subalternarum constat. Et quoniam extremum connexum cum altero ipsius contradictorio est oppositum, ut in eadem suppositione tertia est statutum, & prima cum secunda connexa est, necessario consequitur, primam quartae, quae est contradictoria secunda, oppositam esse. Vnde, primo constat, primam, & quartam simul veras esse non posse: quia tales esse non possunt propositiones inter se oppositae. Deinde id ipsum demonstratur: quia, si prima, & quarta essent simul verae, secunda, & tertia subalternata earum, atque adeo omnes quatuor essent simul verae, atque ita prima, & tertia, secundaque, & quarta, contradictoriae cum sint, essent simul verae, quod est absurdum. Quoniam item existente secunda vera, prima falsa esse potest; & existente te secunda vera quarta contradictoria eius necessario est falsa, consequitur, primam, & quartam absolute posse esse simul falsas, ut arguebamus *proposit. 3.* Quod ipsum est, primam, & quartam oppositione admittente medium, atque adeo non contradictoria; sed contrariae oppositae esse. Praeterea, hoc ipso, quod prima, & quarta simul falsa esse possunt, consequens est, ut tertia, & secunda earum contradictoria simul verae esse possint, ne dentur duae contradictoriae simul falsae: quod est impossibile. Denique: quia, si secunda, & tertia essent simul falsae, prima, & quarta, atque adeo omnes quatuor, subindeque & quae contradictione opponuntur, simul falsae essent, ut *proposit. 4.* arguebamus: consequitur, secundam, & tertiam simul falsas esse non posse: Secunda igitur, & tertia compotes esse simul verae, & impotes esse simul falsae subcontrariae sunt. Constat itaque supposito, quod prima, & secunda sint subalternae, & quod earum contradictoriae sint tertia, & quarta, prout omnium dictorum quadratorum constructio fuit, necessarium omnino esse, ut in quouis eorum quarta, & tertia pariter subalternae sint. Prima autem, & quarta ita contrariae, ut possint esse simul falsae, non vero simul verae: secunda autem, & tertia ita subcontrariae, ut possint esse simul verae; non vero simul falsae. Quod erat demonstrandum.

49 Fiat deinde similis tabula 9. quadratorum pro totidem propositionibus affirmatiuis in tabula praecedente disparatarum positus. Positumque in vnoquoque quadrato binario vno dictarum propositionum, & ex aduerso earum contradictoriis, uti in aliis quadratis nuper expositis factum est. Reliquarum omnium possibilium disparatarum numerus demonstratiue exhibebitur. Disparatarum, inquam, quae neque inter se connexae, neque inter se oppositae sunt, etiam si altera affirmatiua, & altera negatiua sit.

Tabula exhibens omnes binarios propositionum disparatarum, qui inter oriundos ex 18. propositionibus, de quibus agimus, possibiles sunt.

A	dE	A	dVn	A	tE
dI	O	dV	O	dI	O
A	tVn	V	dE	V	tE
tV	O	dI	Vn	tI	Vn
tA	dE	tA	dVn	tV	dE
dI	tO	dV	tO	dI	tVn

Posito enim, quod prima, & secunda propositio vniuscuiusque quadrati inter se connexae non sunt, manifeste sequitur, primo, tertiam, & quartam, quae sunt illarum contradictoriae, inter se connexas non esse, (praeterquam quod id etiam constat ex tabula disparatarum proposita numero 42.) si enim hae connexae essent, & illae quoque connexae essent, propter inuersionem connexionem, quam necessario habent contradictoriae propositionum connexarum, ut *supposit. 3.* statutum est, Secundo sequitur primam, & quartam non esse oppositas: quia, si oppositae essent, prima, & secunda essent connexae contra suppositionem; siquidem extremorum oppositorum alterum cum contradictorio alterius necessario connexum est, ut etiam *suppositione tertia* est statutum, & quarta, ut in constructione supponitur secunda contradictoria est. Vnde, tertio sequitur, secundam, & tertiam non esse subcontrarias tales, ut nequeant esse simul falsae, cum possint esse simul verae. Si enim non possent esse simul falsae, prima, & quarta, quae sunt earum contradictoriae, non possent esse simul verae, atque adeo oppositae essent, contra demonstrationem factam. Posito item, quod prima, & secunda, atque etiam tertia, & quarta vniuscuiusque quadrati non sunt inter se oppositae, ut numero 42. statuimus. Sequitur itidem, primam, & quartam, atque etiam secundam, & tertiam inter se connexas non esse: quia, si essent, prima, & secunda, atque etiam tertia, & quarta essent oppositae inter se: quia, quod connectitur cum altero ipsius contradictorio oppositum est, ut *suppositione tertia* saepe citata est etiam statutum, & prima tertiae, secunda autem quarta contradictoriae sunt, ut in constructione supponitur.

Vnde patet, quatuor binarios propositionum vniuscuiusque ex dictis quadratis primae videlicet, & secunda, secunda, & tertia, tertia, & quarta, quartaque, & prima disparatarum esse, quae neque inter se connexae, neque inter se oppositae sunt, quae

Disp. XIX. De propositionibus. Quæst. II. 121

quarum proinde omnes binarii possibiles 36. sunt: 9 ex affirmatiuis, & 9 ex negatiuis, & 18 mixti ex utrisque.

52 Concluditurque ex 153 binariis, qui ex 18 propositionibus, de quibus agimus, confici possunt: 9 esse propositionum contradictoriarum, quorum est tabula num. 36. proposita 27 autem subalternarum affirmantium, & 27 negantium, quos habet tabula proposita num. 41. Tum 27. contrariarum, & 27. subcontrariarum, qui ex tabula quadratorum datâ num. 45. resultant; ac demum 36. dictis disparatarum, qui omnes iuste componunt dictam summam 153.

Propositio 10.

53 Regula datæ propof. 5. ad faciendas æquivalentes, contradictorias, contrarias, subcontrarias, & subalternas, quæ ex his quatuor A E I O combinariis resultant. Eodem modo valent ad faciendas æquivalentes contradictorias, contrarias, subcontrarias, & subalternas, quæ resultant ex his 12. A. E. I. O. d. A. d. E. d. I. d. O. t. A. t. E. t. I. t. O. inter se combinariis. Non item ad faciendas æquivalentes reliquas contentas in tabula quadratorum num. 47. descriptâ Exceptâ regulâ contradictoriarum, quæ in omnibus contradictoriis valet, cuiusvis generis illæ sint.

Itaque omnes contradictoriæ, siue altera vniuersalis, & altera particularis sit, siue ambæ sint singulares per negationem præpositam alterutri earum sunt æquivalentes: quia negatio præposita affirmatiuæ facit, ut neget, idem, quod negatiua, & præposita negatiuæ facit, ut affirmet idem, quod affirmatiua. Et omnes contrariæ vniuersales, & subcontrariæ particulares, de quocunque illæ sint prædicato per negationem postpositam subiecto alterutrius sunt æquivalentes; quia *Omnis non æquivalens Nullus, & Nullus non æquivalens Omnis*. Tum *Aliquis non æquivalens Aliquis non, & Aliquis non non æquivalens Aliquis iuxta dictâ suppositionem sextâ*. Similiterque subalternæ, quarum altera vniuersalis, & altera particularis est, per negationem vnam præpositam, & alteram postpositam, subiecto alterutrius sunt æquivalentes, de quocunque illæ sint prædicato: quia *Non omnis non æquivalens Aliquis, & Non aliquis non æquivalens omnis*. Tum *nonnullus non æquivalens Aliquis non, & Non Aliquis non non æquivalens Nullus*. iuxta dictâ ibidem. Vnde, in prædictis omnibus, de quocunque sint prædicato, locum habet ille versiculus. *Præ contradiç. Post contra. Præ, Postque subalter.*

54 At verò ceteræ contrariæ, subcontrariæ, & subalternæ in citatâ tabula quadratorum contentæ pariter æquivalentes non sunt, aut per postpositam, aut per præpositam, & postpositam negationem, ut quisque discurrendo per singulas manifestè compertit. Ratio autem est: quia vim, quam suâ naturâ habet negatio præposita, vel postposita subiectis affectis illis signis *Omnis, Nullus, Aliquis*, qua ratione in contrariis, subcontrariis, & subalternis prioris generis inter se comparantur, non habet præposita, vel postposita subiectis reliquarum.

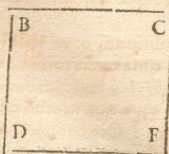
Propositio 11.

55 Connexio duarum propositionum tam obiectuarum, quam formalium, cuiuscunque illæ generis, & in quacunque materia sit, aliarum duarum connexionem, & aliarum contrarietatem, eamque, vel

Pharus scientiarum Tom. II.

admittentem, vel recusantem medium, & aliarum duarum subcontrarietatem, aut etiam contrarietatem fert secum, atque etiam vice versâ.

Ut hæc propositio, quæ valdè est notanda, facilius intelligatur, & planius ex præcedentibus, ex quibus sequitur, demonstretur, sint loco propositionum tam obiectuarum, quam formalium cuiusvis generis, & materiæ, de quibus agit litteræ sequentis quadrati B. C. D. F. ita ut B. & F. similiterque D. & C. contradictoriè oppositæ sint.

Quo posito: Dico primò. Ex eo, quòd B non mutuo connectatur cum D, necessariò sequi, C quoque non mutuo connecti cum F. B quæ, & C contrariè opponi contrarietate admittente medium, atque adeò B, & C non posse esse simul veras, posse tamen esse simul falsas. D autem, & F. ita esse subcontrarias, ut nequeant esse simul falsæ; possint tamen esse simul veræ. Quæ omnia ex demonstrationibus factis proposit. 3. 4. & 9. constant. Secundo dico. Ex eo, quòd B, & C contrariæ sint contrarietate admittente medium, necessariò vice versâ sequi, B cum D & C. cum F non mutuo connecti, D quæ, & F subcontrarias esse modo dicto. Primum constat quia oppositorum extremorum quodvis cum alterius contradictorio connexum est, ut statui suppositione tertiâ. Secundum verò: quia si D, & F non possent esse simul veræ, B, & C non possent esse simul falsæ. Si autem D, & F simul falsæ esse possent, B, & C simul veræ esse possent, ut ex citatis propositionibus constat. Quod tamen utrumque contrariam suppositionem est. Tertiò dico. Si B. & D connectantur mutuo necessariò sequi, C quoque, & F connecti mutuo propter inuersam connexionem, quam habent contradictoria extremorum inter se connexorum: B quæ, & B contrariè citra medium opponi; proindeque, nec simul veras, nec simul falsas posse esse. Similiterque opponi D, & F. Quod demonstratur: quia, ut constat ex dictis locis citatis, hoc ipso, quòd B connectitur cum D huius contradictoriæ C opponitur, & hoc ipso, quòd D viciissim connectitur cum B huius contradictoriæ F opponitur, suntque proinde inter se oppositæ tum B, & C, tum D, & F, atque adeò neutræ esse possunt simul veræ. Vnde, rursus sequitur necessariò neutras posse esse simul falsas. Quia, si B, & C possent esse simul falsæ, D, & F contradictoriæ earum possent esse simul veræ, atque etiam vice versâ, ne possent simul falsæ esse duæ contradictoriæ. Concluditur ergo ex eo, quòd B, & D sint mutuo connexæ, necessariò sequi tum C, & D mutuo similiter esse connexas, tum B, & C, atque etiam D, & F oppositas citra medium esse. Quod autem earum oppositio non contradictoria sit, sed contraria, inde monstratur: quia vnius propositionis vnica tantum contradictoria datur, eo quòd vnius extremi vnica tantum datur negatio, ut supra proposit. 7. num. 37. statuimus. Cum ergo B pro contradictoriâ habeat F, nequit etiâ habere pro contradictoriâ C, quæ ab F est diuersa. Similiterque cum D habeat pro contradictoriâ C, nequit etiâ habere F diuersâ, à C. B. ergo, & C, atque etiam D, & F oppositione contrariâ sunt oppositæ citra medium. Quod erat demonstrandû.

L

Quæ

Quartò dico. Ex eo quòd B, & C opposita citra medium sint necessariò vice versà sequi, tum D, & F pariter esse oppositas, quod ex demonstratione iam factà constat: tum B, & D, atque etiam C, & F mutuo esse connexas. Quod demonstratur: quia, ut constat ex dictis, titulo oppositionis, quam B habet cum C, cum eius contradictoria D necessariò connectitur, & titulo oppositionis, quam D habet cum F, cum eius contradictoria B necessariò connectitur, atque ita B, & D mutuo connexæ sunt necessariò. Tantumdemque venit dicendum de C, & F, ut constat.

56 Ex hac propositione, quæ vniuersalissima est, sequitur primò, quia omne totum, seu physicum, seu metaphysicum, seu logicum cum sua parte seu determinatâ seu vagâ non mutuo est connexarum, ut est notissimum: Contradictorium partis connexum quoque esse non mutuo cum contradictorio totius; & totum contradictorio partis contrariè esse oppositum contrarietate admittente medium, partemque subinde contradictorio totius subcontrariari, & vice versâ. Et consequenter propositiones habentes hæc extrema pro obiectis eandem conditiones subire. Hinc: quia homo est totum physicè compositum ex animâ, & corpore: hæc propositiones sunt subalternæ: *Homo existit: Anima existit*, atque etiam hæ: *Anima non existit: Homo non existit*; & hæ contrariæ admittentes medium: *Homo existit: Anima non existit*; hæ verò subcontrariæ: *Anima existit: Homo non existit*. Et, quia homo compositus est metaphysicè ex animali, & rationali, hæ propositiones sunt subalternæ: *Homo existit: Animal existit*, sicut & hæ: *Animal non existit: Homo non existit*. hæ autem contrariæ admittentes medium: *Homo existit: Animal non existit*. Et hæ subcontrariæ: *Animal existit: Homo non existit*. Denique, quia conceptus hic: *omnis homo est totum compositum logicè ex hominibus indiuiduis*, hæ propositiones sunt subalternæ: *Omnis homo existit: Socrates existit*, atque etiam hæ: *Socrates non existit: Aliquis homo non existit*. Hæ autem contrariæ admittentes medium: *Omnis homo existit: Socrates non existit*; & hæ subcontrariæ: *Socrates existit: Aliquis homo non existit*. Quo eodem iure tales sunt omnes quadratorum tabulæ primæ datæ *proposit. 9. n. 47.*

57 Secundo sequitur: quia omnis essentia cum omni sua passione communi est connexa non mutuo, iuxta doctrinam statutam *disp. 17. q. 18.* contradictorium passionis communis cum contradictorio essentia connexum quoque non mutuo esse, essentiaque, & contradictorium passionis contrariè cum admissione mediij opponi: passionem denique ipsam contradictorio essentia subcontrariari. Et consequenter, propositiones habentes hæc extrema pro obiectis eandem conditiones subire. Hinc: quia cuiusvis actus quasi communis passio est potentia, hæ propositiones, *Socrates legit: Socrates potest legere*. Subalternæ sunt, atque etiam hæ: *Socrates non potest legere: Socrates non legit*: hæ autem contrariæ admittentes medium: *Socrates legit: Socrates non potest legere*; & hæ subcontrariæ: *Socrates potest legere: Socrates non legit*. Et idem est de innumeris aliis huiusmodi.

58 Tertio sequitur: quia omnis essentia cum omni sua propriâ passione, seu proprietate mutuo connexa est iuxta dicta etiam in eâ *quest. 18. citatâ*, contradictorium proprietatis cum contradictorio essentia esse quoque mutuo connexorum, essentiaque, & contradictorium proprietatis contra-

rie citra medium opponi. Similiterque proprietatem, contradictorium essentia, eandemque subinde conditiones fortiri propositiones habentes pro obiectis talia extrema. Hinc, quia risibilitas est proprietas hominis, hæ propositiones mutuo subalternantur: *Petrus est homo: Petrus est risibilis*, tum etiam hæ: *Petrus non est homo: Petrus non est risibilis*; hæ verò contrariè citra medium opponuntur: *Petrus est homo: Petrus non est risibilis*; atque item hæ: *Petrus est risibilis: Petrus non est homo*. In cæterisque innumeris pariter.

Quartò sequitur: quia peccatum, & gratia contrariè cum admissione mediij opponuntur, pariterque consequenter propositiones istæ: *Petrus habet gratiam: Petrus habet peccatum*, has inter se subalternas esse: *Petrus habet gratiam: Petrus non habet peccatum*, atque etiam has: *Petrus habet peccatum: Petrus non habet gratiam*; has verò subcontrarias: *Petrus non habet peccatum: Petrus non habet gratiam*. Similiterque venit dicendum de innumeris aliis huiusmodi.

Quintò sequitur: quia similitudo, & dissimilitudo contrariè opponuntur citra medium, atque adeo, & hæ propositiones: *Petrus est Paulo similis: Petrus est Paulo dissimilis*; has inter se mutuo connexas, atque adeo mutuo subalternatas esse: *Petrus est Paulo similis: Petrus non est Paulo dissimilis*, sicut etiam has: *Petrus est Paulo dissimilis: Petrus non est Paulo similis*; has verò, sicut & duas priores citra medium esse contrarias: *Petrus non est Paulo dissimilis: Petrus non est Paulo similis*. Pariterque de similibus philosophandum est.

Sextò sequitur vniuersè: quot habet vnaquæque propositio subalternatas, siue terminantes suam connexionem, aut immediatam, aut mediatam, tot habere contrarias, & vice versâ quæ quidem contrariæ admittentes medium erunt, si connexio non mutua sit; recusantes autem, si mutua. Item, quot habet vnaquæque propositio subalternantes, siue secum connexas non mutuo, tot habere subcontrarias, & vice versâ: quando enim subalternantes mutuo subalternatæ sunt loco subcontrariarum contrariæ recusantes medium succedunt. Quæ omnia ex demonstratis sunt nota.

Ex quibus omnibus apparet, quomodo per doctrinam præsentis propositionis certas iam nos, easque vniuersalissimas regulas habeamus ad demonstrandas in scientiis humanis ex semel inuentâ connexionem aut non mutua, aut mutua quorumvis terminorum, siue quarumvis propositionum contrarietates, & subcontrarietates, illasque, vel admittentes, vel recusantes medium; necnon vice versâ, ad demonstrandas connexiones &c. ex semel inuentâ contrarietate.

Postremò sequitur ex dictis quoties duæ propositiones nullam inter se connexionem habent, neque earum contradictorias connexionem inter se habere, neque alteram cum alterius contradictoriâ habere contrarietatem ullam, aut subcontrarietatem sicuti vice versâ, quoties duæ propositiones oppositæ inter se non sunt, neque altera cum contradictoriâ alterius est connexa, neque ambæ contradictoriæ sunt subcontrariæ. Id, quod ex demonstratione factâ *propositione nona*, citra propositiones disparatas etiam est notum.

Propositio

Propositio 12.

64 Oppositiones, connexiones, æquivalentiarque propositionum oriunda à signis efficientibus earum terminos aut affirmatis, aut negatis, perinde nascuntur ab illis, suâ servatâ propositione, siue terminis talibus signis affecti recti seu categorematici, siue obliqui, seu syncategorematici sint.

Ratio huius propositionis est: quia cum termini etiam obliqui syncategorematici, seu connotati sub enuntiationem etiam propositionis cadant, quâ ratione supra explicuimus *disput. 2. quæst. 4.* consequens est, ut ab illis etiam suo modo ratione signorum, quibus afficiuntur, fortitur propositionem, atque adeo sensum aut vniuersalem, aut particularem, &c. & consequenter, aut oppositionem, aut connexionem, aut æquivalentiam cum aliis propositionibus in huiusmodi quantitate fundatam. Itaque, sicuti hæ propositiones contradictoriæ sunt: *Omnis homo currit. Aliquis homo non currit*: ita etiam hæ: *Omnis hominis omnis capillus est albus. Alicuius hominis aliquis capillus non est albus*: In omni urbe venditur piper: In aliqua urbe non venditur piper: *Petrus in omni scientiâ est doctus. Petrus in aliqua scientiâ non est doctus*. Et ceteræ huiusmodi. Pariterque de contrariis, subcontrariis, & subalternis, atque etiam de æquivalentibus, iuxta regulas in præcedentibus traditas venit censendum. Semper tamen oportebit attendere, an ratione aliquis tacite suppositi, siue enuntiat per propositionem ita illa æquivalcat complexæ, aut sensum aliquem implexum habeat, ut expediat prius eam exponere: Quo de eius cum aliis oppositione, connexionem, aut æquivalentiâ tutius agatur, iuxta regulas tum pro simplicibus, tum pro complexis traditas, & tradendas.

65 Est tamen aduertendum primò: perinde valere regulas æquivalentiarum, quæ ab adiunctâ particulâ negatiuâ fortuntur signa aliâ diuersâ, iuxta dicta *quæst. 2. supposit.* siue talia signa casus obliquos, siue casus rectos afficiant. Itaque negatio præposita signo vniuersali facit illud æquivalere particulari; & e conuerso præposita particulari facit illud æquivalere vniuersali: postposita vero in suâ vi relinquit illa, siue afficiant casus obliquos, siue rectos; ac proinde quando signum aut vniuersale, aut particulare positum est ex parte prædicati alicuius propositionis datæ, ut ipsi assignentur contradictoria, non est mutandum: quia a negatione præpositâ mutatur in propositionem negatiuâ, prout oportet ad contradictionem; bene tamen, quando ponitur ex parte subiecti. Sic propositiones istæ: *Piper venditur in omni urbe. Piper non venditur in omni urbe. Petrus est doctus in omni scientiâ. Petrus non est doctus in omni scientiâ*, contradictoriè opponuntur absque mutatione signi vniuersalis in particularem, qualiter non opponerentur, si daretur talis mutatio; cum tamen æquivalentes earum nuper proposuimus eo solum, quod terminis inuicem ita formatæ sunt, ut solum in negatiuâ negationem præcesserit, eiusmodi vnius signi in aliud mutationem exposcuntur, ut contradictoriè opponerentur.

66 Secundò aduertendum est pro tyronibus aliqua esse vocabula, quæ vniuersalitatem, & particularitatem ei correspondentem secum ferunt absque interuentu signorum: *Omnis, Nullus, Aliquis*; nempe: *Semper, Aliquando, Vbiq̃ue, Aliubi, Vterque, Nentur, Alter*, vel *Alteruter*, & alia huiusmodi.

Pharus Scientiarum, Tom. II.

modi: De quibus, quod attinet ad oppositionem, connexionem, & æquivalentiam, perinde, ac de terminis affectis signis, *Omnis, Nullus, Aliquis*, est censendum. Vnde, huic propositioni: *Semper pluit* sic contradicitur: *Aliquando non pluit*. Contrariatur autem sic: *Nunquam pluit*. Et huic: *Vterque oculus videt* sic contradicitur: *Alter oculus non videt*. Et sic contrariatur: *Nentur oculus videt*. Istæ similiter sunt contradictoriæ: *Vbiq̃ue est lux: Aliubi non est lux*. Atque etiam hæ, iuxta notationem præcedentem: *Lux est vbiq̃ue: Lux non est vbiq̃ue*. Et in cæteris pariter.

QVÆSTIO III.

Quâ ratione propositiones simplices hypotheticæ oppositæ inter se sint, aut connexæ, aut æquivalentes?

67 Suppositâ diuisione propositionis hypotheticæ in causalem, illatiuam, & purè coniunctiuam, traditâ supra *quæst. 1.* rursus suppono primò: causalem, & illatiuam, et si specie tenus sint simplices, quoad sensum tamen propositiones complexas esse: quia causalis duo diuersa enuntiat, expresse quidem esse conditionati sub hypothese conditionis; & tacite influxum conditionis in ipsum sub eadem hypothese; illatiua autem esse conditionati expresse, & connexionem conditionis cum ipso tacite enuntiat sub hypothese eadem; cum tamen purè coniunctiua dumtaxat enuntiet esse conditionati pariter sub conditionis hypothese, quidquid sit de influxu conditionis in conditionatum, aut de illius cum hoc connexionem. Quare, causalis & illatiua remissis ad sequentem quæstionem, de solâ purè coniunctiuâ superest agendum in præsentem.

68 Suppono secundò: etiam quando conditio aut influit in conditionatum, aut connectitur cum illo re ipsâ posse propositionem hypotheticam habere sensum purè coniunctiuum, de factoque sæpe habere: quia potest tantum enuntiare, de factoque sæpe enuntiat esse conditionati sub hypothese conditionis; ne tacite quidem innuendo aut influxum conditionis in conditionatum, aut connexionem illius cum eo, sed prorsus ab iis præscindendo. In præsentem ergo quæstione de omnibus propositionibus hypotheticis habentibus sensum purè coniunctiuum tractamus, siue conditiones eatum re ipsâ influant in conditionatum, aut cum eo connectantur, siue secus.

69 Suppono terciò: quando conditio nullo modo influit in conditionatum, nullo modo ad illud conducit, & nullo item modo cum illo connexa est, tunc propositionem hypotheticam dici de conditione disparatâ, qualis hæc communiter: *Si gallus cantauerit Turca conuertetur*, & alia huiusmodi censentur. Est autem controuersum inter Doctores: an propositio hypothetica de conditione disparatâ sensum verè conditionatum, siue hypotheticum ab absoluto, siue categorico condistinctum retinere, & veritatem conditionatam, siue hypotheticam ab absolutâ, siue categoricâ diuersam, per scientiamque conditionatam scibilem habere possit: Et aliqui negant, putantes, quando conditio est disparata, propositionem specie tenus dumtaxat esse conditionatam, re tamen ipsâ in sensu tantum absoluto posse veritatem habere, coniunctionis scilicet, seu coexistentiæ

L 2 ab

absolutè in eodem tempore conditionis, & conditionati, ita, quòd sensus illius propositionis *gallus cantauerit, Turca conuerietur*, sit hic: *Quando gallus cantauerit, Turca conuertetur*; aut alius similis absolutus, in ceterisque huiusmodi pariter. Ego verò cum pluribus aliis centeo, quantumuis conditio sit disparatamodo dicto, propositionem nihilominus sensum conditionatum retinere, & veritatem conditionatam ab absolutà diuersam, per scientiamque conditionatam scibilem habere posse: quia nihil est, quod veter, sub quauis omnino conditione absolutè non iudicatur; sed posita tantum in hypothese per simplicem apprehensionem quilibet aliud hypotheticè iudicare præcise per tale iudicium ab absoluto esse eius. Pariterque subinde enuntiare illud per propositionem vocalem. Quo casu, talis propositio & sensum conditionatum habebit, & veritatem conditionatam habere poterit de factoque habebit, si sit cum suo obiecto conformis, vt potest. Id, quod manifestè, me iudice, inde confirmatur quia eiusmodi sensus coniunctiuus omni propositioni conditionatæ communis est, per accidenque, & impertinenter se habet ad illum, quod sit conditio disparata, vel fecus, quandoquidem, etsi conditio disparata non sit, ille solus reperiri potest, & sapè solet, vt dictum suppositione secundà, proindeque cum sensu causali, aut illatiuo accidentariè coniungitur, quando coniungitur, pro arbitrio scilicet enuntiantis aut solum esse conditionati sub hypothese conditionis, aut insuper tacite influxum, vel connexionem conditionis comparatione conditionati.

70 Fateor tamen cum doctis Recentioribus, hypotheticam de conditione disparatà in suo signo status conditionati antecedentis ad absolutum nunquam esse veram, nisi quando absoluta ei correspondens in suo signo posteriori est vera. Quia eo ipso, quòd conditio nullatenus influat, conductivè, vt conditionatum sit, æque est sèper verum illud fore, siue ponatur, siue non ponatur conditio, vt satis ex se est notum: si enim nihilo penitus conducente galli cantu ad Turcæ conuersionem, verum est, Turcam esse conuertendum, si gallus cantauerit, æque erit id ipsum verum, etiam si gallus non cantauerit. Atque ita vniuersaliter, quoties conditionatum est verum sub hypothese conditionis disparatæ, pariter item verum est sub hypothese contradictoriæ talis conditionis. Hinc autem manifestè consequitur, debere esse quoque illud absolutè verum, quia ex vnâ parte ex duabus conditionibus contradictoriis non potest non altera esse absolutè purificata, vt constat: siquidem ambo extrema contradictionis ab statu absoluto simul abesse est impossibile; ex aliâ verò parte omne verum conditionatè, cuius conditio purificatur, etiam est verum absolutè, vt etiam est notum.

71 Verum enim verò, doctrina hæc non solum habet locum in conditionibus disparatis; sed etiam in connexis nihil ad conditionatum conducentibus, qualis est scientia visionis, aut reuelatio, aut actus fidei de existentia creaturæ. Quod Recentiores commemorati non aduerterunt. Argumentum enim factum vniuersaliter probat: quoties conditio nihil ad conditionatum conducit, si illud est verum sub hypothese conditionis, etiam esse verum sub hypothese contradictoriæ conditionis, & consequenter absolutè. Posse autem conditionem connexam esse cum conditionato, & nihil ad illius esse conducere, in exemplis positris, aliisque eiusmodi palam est. Vnde manifestè con-

sequitur: quoties conditionatum absolutè non est verum, sub hypothese conditionis connexi cum illo, & nihil conducentis ad illud, cum illud, tum eius contradictorium, atque adeò duo simul extrema contradictoria esse vera, qualiter vera esse solent sub hypothese impossibili. In tali enim casu conditio posita in hypothese impossibilis consequenter, siue ex suppositione est. Sic supposito, quòd hodie Petrus absolutè non est peccaturus, sub hypothese, quòd Deus reuelaret, Petrus hodie peccaturum, verum conditionatè est peccaturum illum simul, & non peccaturum; peccaturum, quia reuelatio sine peccato stare non posset, vt pote connexa cum illo; & non peccaturum: quia ille sponte suâ non est peccaturus, & reuelatio posita non magis, quam non posita conferret ad peccatum, vt ponimus.

De his tamen in tract. de scientiâ Dei plura suo 72 loco dicenda sunt. Quomodo autem ex hypothese absolutè impossibili duo contradictoria verificentur, sequaturque, aut non sequatur quilibet suprà disp. 11. tractatum est. His positis sit

Propositio 1.

Quâ ratione de propositionibus categoricis quoad oppositionem, connexionem, & æquivalentiam q. 2. philosophari sumus, eadem prorsus de hypotheticis purè coniunctiuis ipsis categoricis correspondentibus philosophandum est. 73

Ratio est clara. Quia obiecta categoricarum (quæ eadem sunt, atque hypotheticarum ipsis correspondentiis, dumtaxatque differunt penes diuersitatem status absoluti, & conditionati) vt habent in vtroque statu idem esse, aut non esse, siue existentiale, siue quiditativum (id namque supponimus, dum loquimur de obiectis hypotheticarum correspondentiis categoricis, ita non possunt non habere in vtroque statu eandem oppositionem, connexionem, aut æquivalentiam, vt pote, quæ nihil differunt realiter ab ipsorum esse, aut non esse, vt constat. Vnde propositiones ad talia obiecta terminatæ, taleque eorum enunciantes esse, aut non esse, non possunt non eandem oppositionem, aut connexionem, aut æquivalentiam sortiri, siue terminentur ad illa, prout in statu conditionato, siue prout in statu absoluto. Itaque, vt Petrum existere absolutè, & Petrum non existere absolutè, contradictoriè opponuntur; ita Petrum existere sub quauis datâ hypothese, & Petrum non existere sub eadem, contradictoriè opponuntur. Et, vt, omnem hominem currere absolutè, & nullum hominem currere absolutè, contrariè opponuntur; ita omnem hominem sub quauis datâ hypothese currere, & sub eadem nullum hominem currere, contrariè opponuntur. Et, vt, omnem hominem legere, & aliquem legere absolutè subalternantur; ita, omnem hominem legere sub quauis hypothese, & sub eadem legere aliquem, subalternantur. Pariterque de ceteris huiusmodi obiectis, deque propositionibus ad illa terminatis venit censendum.

Quæ, cum ita sint, accipe omnes propositiones categoricas questione secunda, commemoratas, suisque litteris designatas, earumque singulis, siue singularum litteris adice compendij causâ litteram H. quâ denotes propositionem categoricam in hypotheticam ipsi correspondentem, atque adeò eosdem terminos habentem esse mutatam. Tum, ex totidem, quæ resultat 74

resultant, hypotheticis ita signatis compone totidem typos, tabulæque, atque sunt ibi categoricarum, compositarum: habebitque Artem exhibentem oppositionem, connexionem, æquivalentiamque hypotheticarum omnium purè coniunctuarum, atque adeo simplicium eodem modo demonstrabilem, ac illa categoricarum simplicium demonstrata est. Ut enim sequens quadratum harum quatuor hypotheticarum, exempli gratia. Si omnis homo vocetur, omnis homo respondebit: Si omnis homo vocetur, aliquis homo respondebit: si omnis homo vocetur, aliquis homo non respondebit: si omnis homo vocetur, nullus homo respondebit, & omnium eandem formam habentium in quacunque materiâ sub his litteris HA HI. HO. HE. subalternationem, subcontrarietatem oppositionemque exhibet. Ita reliquarum omnium similia quadrata exhibebunt. Prima namque propositio, & secunda subalternæ non mutuò sunt. Prima autem, & tertia, atque etiam secunda, & quarta contradictoriæ, ut constat ex dictis; indeque demonstrandum venit, ut de categoricis, quibus correspondent, est demonstratum q. 2. quartam, & tertiam subalternari, sicut primam, & secundam: primamque, & quartam esse contrarias cum admisione medij, & consequenter subcontrarias secundam, & tertiam.

1	HA	HE	4
2	HI	HO	3

75 Quomodo autem tum istæ hypotheticæ, tum cæteræ omnes possibiles æquivalentes reddi possint aut fecus, ex dictis q. 2. proposit. 5. & 10. colligendum est.

Propositio 2.

76 Ut propositiones hypotheticæ; de quibus proposit. 1. eandem categoricarum, quibus correspondent, oppositionem, connexionem, aut æquivalentiam fortiantur, sub eadem omnes hypothetici debent esse hypotheticæ.

Ratio generalis est: quia vt in statu absoluto diuersa tempora, diuersa loca, diuersa subiecta, & alia huiusmodi diuersos casus faciunt in ordine ad oppositionem, aut connexionem extremorum; quia, quod habet esse in vno tempore, aut loco, aut subiecto, potest non habere esse in alio, atque ita extrema opposita, aut connexa respectiue ad idem tempus, aut spatium locale, aut subiectum, respectiue ad diuersa possunt non esse opposita, aut connexa. Ita in statu conditionato diuersæ hypothetices faciunt etiam casus diuersos: quia, quod habet esse sub vnâ hypothetesi, potest illud non habere sub aliâ, & consequenter extrema opposita, aut connexa sub vnâ hypothetesi, sub diuersis possunt non esse opposita, aut connexa. Hinc autem sequitur extrema, quæ quoad aliquod esse absolute opponuntur, aut connectuntur, tamen non possint non etiâ opponi, aut connecti quoad tale esse conditionatè sub vnâ, eademque hypothetesi, iuxta dicta proposit. 1. eo quod sub vnâ, eademque hypothetesi sic coniunguntur, vt eodem modo sub illâ quoad tale esse cõparentur conditionatè, ac comparantur absolute; sub diuersis tamen hypothetibus bene posse non opponi, aut connecti: quia sub diuersis hypothetibus quoad tale esse non coniuncta; sed quasi separata ponuntur. Pariterque subinde, de extremorum æquivalentia, iuxta regulas in superioribus tra-

Pharus Scientiarum, Tom. II.

ditas, & in hac q. proposit. 1. indicatas, venit censendū.

Declaremus hæc per exempla. Gratia, & peccatū absolute opponuntur respectiue ad idē subiectū, & idē tēpus: quia nō possunt existere absolute in eodē subiecto pro eodē tempore; atque ita hæc propositiones sunt oppositæ, simulque veræ proinde esse nō possunt. Petrus nunc habet peccatū: Petrus nunc habet gratiā. Hinc autē necessariò sequitur, vt gratia, & peccatū respectu eiusdē subiecti, & temporis etiam conditionatè opponantur sub eadem hypothetesi; sub diuersis verò non itē: quia sub eadem hypothetesi nō possunt conditionatè existere in eodē subiecto pro eodē tēpore: bene tamen sub diuersis, eo quod si existerent sub eadē, coniungeretur quoad existentia in eodē subiecto pro eodē tempore quod eis repugnat: existentia verò sub diuersis non opus est, quod coniungatur. Quò cessat repugnantia, atque ita hæc propositiones sunt oppositæ, simulque veræ proinde esse non possunt. Si Petrus nunc pulsaretur cogitatione A, nunc haberet peccatū: si Petrus nunc pulsaretur cogitatione A, nunc haberet gratiā: quia alioquin verificaretur fore, vt Petrus pulsatus nūc cogitatione A, haberet simul nunc peccatū, & gratiā: Quod repugnat. Hæc verò propositiones nō sunt oppositæ, atque adeo simul veræ esse possunt: si Petrus nūc pulsaretur cogitatione A, nūc haberet peccatū: si Petrus nūc pulsaretur cogitatione B, nūc haberet gratiā: Quia bene cõponitur in casu prioris hypothetis Petri peccaturū, atque idē amissurū gratiā. In casu verò posterioris non peccaturum, atque idē reterentur gratiam.

78 Pari ratione peccatū, & carentia gratiæ respectiue ad idē subiectū, & idē tēpus absolute connectuntur non mutuò: quia nequit peccatū existere in subiecto, in quo non sit pro eodem tēpore carentia gratiæ; atque ita hæc propositiones sunt non mutuò connexæ, veritasque prioris subinde infert veritatē posterioris: Petrus nunc habet peccatū: Petrus nunc caret gratiā. Hinc autē necessariò sequitur, vt peccatū, & carentia gratiæ respectu eiusdē subiecti, & tēporis etiâ conditionatè connectantur sub eadē hypothetesi; sub diuersis verò non itē: quia non potest peccatū existere conditionatè in subiecto, quin in eodē pro eodē tēpore existat sub eadē hypothetesi carentia gratiæ; bene tamen, quin sub diuersis; atque ita hæc propositiones subalternæ sunt, primæque necessariò infert secundā: Si Petrus nunc pulsaretur cogitatione A, nunc haberet peccatū: Si Petrus nūc pulsaretur cogitatione A, nūc caret gratiā. Nā alioquin Petrus pulsatus nūc cogitatione A, posset habere simul nūc peccatū, & gratiā. Quod repugnat. Hæc verò propositiones non sunt subalternæ, nec 1. necessariò infert 2. Si Petrus nunc pulsaretur cogitatione A, nunc haberet peccatū: Si Petrus nūc pulsaretur cogitatione B, nūc caret gratiā. Quia bene coheret in casu prioris hypothetis, Petri peccaturū, subindeque amissurū gratiā. In casu verò posterioris non peccaturum, subindeque reterentur gratiam. Et consequenter, primam propositionem veram, secundam autem falsam esse. Ex quib. venit colligendū, quomodo de propositionum conditionaliū æquivalentiâ, iuxta regulas nuper commemoratas pariter impræsentiarum censendum est. Quo veritas nostræ propositionis perspicue manet demonstrata, ampliùsque etiam confirmata veritas præcedentis.

Propositio 3.

79 Quo pacto construenda sit Ars exhibens oppositionem, & connexionem, aut etiâ æquivalentiam inter propositiones simplices categoricas, & hypotheticas vicissim cõparatas repertâ, demonstratur cõcedere.

L 3

Suppono

Suppono : uti hactenus comparauimus propositiones categoricas cum categoricis, & hypotheticas cum hypotheticis, quod attinet ad oppositionem, connexionem, & æquivalentiam; ita veniet etiam comparandas categoricas cum hypotheticis, & hypotheticas cum categoricis. Deinde suppono ex doctrinâ iâ statutam *disp. 1. o. q. 5. propos. 1.* omnem propositionem categoricam cum aliqua propositione hypotheticâ, aut cum aliquibus connecti non mutuo: Quia eo ipso, quod est absolute verum, quidpiâ habere esse, non potest non verum fuisse conditionatè, ipsum tale esse habiturum sub aliqua hypothesi; non tamen vice versâ. Quocirca, status rerum absolutus cum statu ipsarum conditionato sibi correspondente connexus est; sed non è conuerso. Vnde, omnis propositio categorica, siue ad statum rerum quiditatum, siue ad statum rerum existentialem pertinentis connexa est non mutuo cum omni hypotheticâ, quæ sub quâuis hypothesi absolute purificandâ enuntiat idem ipsum conditionatè, quod categorica absolute. Eo enim ipso, quod duo quæpiam absolute sunt, aut non sunt, conditionatè fuit verum de vnoqueque fore, aut non fore sub hypothesi, quod alterum esset, aut non esset, siue talis conditionata veritas de conditione disparatâ, siue de non disparatâ fuerit, quod non interest ad rem, ut constet ex doctrinâ statutam *suppositione tertiâ*. Sic quia verum absolute est. *Homo est rationalis*, & *leo rugibilis*, conditionatè quoque est verum, si *homo est rationalis*, *leo est rugibilis*, & è conuerso. Et quia absolute est verum. *Homo est rationalis*, & *risibilis*, conditionatè quoque est verum: si *homo est rationalis*, est *risibilis*, & vice versâ. Et quia absolute est verum *Petrus loquitur*, & *Paulus audit*, necnon: *Deus vocat Petrum*, & *Petrus respondet*, conditionatè quoque est verum: si *Petrus loquitur*, *Paulus audit*, necnon: si *Deus vocat Petrum*, *Petrus respondet*. Præterea omnis propositio quiditativa categorica cum aliqua existentiâ hypotheticâ est non mutuo connexa, ut in his cernitur: *Homo est rationalis*: si *homo existerit*, erit *rationalis*. *Actio connectitur cum termino*: si *existerit actio*, existet *terminus*. Et in cæteris huiusmodi.

80 Hoc posito, sumatur quæuis propositio categorica ex omnibus recensitis q. 2. positaque in primo angulo quadrati ponatur sub ipsâ in secundo quæuis ex hypotheticis, cum quibus illa non mutuo connexa est. Deinde in aliis duobus angulis iuxta regulas in præcedentibus traditas assignatæ ut cernitur in quadrato, sequenti.

1	A	HO	4
2	HA	O	3

Hac namque constructione suppositâ per demonstrationes factas in simili *quest. 2.* venit pariter demonstrandum, HO, & O eodem modo esse subalternas, atque A, & HA: A verò, & HO contrarias esse contrarietate admittente medium, & consequenter HA, & O subcontrarias esse.

81 Quo eodem pacto, & tabulæ generalis quadratorum similium pro omnibus categoricis possibilibus effici possit: &, quod expeditius est, unicuique

categoricæ datæ tum hypothetica, cui contrarietur cum admissione medij; tum altera, cui subcontrarietur pro natâ occasione poterit designari: Omnis quippe categorica pro contrariâ habet modo dicto hypotheticam contradictoriam hypotheticæ sibi subalternatæ, & pro subcontrariâ hypotheticam subalternatam suæ contradictoriâ, ut constat ex dictis.

82 Pro huiusmodi autem binariis propositionum mixtis, quarum altera categorica, & altera hypothetica est, non est querenda æquivalentia propria: quia status conditionatus, & absolutus, quæ tales, non possunt inter se æquivalere propriè; tamen interdum possint mutuo connexos esse ratione materiæ, ut sunt status quiditativus absolutus, & existentialis conditionatus; quando, tam propositio conditionata, quam absoluta eiusdem prædicati, & subiecti connexionem necessariam subiecti cum prædicato præ se fert: quia, quod necessariò subiecto conuenit, in omni statu conuenit illi. Sic se habent propositiones istæ: *Homo necessariò est rationalis*: si *homo existerit*, necessariò erit *rationalis*: *Homo identificatur cum rationali*: si *homo existerit*, identificabitur cum *rationali*, & similes. Quomodo autem, quando duæ quæuis propositiones sunt mutuo connexæ, contradictoria secundæ, & prima citra medium contrariæ sint; contradictoria autem primæ, & secunda non subcontrariæ; sed contrariæ item sint citra medium, ex dictis q. 2. *propos. 12.* constat.

QVÆSTIO IV.

Quâ ratione propositiones complexæ oppositæ inter se sint, aut connexæ, aut æquivalentes.

83 Pro resolutione suppono primò: Omne ab intellectu indicabile, atque aded per propositionem enuntiabile, ad tria capita simplicia (ut modo eorum mixtiones omittam) reduci. Aut enim est vnum indiuisum, atque determinatè sumptum; siue illud in se sit quid simplex, siue ex partibus compositum quoquo modo. Aut sunt plura diuisum, siue distributiue, atque determinatè sumpta. Aut est vnum ex pluribus sumptum vagè, seu (quod in idem recidit) plura sumpta disiunctiue, siue sub distinctione. Aliud enim genus obiecti ad aliquod ex his tribus non pertinet excogitabile non est, ut cuique consideranti innotescit, constatque ex dictis à nobis *supr. disp. 2. q. 3. conclusi. 4.* Ob id omnis propositio simplex ad singularem correspondentem primò, & vniuersalem correspondentem secundo, & particularem correspondentem tertio reducitur, ut *suprà q. 1.* statuimus.

84 Suppono Secundo: propositionem complexam copulatiuam eam esse, quæ ex pluribus simplicibus seu categoricis, seu hypotheticis per particulam &, aut æquivalentem copulatis coalescit. Complexam autem disiunctiuam quæ coalescit ex pluribus disiunctis per particulam vel, aut similem, ut dictum etiam est, exemplisque explicatum q. 1.

85 Suppono tertio: complexam copulatiuam, quæ talem, simplici vniuersali æquivalere enuntianti sub vno conceptu confusè eadem extrema, quæ illa sub pluribus enuntiat distinctè. Est certum: quia perinde est de omnibus, & singulis hominibus distinctè numeratis asserere: *Hic homo loquitur*, & *hic homo loquitur*. & *hic homo loquitur*.

127, &c. ac asserere de eisdem confusè: *Omnis homo loquitur*, ut est notissimum. Ratio est in promptu: quia ut simplex vniuersalis enuntiat plura distributiue, atque determinatè sumpta, ita etiam complexa copulatiua enuntiat plura distributiue, atque determinatè sumpta: Ergo, quando enuntiat ambæ sunt prorsus eadem, non possunt non esse ambæ æquiuales quoad sensum. Quod enim altera confusè, & altera distinctè illa enuntiet, nequit variare ipsarum sensum, vnotum est.

86 Suppono quartò, complexam disiunctiuam, quã talem, simplici particulari æquiualece enuntianti sub vno conceptu confusè id ipsum, quod illa enuntiat sub pluribus distinctè. Est etiam certum: quia perinde est dicere distinctè discurrendo per omnes homines *Hic homo loquitur*, vel *hic homo loquitur*, vel *hic homo loquitur*, &c. ac dicere respectiue ad eisdem: *Aliquis homo loquitur*, ut etiam notissimum est. Etenim, ut simplex particularis enuntiat vnum ex pluribus vagè, seu disiunctiue, ita complexa disiunctiua enuntiat vnum ex pluribus vagè, seu disiunctiue, nisi, quod prima confusè, secunda verò distinctè per plura vagantur, siue ea disiungunt: Ergo quando talia plura sunt prorsus eadem, non possunt non ambæ quoad sensum æquiuales esse.

87 Suppono quintò: complexam copulatiuam, aut purè copulatiuam, aut mixtam cum disiunctiua esse posse. Similiterque complexam disiunctiuam, aut purè disiunctiuam, aut mixtam cum copulatiua esse posse: Erat copulatiua pura, quæ neque vllam particulam disiunctiuam, neque vllum terminum vagum, seu disiunctum, disiunctiue suppositum contineat in se. Erat purè disiunctiua, quæ neque vllam particulam coniunctiuam, neque vllum terminum, non disiunctum, siue determinatè suppositum in se contineat. Mixta autem ex veràque erit, vel ex aliqua, aut aliquibus particulis coniunctiuis, & simul ex aliqua, aut aliquibus disiunctiuis, vel ex aliquo, aut aliquibus terminis vagis, siue disiunctis, & simul ex aliquo, aut aliquibus determinatis, & non disiunctis composita sit. Vnde, mixtæ in duas classes sunt diuidendæ. Aliæ sunt mixtæ ex copulatiua, & disiunctiua formaliter, nimirum, quæ aliquam particulam coniunctiuam, & aliquam item disiunctiuam habent. Aliæ verò sunt mixtæ ex copulatiua, & disiunctiua tantum æquiualeter. Videlicet, quæ cum, aut solum coniunctiuam, aut solum disiunctiuam habeant particulam, proindeque formaliter copulatiuæ tantum, aut disiunctiue tantum sunt: constant tamen ex aliquo, aut aliquibus terminis disiunctis, & simul ex aliquo, aut aliquibus non disiunctis. Exemplis vnicuique erunt obuia. Ob id ea omitto.

88 Suppono sextò: Omnem omnino propositionem complexam, cuiusvis ea generis sit, ad copulatiuam, & disiunctiuam, seu mixtas reduci, aliuve earum æquiualece: quia nulla est excogitabilis, quæ non enuntiet, aut plura determinatè, & diuisim, siue distributiue: quo casu erit ipsa copulatiua, aut plura sub disiunctione, siue disiunctiue: quo casu erit disiunctiua: aliud enim genus enuntiandi plura non est, ut constat ex dictis. Sic casualis hæc: *Quia ignis existit existit calor copulatiua re ipsa est*, siue ei æquiualece, quia tria enuntiat diuisim, & determinatè, nempe ignem existere, & calorem existere, & ignem esse causam ca-

loris; idemque est de alijs huiusmodi. Sic etiam hæc rationalis *Existit ignis: ergo existit calor*: copulatiua re ipsa est, siue ei æquiualece: quia tria etiam enuntiat diuisim, & determinatè; scilicet, existere ignem, existere calorem, & ignem cum calore connexum esse. Tantumdémque venit dicendum de reliquis similibus. Sic denique aliæ complexæ *suprà quæst. 1. numero 4.* commemoratæ ad copulatiuam reducuntur ob eandem rationem. Aliæque excogitari poterunt, quæ reducuntur ad disiunctiuam.

Vnde suppono septimò, quidquid in sequenti- 89 bus diximus de complexis copulatiuis & disiunctiuis, pariter intelligendum venire de omnibus omnino alijs propositionibus complexis, cuiusvis generis illæ sint. Oportet tamen vnamquamque imprimis exponere, expositioneque transformare in eam copulatiuam, aut disiunctiuam, ad quam reducitur, ut ita transformata clariùs, faciliùsque copulatiuæ, aut disiunctiue doctrinæ applicetur.

Octauo denique suppono: complexas copu- 90 latiuas, & disiunctiuas, ex quibusvis simplicibus commemoratis *quæstione 2. & 3.* compositas per ipsas litteras, quibus simplices ibi à nobis sunt designatæ, deinceps compendij causâ esse pariter designandas, additâ, interpolatâque, aut particulâ coniunctiua &, aut particulâ disiunctiua vel in hunc modum *A & E* significat complexam copulatiuam ex duabus vniuersalibus categoricis primâ affirmatiua, & secundâ negatiua compositam: *I, vel I. vel I* disiunctiuam ex tribus particularibus affirmatiuis: *HA, & I, vel V* mixtam ex primâ vniuersali hypotheticâ, & & secundâ particulari tertriâque singulari categoricis affirmatiuis. Similiterque in cæteris. His positis. Sit.

Propositio 1.

Datâ quâvis propositione, aut purè copulatiua, 91 aut purè disiunctiua, aut mixtâ illius contradictoriâ assignare.

Sumantur, iuxta regulas traditas *quæst. 2. & 3.* contradictoriæ omnium simplicium propositionum, ex quibus complexa data composita est, dispositæque eodem ordine iungantur, aut disiungantur, mutata ubique in disiunctiuam particulâ coniunctiua reperta in datâ, & vice versâ, disiunctiua in coniunctiuam. Complexa enim, quæ resultabit, erit contradictoria datæ. e. g. huiusdatæ *A, & E* contradictoria est hæc *O, vel I*, & huius datæ, *I, vel I, vel I*, hæc *E, & E, & E*. & huius *HA, & I, vel V*, hæc *HO, vel E, & Vn*. Et in cæteris pariter.

Quod ostenditur primò. Quia simplex vniuer- 92 salis, & simplex particularis, quarum prima, aut affirmat determinatè, & distributiue eadem obiecta, quæ negat secunda vagè, seu disiunctiue, aut negat pariter eadem, quæ affirmat pariter secunda, contradictoriè opponuntur, ut constat ex doctrinâ statuta *quæst. 2.* sed complexa copulatiua, & complexa disiunctiua simplici vniuersali, & simplici particulari æquiualece, iuxta suppositionem tertiam, & quartam. Ergo quando altera affirmat determinatè, & distributiue eadem obiecta, quæ negat altera vagè, seu disiunctiue, vel vice versâ, uti se habent in casu nostræ propositionis, contradictoriè opponantur necesse est. Affirmare autem, aut negare alteram determinatè,

& distributivè eadem obiecta, quæ negat, aut affirmata altera vagè, seu disiunctivè, in casu nostræ propositionis est manifestum; quia, quæ particula coniunctiva determinatè distribuit in vna, particula disiunctiva vagè disiungit in altera. Idemque præstant aliæ particulae, quæ faciunt, ut singulae simplices vnius singulis simplicibus alterius contradictoriè opponantur, iuxta regulas pro eis datas dictâ quæst. 2.

93 Secundo ostenditur. Quia sicut simplici vniuersali altera vniuersalis simplex, aut singularis contenta in illâ contrariè tantum opponi possunt relinquiturque subinde, ut sola particularis possit ei opponi contradictoriè, iuxta dictâ in eadem quæst. 2. Ita complexa copulativa altera complexa copulativa, aut aliqua pars eius determinata contrariè tantum possunt opponi, solaque proinde disiunctiva potest illi opponi contradictoriè, & è conuerso, prout nostra propositio fert. Quia sicut se habent ad simplicem vniuersalem altera simplex vniuersalis, & singularis in eâ contenta; ita se habent ad complexam copulativam altera complexa copulativa, & pars determinata eius, ut ex se, & ex dictis satis est notum. Complexam autem disiunctivam ad complexam copulativam se habere, sicut se habet simplex particularis ad simplicem vniuersalem, & vice versâ, iam constat ex dictis.

94 Itaque in doctrina huius propositionis omnes Logici re ipsâ conspirant. Addunt tamen plerique vniuersaliusque propositioni complexa data, seu copulativa seu disiunctiva per præpositam negationem non infinitatem; sed negantem contradictoriè. Quod verum est, quatenus composita ex data, & ex negatione præpositâ æquivalens est contradictoria, quam nos ipsius data assignauimus; quæ centè magis formalis, magisque ex arte est contradictoria eius. Sic huius copulativæ: *Petrus legit, & Paulus audit*, catenus hæc: *Non Petrus legit, & Paulus audit* contradictoria est; quatenus facit hunc sensum: Non sunt coniuncta re verâ hæc duo; sed alterum saltem eorum deest, atque ita huic æquivaler: *Petrus non legit, vel Paulus non audit*, quæ est illius contradictoria legitima iuxta regulam à nobis traditam. Similiter huius disiunctivæ: *Petrus legit, vel Paulus scribit*, catenus hæc: *Non Petrus legit, vel Paulus scribit* contradictoria est, quatenus facit hunc sensum: Neutrum horum duorum re verâ datur, atque adeò huic legitimæ illius contradictoriæ iuxta regulam nostram æquivaler: *Nec Petrus legit, nec Paulus scribit*. Et in cæteris pariter.

Propositio 2.

95 Propositio complexa copulativa, quæ talis, cum singulis simplicibus, quas coniungit tum determinatè, tum vagè seu disiunctivè sumptis, atque adeò cum complexa disiunctiva ex eis coalescente; necnon cum ipsarum subalternatis, iuxta regulas subalternatum traditas quæst. 2. & 3. connexa est non mutuo. Et consequenter cum complexis tum copulativis, tum disiunctivis coalescentibus ex eiusmodi subalternatis comparatis tum inter se, tum cum ipsis simplicibus, quibus subalternantur, sumptis seorsim. Ac tandem, cum omnibus disiunctivis coalescentibus ex aliqua ex prædictis, & ex quibusvis aliis propositionibus possibilibus vndeunque desumptis. Complexa

verò disiunctiva, quæ talis, cum singulis simplicibus, quas disiungit, seorsim, determinatèque connexa non est: atque adeò neque cum earum subalternatis, si quas habuerint, sumptis similiter; benè tamen cum earum disiunctis, seu cum complexis disiunctivis ex eis coalescentibus, tum inter se comparatis, tum cum simplicibus ipsis, quibus subalternantur, sumptis seorsim: necnon cum omnibus disiunctivis coalescentibus ex aliquo ex disiunctis prædictis, & ex quibusvis aliis propositionibus possibilibus vndeunque desumptis.

Octo partes habet hæc propositio, & omnes certissimas. Prima inde constat primò: quia propositio complexa copulativa comparatione cuiusvis simplicis earum, quas coniungit, ut totum comparatione suæ partis se habet, ut est notissimum. Constat autem, totum cum quavis suarum partium siue determinatè, siue vagè consideratâ non mutuo connecti: complexa ergo copulativa cum quavis dictarum simplicium tum determinatè, tum vagè, seu disiunctivè sumpta non mutuo est connexa. Secundo: quia complexa copulativa perinde se habet ad vnamquamque simplicem, ex quâ componitur, sumptam determinatè, & ad earum aliquam sumptam vagè, ac se habet simplex vniuersalis ad singularem, & ad particularem contentam in se; ut ex dictis in præcedentibus li- quidum est; sed vniuersalis simplex cum singulari, & particulari in se contentis non mutuo est connexa. ut ex se, & ex statutis quæst. 2. est notissimum: ergo complexa copulativa cum quavis earum, ex quibus componitur, aut determinatè, aut vagè sumptâ non mutuo connexa est. Vnde etiam constat, quando complexa copulativa, quæ talis, plures, quam duas simplices in se continet, cum quavis aliâ copulativâ in se contentâ, compositaque ex illis eodem modo connexam esse.

Hinc secunda, & tertia pars propositionis manifestè sequuntur. Cum enim simplices componen- 97 tes copulativam cum suis subalternatis sint connexa non mutuo (eas enim illarum subalternatas nunc dicimus, quæ ipsarum non mutuum terminant connexionem) non potest copulativa ipsa cum talibus simplicibus connexa non mutuo cum ipsarum subalternatis mediâtè non connecti similiter. Et quoniam quodvis coniunctum, quodvisque disiunctum eiusmodi subalternatarum nequit non esse similiter, subalternatum coniuncto dictarum simplicium, quibus illæ sunt seorsim subalternatæ, ut est notissimum; consequens est, ut copulativa consistens in tali simplicium coniuncto, cum talibus subalternatarum coniunctis, disiunctisque, hoc est, cum copulativis, ac disiunctivis ex eis coalescentibus similiter connexa sit. Vnde tandem patet, copulativam ipsam similiter esse connexam cum copulativis, & disiunctivis coalescentibus ex vna simplicium, quas in se continet, & ex subalternatis alterius.

Quarta denique propositio, adhuc de 98 copulativa agens, eaque valde notanda, inde ostenditur. Quia quævis omnino propositio cum disiuncto ex ipsâ; & alia quapiam coalescente est non mutuo connexa. Ob id enim valet benè: *Petrus legit; ergo Petrus legit, vel Paulus currit*; sed non è conuerso. Ob id etiam propositio singularis cum particulari vaganti per omnia singulorum sui generis est non mutuo connexa. Ratio autem est clara: quia ad veritatem disiuncti, seu disiunctivæ propositionis sufficit veritas vnius ex extre- mis

nis eius, non tamen è conuerso. Vt enim verum sit, Petrum, vel Paulum existere, sat est esse verum, Petrum existere; non tamen è contrà; quia potest esse verum, Petrum, vel Paulum existere, Petro non existere; vt est notum. Itaque ex veritate vnus ex extremis propositionis disiunctiue inferri non mutuo veritatem ipsius disiunctiue; atque adeo quoduis extremorum disiunctiue non mutuo cum disiunctiua ipsa connexionem esse indubitabile est. Vnde consequenter sequitur, quicquid cum tali extremo non mutuo connectitur, & cum ipsa disiunctiua non mutuo connecti mediare; atque adeo, copulatiuam, de qua tractamus, cum omnibus disiunctiuis coalescentibus tum ex ipsa, tum ex vnaquaque prædictarum, cum quibus ea non mutuo connexa est, & ex quibusuis aliis vndeunque tractis propositionibus non mutuo connexam esse. Quod erat ostendendum. Ex qua doctrinâ inferemus postmodum, omnem propositionem infinitas subalternatas, & consequenter infinitas contrarias, atque etiam subcontrarias habere. Quod est mirabile.

90 Jam, quinta pars propositionis, agens de disiunctiua inde ostenditur. Primò: quia complexa disiunctiua, quâ talis, proprie non se gerit vt totum comparatione extremorum suarum disiunctionis. Cum eò tendat enuntiatio eius, vt adstruat vnicum tantum eorum, quodcumque illud sit; non verò, vt adstruat plura, vel omnia, sicut copulatiua, nulloque subinde titulum habet ad hoc, vt cum talibus extremis seorsum, ac determinare sumptis, siue cum eorum aliquo connectatur. Secundo: quia simplex particularis, cui complexa disiunctiua æquiualeat, iuxta sæpe dicta, cum nulla eorum, quas disiungit, sumpta seorsum, connexa est. Ob idque, quando nullum habet terminum non disiunctum, siue non vagum, vti euenit, quando est de prædicato communi non distributo, nullam subalternatam habet, vt ex subalternatarum simplicium doctrinâ *quæst. 2.* conperitur est: Ergo tantumdem est dicendum de ipsâ complexâ disiunctiua competere cum extremis suarum disiunctionis.

91 Vnde etiam patet, complexam disiunctiuam neque cum subalternatis suorum extremorum seorsum, & determinare sumptis connexam esse. Quæ pars erat sexta propositionis. Quod tamen cum disiunctis earum, siue cum complexis disiunctiuis ex eis coalescentibus connexa sit, quæ erat pars septima, est manifestum. Quia hoc ipso quod singula extrema complexæ disiunctiue cum singulis suis subalternatis connexa sunt, non potest non talium extremorum disiunctum, in quo consistit ipsa complexa disiunctiua cum talium subalternatarum disiunctis, hoc est, cum complexis disiunctiuis ex eis coalescentibus connexionem esse. Manifestum quippe est, si A nequit existere sine C, & B nequit existere sine D, quod nequeat esse verum, existere A, vel B, quin sit quoque verum, existere C, vel D. Ex quo etiam apparet, similiter esse connexam dictam complexam disiunctiuam cum disiunctis resultantibus ex vna earum simplicium, ex quibus ea constat, & ex subalternatis alterius.

92 Octaua autem, & vltima propositionis pars affirmans, disiunctiuam, de qua nunc agimus, connexam esse non mutuo cum omnibus disiunctiuis coalescentibus, tum ex ipsâ, tum ex quauis prædictarum, cum quibus ea connectitur, &

ex quibusuis aliis propositionibus possibilibus vndeunque desumptis, per dicta circa partem quartam manet probata. Appell. bo autem deinceps disiunctionis gratiâ semel extrinsecas comparatione propositionis, cuius connexionem non mutuo terminant, omnes ea disiunctiuas, quæ in ipsâ quoad omnia sua extrema non continentur. Cæteras verò, quæ continentur, intrinsecas.

Propositio 3.

Cuomodo ars exhibens omnes contradictorias, 93 contrarias, subalternas, & subcontrarias quarumuis omnino propositionum complexarum sit constituenda, demonstratiue ostendere.

Sumantur in primis 18 propositiones categoricæ simplices, de quibus *quæst. 1. & 2.* factis que ex illis omnibus combinationibus, seu collectionibus possibilibus absque positione, & repetitione, iuxta regulas tradendas *assumpt. 29.* dantur binarios 153, ternarios 816, quaternarios 3060, &c. ita vt omnes collectiones à binario vique ad octodenarium sint 262 143. & ex binariis quidem fiant 153 complexæ copulatiuæ, particula & interposita totidemque disiunctiue, interposita particula *vel.* Ex reliquis verò collectionibus, nempe 262 143, fiant per solam particulam & repetitam totidem copulatiuæ; per solamque particulam *vel* repetitam totidem disiunctiue; per mixtionem autem ambarum particularum totidem mixtas. Erantque propositiones complexæ, quæ resultabunt, copulatiuæ quidem formales 262 143, & totidem disiunctiue formaliter, mixtæ autem formaliter totidem, atque ita omnes 786429.

His ita factis, iungantur huic numero propositionum complexarum ex prædictis 18 simplicibus 94 possibilibus ipse 18 simplices, ex numeroque resultati, nempe 786447, sunt omnes binarij possibiles, qui iuxta combinationum regulas tradendas *assumpt. 29.* citata sunt 309249048681. Ex quibus retinendi sunt 153 binarij simplicium, de quibus iam dictum est *quæst. 2.* Reliqui autem, qui, aut vtramque, aut alteram saltem complexam habent, examinandi sunt sigillatim (ponamus nunc, id esse moraliter, practiceque possibile, de quo postea) & reiectis disparatis, in quibus neutra propositionum cum alterâ connexa, aut opposita est, qui ferè quarta eorum pars erit iuxta propositionem, quam habuerunt binarij propositionum simplicium, de quibus *quæst. 2.* Ex reliquis subalternarum medietas accipienda est, qui erunt ferè 115968393268. totidemque sunt ex illis construenda quadra, vti construximus *quæst. 2.* ex binariis subalternarum simplicium, ita vt in primo vniuscuiusque quadrati anguli, quo ordine ibi sunt numerati, ponatur subalternans, & in secundo subalternata, & in tertio contradictoria subalternantis, & in quarta contradictoria subalternatæ. Quo fiet, vt iuxta demonstrationes traditas *ibi* in vnoquoque quadrato, propositiones quarti, & tertij anguli eodem modo sint subalternæ, ac propositiones primi, & secundi: propositiones autem primi, & quarti contrariæ sint contrarietate admittente medium, & propositiones secundi, & tertij subcontrariæ. Quo pacto constructa erit Ars constans dicto numero quadratorum, exhibentique ex omnibus binariis possibilibus propositionum complexarum, quæ ex 18 simplicibus assumptis componi possunt, tum in-

ter se, tum cum ipsis simplicibus comparatarum, quoniam subalternarum, quoniam contrariarum, & quoniam subcontrariarum sunt. Pariterque ex medietate binariorum disparatarum, qui fuerant reiecti, eorundem componi possunt quadrata, quae ostendant ceteros binarios disparatarum quoad connexionem, quoad contrarietatem, & quoad subcontrarietatem, uti *question. 2. citata* pro binariis disparatarum simplicium factum à nobis est.

95 Quo eodem pacto venit construenda Ars exhibens omnes binarios posibles complexarum tum subalternarum, tum contrariarum, tum subcontrariarum, tum disparatarum quoad hæc tria ac denique contradictoriarum, quæ ex 18 propositionibus hypotheticis simplicibus correspondentibus dictis 18 categoricis, iuxta dicta *q. 3. effici* possunt. Tum Ars utramque comprehendens præstans idem circa binarios complexarum, quæ ex dictis 18 categoricis, & 18 hypotheticis simul sumptis possunt componi. Qui innumeri propemodum sunt, ut ex dictis colligere est.

96 Et hæc quidem dicta tantum sunt de complexis resultantibus ex combinatione simplicium simpliciore, facta videlicet independenter ab earum positione, & repetitione. Quia tamen complexa à varietate non solum naturæ, sed insuper positionis, atque repetitionis suarum simplicium possunt sortiri varietatem, diversa quippe est hæc complexa A, & E ab hac E, & A, & hæc ab ambabus A, & A, si combinatio cuiusvis prædictorum numerorum simplicium cum positione, & repetitione fiat, iuxta regulas huius generis combinationis *disputation. 29.* tradendas, incomparabiliter maior resultabit multitudo complexarum pro materia construendarum Artium modo explicato. Si enim ex 23. litteris Alphabeti isto combinationis genere combinatis omnia vocabula diversa omnium linguarum totius Vniuersi componuntur, insuperque incomparabiliter plura possent componi. Quot componentur propositiones complexæ ex 36. simplicibus combinatis eodem modo? semper tamen multitudo complexarum resultantium, tamen immensis, numerus quidam finitus erit, dummodò numerus simplicium componentium vnquamque complexam non excedat numerum assumptarum pro faciendâ combinatione, ut innoteceat ex dicendis *disputat. citata.*

97 Ceterum: quia natura propositionis complexæ necundè sibi taxat numerum simplicium, ex quibus componenda sit, quia datâ quâvis, alia ex pluribus simplicibus composita dari potest. Hinc nascitur, ut propositiones complexæ posibles ex quouis numero simplicium cum repetitione componendæ absolute sint infinitæ. Aliundè autem, sumptâ diuersitate à materiâ, non solum complexæ; sed simplices etiam propositiones infinitæ sunt, cuiusvis illæ formæ sint, hoc est, siue sint vniuersales, siue particulares, siue singulares, &c. quia obiecta enuntiabilia, siue vniuersaliter, siue particulariter, siue singulariter, &c. absolute sunt infinita, cum sint omnia entia tum aliquando existentia, tum purè possibilis, tum impossibilia. Vnde etiam sequitur binarios diuersos posibles tam simplicium, quam complexarum propo-

sitionum, quorum extrema aut contradictoria, aut contraria, aut subalterna, aut subcontraria, aut disparata sunt inter se, infinitos esse absolute.

Imò, quod mirabilis est, nulla est propositio, siue simplex, siue complexa, quæ non habeat infinites infinitas subalternatas, cum quibus non mutuo connexa est. Tales enim sunt disjunctiue tum ex ipsamet, tum ex quâvis subalternata eius, & ex infinitis aliis possibilibus coalescentes iuxta doctrinam demonstratam *proposit. 2.* Et quoniam iuxta demonstrationem sæpè in superioribus factam contradictoria subalternata contraria est subalternantis; & contradictoria subalternantis subcontraria est subalternata, conficitur, nullam esse omnino propositionem, quæ non habeat item infinites infinitas contrarias, & cuius contradictoria non habeat infinites infinitas subcontrarias, cum tamen vnâqueque vnâcam duntaxat habeat contradictoriam, ut *supra iam q. 2. agendo* de simplicibus probatum est, probatione tamen, quæ generalis est etiam pro complexis.

Vnde obiter hoc valde notandum collige documentum. Datâ quâvis omnino propositione in omni scientiâ humanâ, in promptu est aduerterent inferre ex illâ quascunque voluerit ex infinitis infinitis, quas illa habet subalternatas, illatione affirmatiua, atque etiam quascunque voluerit ex infinitis infinitis, quas illa habet contrarias, illatione negatiua. Id enim pro libito præstare poterit, faciendo pro libito comparisonem cum aliis quibusvis propositionibus cogitabilibus.

Quæ omnia, cum ita sint, colligo primo: absolute esse nobis impossibilem Artem singillatim exhibentem omnium propositionum complexarum possibilem vndeunque diuersarum oppositorem, & connexionem; quia sunt, ut vidimus, infinitæ. Impossibilis autem est, saltem humanitûs Ars dans formam materiæ infinitæ, ut constat. Ex reliquis autem Artibus indicatis pleræque saltem, aut certe omnes moraliter, practicæque impossibiles sunt: quia licet earum materia sit aliqua multitudo complexarum finita ab aliquâ ex combinationibus etiam indicatis oriunda, tam ingens tamen illa est, ut omnium binarios sigillatim examinare, moraliter nobis sit impossibile. Quamuis autem vnâ, aut alteram ex breuioribus, confectis tabulis, construere possibile esset; adhuc tamen id plus laboris, & prolixitatis, quàm utilitatis haberet. Ob id omnes omittimus. Satis enim est, tum ostendisse, quo pacto illæ construi possunt, tum normæ, exemplique causâ subiectam proponere tabulam quadratorum exhibentem binarios contrariarum, subcontrariarum, & subalternarum, qui iuxta demonstrationes sæpè in præcedentibus factas, resultant ex binariis compositis ex solâ complexâ copulatiua A & E, & ex eius subalternatis tum simplicibus, tum copulatiuis, tum disjunctiuis ipsi intrinsecis, hoc est, contentis in illâ, quoad omnia sua extrema, iuxta phrasim suprà statutam *proposit. 2. sub finem.* Pro binariis enim ex illâ, & ex omnibus eius subalternatis disjunctiuis semiextrinsecis tabulam quadratorum conficere, præterquam quòd esset valde prolixum, & superfluum, non solum moraliter, sed absolute est impossibile: quia sunt illi infiniti, ut constat ex dictis. Tabula autem est, ut sequitur.

Tabula

*Tabula exhibens subalternatas intrinsecas, atque contrarias
vnius propositionis complexæ A & E una cum subal-
ternantibus, & subcontrariis correspondentibus
illis contradictoria eius.*

A & E	Vn A & E	E A & E	A
V	O vel I I	O vel I O	O vel I
A & E	V A & E	tI A & E	tV
Vn	O vel I tE	O vel I tVn	O vel I
A & E	tA A & E	dI A & E	dV
tO	O vel I dE	O vel I dVn	O vel I
A & E	dA A & E	O vel A A & E	O vel V
dO	O vel I A & O	O vel I A & Vn	O vel I
A & E	O vel tI A & E	O vel tV A & E	O vel tA
A & tE	O vel I A & tVn	O vel I A & tO	O vel I

A & E

A & E	O vel d I	A & E	O vel d V	A & E	O vel d A
A & d E	O vel I	A & d Vn	O vel I	A & d O	O vel I
A & E	Vn vel I	A & E	Vn vel A	A & E	Vn vel V
V & E	O vel I	V & O	O vel I	V & Vn	O vel O
A & E	Vn vel t I	A & E	Vn vel t V	A & E	Vn vel t A
V & t E	O vel I	V & t Vn	O vel I	V & t O	O vel I
A & E	Vn vel d I	A & E	Vn vel d V	A & E	Vn vel d A
V & d E	O vel I	V & d Vn	O vel I	V & d O	O vel I
A & E	E vel I	A & E	E vel A	A & E	E vel V
I & E	O vel I	I & O	O vel I	I & Vn	O vel I
A & E	E vel t I	A & E	E vel t V	A & E	E vel t A
I & t E	O vel I	I & t Vn	O vel I	I & t O	O vel I
					A & E

Disp. XIX. De propositionibus. Quæst. IV. 133

A & E	Evel dI	A & E	Evel dV	A & E	Evel dA
I & dE	O vel I	I & dVn	O vel I	I & dO	O vel I
A & E	O & I	A & E	O & A	A & E	O & V
A vel E	O vel I	A vel O	O vel I	A vel Vn	O vel I
A & E	O & I	A & E	O & V	A & E	O & rA
A vel tE	O vel I	A vel tVn	O vel I	A vel tO	O vel I
A & E	O & dI	A & E	O & dV	A & E	O & dA
A vel dE	O vel I	A vel dVn	O vel I	A vel dO	O vel I
A & E	Vn & I	A & E	Vn & A	A & E	Vn & V
V vel E	O vel I	V vel O	O vel I	V vel Vn	O vel I
A & E	Vn & tI	A & E	Vn & tV	A & E	Vn & rA
V vel tE	O vel I	V vel tVn	O vel I	V vel tO	O vel I
Pharus, Scientiarum Tom. II.					
				M	A & E

A & E	Vn & dI	A & E	Vn & dV	A & E	Vn & dA
V vel dE	O vel I	V vel dVn	O vel I	V vel dO	O vel I
A & E	E & I	A & E	E & A	A & E	E & V
I vel E	O vel I	I vel O	O vel I	I vel Vn	O vel I
A & E	E & dI	A & E	E & rV	A & E	E & rA
I vel rE	O vel I	I vel rVn	O vel I	I vel rO	O vel I
A & E	E & dI	A & E	E & dV	A & E	E & dA
I vel dE	O vel I	I vel dVn	O vel I	I vel dO	O vel I

Vbi vides vnam propositionem complexam copulatiuam A & E subalternatas intrinsecas habere, cum quibus non mutuo connectitur, 63. & consequenter totidem contrarias contrarietate admittente medium. Contradictoriam autem eius O vel I subalternantes habere, quarum non mutuam terminat, connexionem, etiam 63. & totidem subcontrarias illis correspondentes. Et eas quidem omnes ex numero tantum 18. categoricarum simplicium desumptas esse: ex numero enim cum earundem, tum hypotheticarum simplicium multo plures assumi possent.

Porro, complexam copulatiuam A, & E subalternatam habere subalternatione non mutuam vnam, quamque earum propositionum, quas sub se habet in omnibus quadratis propositis, tum ex doctrina subalternatum tradita *quest. 2.* tum ex *proposit. 2.* huius questionis est manifestum, ut cuique consideranti patebit. Supposita autem assignatione propositionum iis duabus contradicentium, quae in aliis duobus angulis cuiusque quadrati inuerso ordine sunt posita, quam esse legitimam constat ex dictis tum *quest. 2.* tum in praesente *proposit. 1.* supposito item distinctionis gratia, quod in vno-

quoque quadrato ipsa copulatiua A & E prima dicatur; secunda autem eius subalternata, & tertia, quae contradicitur primae; quarta vero, quae contradicitur secundae. Per demonstrationes factas in simili *quest. 2.* ad remque in praesenti applicandas, facile quisque demonstrabit, in vnoquoque quadratorum propositorum quartam, & tertiam perinde ac primam, & secundam subalternas esse; primam autem, & quartam esse contrarias contrarietate admittente medium, atque adeo posse esse simul falsas, etsi non possint esse simul verae: secundam denique, & tertiam esse subcontrarias, ita, ut possint esse simul verae; non vero simul falsae.

Propositio 4.

De aequivalentia complexarum perinde ac de aequivalentia simplicium, quibus ipsae aequivalent, censendum est.

Atque ita dicendum primum, complexas contradictorias, quaecunque illae sint, per praepositam alteri earum negationem aequivalentes reddi. Haec enim regula omnibus contradictoriis communis est, iuxta dicta *q. 2. proposit. 5. & 10.*

Secundo

104 Secundo dicendum, complexas contrarias, quando ambæ sunt copulatiuæ, compositæ quæ ex eisdem simplicibus per negationem propositam subiectis simplicium, positæque subinde immediatè ante ipsarum verbum æquivalentes reddi: quia hoc pacto redduntur æquivalentes vniuersales simplices contrariæ, quibus illæ æquivalent, iuxta doctrinam statutam q. 2. *proposit. 5. & 10. citatis*. Dico autem, quando ambæ sunt copulatiuæ: quia, quando non sunt, ut sæpè fit, per negationem postpositam modo dicto æquivalentes non redduntur; sicut nec simplices, quibus æquivalent; prout dicta propositio 10. statutum est. Dico etiam, quando ex eisdem simplicibus compositæ sunt: quia, quando sunt compositæ ex diuersis, ut sæpè etiam fit, et si ambæ sint copulatiuæ, atque adeò aliquibus vniuersalibus simplicibus æquivalentes; sed non iis, quæ per postpositam negationem æquivalentes sunt, quales dumtaxat sunt vniuersales æquales de eodem subiecto, & prædicato, iuxta dicta *propositionibus citatis*.

105 Vnde, pro subalternis complexis dicendum tertio, eas tunc solum per antepositam, postpositamque modo dicto negationem æquivalentes reddi, quando altera vniuersali simplici, & altera particulari simplici contenta in illa (pro quibus solum hæc regula valet, ut vidimus *loco citato*) æquivalentes sunt; Non verò, quando aliter se habent, uti plerumque fit, aliisque subinde simplicibus subalternis aliquo modo æquivalent. Pro quibus non valet dicta regula, iuxta dicta *propos. 10. sæpè citatâ*.

106 Tandem, dicendum subcontrariis complexas tunc solum per postpositam negationem modo dicto æquivalentes fieri, quando particularibus simplicibus subcontrariis, pro quibus item dumtaxat valet hæc regula, ut dictum etiam *loco citato*, fuerint æquivalentes; secus in aliis casibus. In quibus omnibus minutius explicandis non oportet morari.

Confectaria præcedentis doctrinæ.

Confectarium 1.

107 Quoniam in omni syllogismo legitimo excogitabili antecedens cum consequente connexum est, ut ex sæpè dictis in *superioribus*, dicendisque in *sequentibus* est manifestum; & antecedens quædam est propositio complexa ex duabus composita, necessarium est iuxta dicta: primo, quod contradictoria conclusionis cum contradictoriâ complexæ, quæ est antecedens, eodem modo connectatur, atque antecedens cum conclusione. Secundo, quod contradictoria conclusionis, & complexa, quæ est antecedens, contrariè opponatur, aut contrarietate admittente medium, si connexio antecedentis cum conclusione mutua non est; aut contrarietate recusante medium, si est mutua iuxta doctrinam speciatim traditam q. 2. *proposit. 11*. Tertio, quod conclusio, & contradictoria antecedentis subcontrariæ sint, quando connexio antecedentis cum conclusione est non mutua: Contrariæ verò citra medium, si fuerit mutua, iuxta dicta *ibid.* Idemque consequenter venit dicendum de quolibet aliâ argumentatione legitima, quæ non sit syllogismus, cuius antecedens, utpotè ex pluribus propositionibus compositum, propositio complexa sit.

Itaque, si ex syllogismo in *Darij* e. g. antecedens A & I ponatur in primo angulo quadrati; conclusio autem I in secundo, ipse tertio Pharus, *Scientiarum Tom. II.*

que, & quarto contradictoriæ ordine inuerso hoc pacto.

1	A & I	E	4
2	I	O vel E	3

Propositiones quarta, & tertia subalternæ erunt, sicut prima; & secunda: Propositiones autem prima, & quarta contrariæ aut admittentes medium, si connexio primæ cum secundâ est non mutua, aut recusantes, si est mutua. Propositiones denique secunda, & tertia subcontrariæ erunt, in primo casu, contrariæ verò citra medium, sicut prima, & quarta in secundo.

Confectarium 2.

Propositiones, quas exponibiles appellant, quales sunt potissimum exclusiue, exceptiue, & reduplicatiue, complexis æquivalent De earumque subinde oppositione, connexione, & æquivalentiâ perinde, ac de complexarum censendum est.

Dicuntur propositiones istæ exponibiles, quia per complexas, quibus æquivalent, exponendæ veniunt, tum ut earum sensus clariùs appareat, tum, ut de earum oppositione, connexione, & æquivalentiâ expeditius, tutiusque agatur. Videntur itaque in primis est, quomodò illæ, & per quas complexas exponi debeant, ut inde constare cætera possint. Incipiendo ergo ab exclusiuis.

Suppono: propositiones exclusiuas dici, quæ, aut ex parte subiecti, aut ex parte prædicati signum habent aliquod exclusiuum, ut sunt *tantum, solum, dumtaxat, solus, & similes*. Est autem propositio exclusiua habens signum exclusiuum ex parte subiecti, quadruplex. Prima affirmans signum simul, & verbum. Secunda negans utrumque. Tertia negans signum, & affirmans verbum. Quarta affirmans signum, & negans verbum. Et prima quidem affirmans utrumque, ut: *Tantum Petrus legit copulatiuæ huiusmodi æquivalens est: Petrus legit, & nullus alius legit*. Quarta item affirmans signum, & negans verbum, ut: *Tantum Petrus non legit copulatiuæ etiam huiusmodi æquivalens: Petrus non legit & ceteri omnes legunt*. In quo conspirant omnes Logici. De secundâ autem, & tertiâ Recentiores quidam contra communem Logicorum sententiam censent, copulatiuis etiam complexis æquivalere. Standum tamen nobis est pro sententiâ communi statuente, æquivalere disiunctiuis. Quoniam secunda supra quartam, & tertia supra primam solum addunt negationem præpositam, contradictoriæque subinde sunt illis oppositæ iuxta Logicorum dogma solemne vniuersaliter statuens vnicuique propositioni per compositam ex ipsamet, & ex negatione præpositâ contradici. Constat autem ex dictis in *tota hac questione*, primæ, & quartæ utpotè æquivalentibus copulatiuis per disiunctiuis, aut disiunctiuis æquivalentes dumtaxat contradici posse. Itaque secunda negans utrumque, ut: *Non tantum Petrus non legit disiunctiue huiusmodi æquivalens est: Petrus legit*.

M 2

legit,

legit, vel aliquis alius non legit. Tertia autem negans signum, & affirmans verbum, ut: *Non tantum Petrus legit huiusmodi æquivalet disiunctiva: Petrus non legit, vel aliquis alius legit.*

110 Ex quibus patet, primam, & tertiam cum suis æquivalentibus, atque etiam secundam & quartam cum suis contradictoriis opponi. Primam autem, & secundam, atque etiam quartam, & tertiam subalternas esse. Primam verò, & quartam contrarias, secundamque, & tertiam subcontrarias.

111 Pariter, propositio exclusiva habens ex parte prædicati signum exclusivum aut signum solum, aut verbum solum, aut neutrum, aut utrumque potest negatione affectum habere. Tamen inter- dum paulo aliter, quam in casu præcedente sit exponibilis. Sit itaque prima neutrum negans hæc: *Apostoli sunt tantum duodecim, & non sunt plures.* Sit secunda negans utrumque subalternata primæ hæc: *Apostoli non sunt non tantum duodecim, seu, quæ eiusdem est sensus hæc: Non Apostoli sunt non tantum duodecim, cui hæc æquivalet disiunctiva: Apostoli non sunt duodecim, vel non sunt plures.* Sit tertia negans solum verbum contradictoria primæ, & subcontraria secundæ hæc: *Apostoli non sunt tantum duodecim, seu, quæ eiusdem est sensus hæc: Non Apostoli sunt tantum duodecim, cui hæc disiunctiva est æquivalens: Apostoli non sunt duodecim, vel sunt plures.* Sit denique quarta negans solum signum contraria primæ, contradictoria secundæ, & subalternans tertiæ hæc: *Apostoli sunt non tantum duodecim, cui hæc copulativa æquivalet: Apostoli sunt duodecim, & sunt plures.*

112 Iam verò propositio exceptiva ea dicitur, quæ signo aliquo exceptivo constat, ut sunt: *Præter, Nisi, & similia.* Debet autem, ut apud, & propriè propositio sit exceptiva, primò, id, à quo fit exceptio, verè dici de eo, quod excipitur. Secundò, id, à quo fit exceptio, notari signo univ- versali. Defectu enim primi inepta hæc exceptiva est: *Omnis homo præter brutum est rationalis;* defectu verò secundi hæc est impropria: *Aliquis Rex præter Cræsum fuit dñes.* Hæc autem habens utramque conditionem apta subinde, & propria erit: *Omne animal præter hominem est irrationale;* aliæque huiusmodi. De quibus solum agitur in præfenti.

113 Igitur, propositio exceptiva aut affirmat signum exceptivum, & verbum, aut utrumque negat, aut negat signum, & affirmat verbum; aut affirmat signum, & negat verbum. Quarum vna- quæque per aliquam complexam exponenda venit, ut sequitur. Sit enim prima affirmans utrum- que hæc: *Omnis homo præter Petrum loquitur, cui hæc copulativa æquivalet: Omnis homo distin- ctus à Petro loquitur, & Petrus non loquitur.* Sit secunda negans utrumque subalternata primæ hæc: *Non omnis homo præter Petrum non loqui- tur, cui hæc æquivalet disiunctiva: Aliquis ho- mo distinctus à Petro loquitur, vel non loqui- tur.* Sit tertia negans signum, & affirmans ver- bum contradictoria primæ, & subcontraria se- cundæ: *Non omnis homo præter Petrum loquitur, cui hæc disiunctiva æquivalens est: Aliquis ho- mo distinctus à Petro non loquitur, vel Petrus lo- quitur.* Sit denique quarta affirmans signum, & negans verbum contraria primæ, contradicto- ria secundæ, & subalternans tertiæ hæc: *Omnis*

homo præter Petrum non loquitur, quæ eundem sensum habet cum hæc: *Nullus homo præter Pe- trum loquitur.* Et utrique æquivalent hæc duæ eiusdem etiam sensus: *Omnis homo distinctus à Petro non loquitur, & Petrus loquitur: Nul- lus homo distinctus à Petro loquitur, & Petrus loquitur.*

Denique, propositio reduplicativa ea dicitur, 114 quæ signo aliquo reduplicativo constat, ut sunt: *Quatenus, in quantum, propterea, & similia.* Quæ item est quadruplex, scilicet aut affirmans signum, & verbum, aut negans utrumque, aut negans signum, & affirmans verbum, aut affirmans signum, & negans verbum. Et vnaquæque per comple- xam aliquam exponenda venit, ut sequitur. Sit namque prima affirmans utrumque hæc: *Petrus quatenus animal sentit, cui hæc copulativa æqui- valet: Petrus sentit, & in eo ratio sentiendi est animalitas.* Sit secunda negans utrumque sub- alternata primæ: *Petrus non quatenus animal non sentit, cui æquivalet hæc disiunctiva: Petrus sen- tit, vel in eo ratio non sentiendi non est animalitas.* Sit tertia negans signum, & affirmans verbum contradictoria primæ, & subcontraria secundæ hæc: *Petrus non quatenus animal sentit, cui hæc æquivalet disiunctiva: Petrus non sentit, vel in eo ratio sentiendi non est animalitas.* Sit denique quarta affirmans signum, & negans verbum con- traria primæ, contradictoria secundæ, & subal- ternans tertiæ hæc: *Petrus quatenus animal non sentit, cui hæc copulativa æquivalet: Petrus non sentit, & in eo ratio non sentiendi est ani- malitas.*

Confectarium 3.

Propositiones hypotheticæ causales & illati- 115 væ complexis æquivalent; perindeque subinde de illis, ac de complexis philosophandum est, quod attinet ad earum oppositionem, connexio- nem, & æquivalentiam.

Dicitur enim hypothetica causalis, quæ præ- ter esse conditionati expressè enuntiarum sub hypothese conditionis tacite insuper enuntiat influxum, siue conducentiam conditionis in ipsum esse conditionati. Illativa verò, quæ pari- ter præter dictum esse connexionem conditio- nis cum conditionate enuntiat, propterea alias iam q. 1. atque etiam 3. notatum est.

Potest autem hypothetica causalis, ut ab eâ 116 incipiamus, quadruplex esse. Prima affirmans con- ditionem, & conditionatum. Secunda negans utrumque. Tertia negans conditionem, & af- firmans conditionatum. Quarta affirmans con- ditionem, & negans conditionatum. De quibus suo ordine, quod ad præfens attinet, ut se- quitur, censendum est. Sit namque prima af- firmans utrumque hæc: *Si Petrus vocetur, con- sentiet, cui hæc copulativa æquivalet: Si Pe- trus vocetur, consentiet, & vocatio influet in eius consensum.* Sit secunda negans utrumque, atque ita subalternata primæ hæc: *Non si Petrus vo- cetur, non consentiet, cui hæc disiunctiva est æqui- valens: Si Petrus vocetur, vel consentiet, vel vo- catio in eius non consensum non influet.* Sit tertia negans conditionem, & affirmans conditiona- tum contradictoria primæ, & subcontraria se- cundæ hæc: *Non si Petrus consentiet, cui hæc disiunctiva est æquivalens: Si Petrus vocetur, vel non consentiet, vel vocatio in eius consensum non*

Disp. XIX. De propositionibus Quæst. IV 137

non influet, sit denique quarta affirmans conditionem, & negans conditionatum contraria primæ, contradictoria secundæ, & subalternans tertiæ: si *Petrus vocetur, non consentiet*, cuius æquiualens hæc copulatiua est: si *Petrus vocetur non consentiet, & vocatio in eius non consensum influet*.

117 Eodemque penitus modo de hypothetica illatiua philosophandum est, nisi, quod hanc loco influxus conditionis in conditionatum, connexionem illius cum hoc tacite enuntiare, est supponendum.

Confectarium 4.

118 Propositio de subiecto confuso confusione indeterminatæ ex parte rei significatæ, complexæ ex conditionatis æquiualeat. Tutiusque subinde, & clarius de illa tanquam de complexa, quod attinet ad oppositionem, connexionem, & æquiualentiam agatur.

Quenam sit eiusmodi propositio, ex dictis disp.

18. q. 3. constat. Pro exemplo sit hæc: *Aliqua actio requiritur ad existentiam effectus*: id est, ita hæc actio, vel illa, vel alia requiritur sub disiunctione, vt nulla earum requiratur determinatè. Quam quidem propositionem æquiualem copulatiuæ complexæ ex conditionatis asserentibus de vnâ quaque actione disiuncti esse determinatè requiritam ad existentiam effectus sub hypothese, quod cetera desint, ex doctrinâ traditâ *suprà disp. 10. q. 2. & 5.* compertum est. Quocirca, de illa perinde, ac de eiusmodi complexa venit impræsentiarum philosophandum, iuxta regulas complexarum in præcedentibus traditas. Quod satis fuerit aduertisse, ne diutius, quam oportet, in his moremur.

Confectarium 5.

119 De propositionibus alioquin simplicibus habentibus tamen subiectum, aut prædicatum, vel copulatum vel disiunctum, perinde ac de complexis, quibus correspondent, quod attinet ad oppositionem, connexionem, & æquiualentiam, philosophandum est.

Quoniam perinde est dicere: *Petrus, & Paulus loquuntur*; *Petrus loquitur, & deambulat*; *Petrus, vel Paulus currit*; *Petrus, vel currit, vel quiescit*; ac dicere: *Petrus loquitur, & Paulus loquitur*; *Petrus loquitur, & Paulus ambulat*; *Petrus currit, vel Paulus currit*; *Petrus currit, vel Petrus quiescit*. Perindeque propterea de prioribus, ac de posterioribus propositionibus, de cæterisque eiusmodi iuxta regulas complexarum in præcedentibus traditas est in præsentî philosophandum, vt est notissimum.

Confectarium 6.

120 De propositionibus siue complexis, siue simplicibus habentibus terminos numeri pluralis eodem modo est philosophandum, ac de habentibus terminos numeri singularis, quoad oppositionem, connexionem, & æquiualentiam, quando habent vtræque eundem sensum, vt sæpè fit, secus quando diuerfos.

Est certum: nec aliam, præter exempla, exigit probationem. Itaque: quia hæc propositio: *omnes homines currunt*, eundem habet sensum, atque hæc: *omnis homo currit*, sicut huic, ita, & illi per hanc contradicitur: *Aliquis homo non currit*; non verò per hanc: *Aliqui homines non currunt*, vt potest, quæ simul falsa cum illa esse potest: quia illi

Pharus Scient. Tom. II.

est contraria contrarietate admittente medium. Pariterque est censendum de similibus, & sua proportionem seruata, de complexis ex eis compositis, iuxta regulas complexarum in præcedentibus datas. Quoniam verò hæc: *Omnes Apostoli sunt duodecim* non eundem sensum habet, atque hæc: *Omnis Apostolus est duodecim*: quia in primâ subiectum sumitur pro collectione Apostolorum sumptâ indiuisum: in secundâ pro omnibus, & singulis Apostolis diuisum, siue distributiue sumptis; & ideo prima vera est, & secunda falsa. Idcirco, & si primâ rectè contradicitur per hanc: *Omnes Apostoli non sunt duodecim*: quia eius subiectum perinde se habet, ac singulare, vt notauimus alibi. Secundæ verò non bene per hanc contradicitur: *Omnis Apostolus non est duodecim*: quia eius subiectum est vniuersale, & vniuersalis non contradicit vniuersali, vt sæpè vidimus. Sed per hanc: *Aliquis Apostolus non est duodecim*. Similiterque dicendum est de similibus, & suo etiam modo de complexis ex eis compositis.

QVÆSTIO V.

Quaratione propositiones modales oppositæ inter se sint, aut connexæ, aut æquiuales.

Suppono primò: in hac quæstione solum esse sermone de propositionibus modalibus compositis ex his modis dialecticis nominaliter sumptis: *Possibile*; *Impossibile*; *Necesse*; *Contingens*; & ex oratione infinitiui, quæ dictum appellatur; & alicui propositioni non modalis, quæ de *inesse* dicitur, correspondet, eandemque proinde naturam, materiam, quantitatem, & qualitatem cum illa habet, vt in his cernitur: *Possibile est Petrum loqui*; *Impossibile est, aliquem hominem non esse animal*; *Necesse est, omne animal viuere*; *Contingens est, nullum hominem currere*. Quarum prima est de dicto singulari affirmato. Secunda de dicto particulari negato. Tertia de dicto vniuersali affirmato. Quarta de dicto vniuersali negato similibus propositionibus de *inesse* correspondentibus. De quo plura sunt dicta *suprà q. 1. n. 10.*

Suppono secundo: vnamquamque quatuor modalium ex quatuor prædictis modis constantium in quatuor membra dissecari. Potest enim esse aut de affirmato modo: simul, & dicto, vt: *Possibile est Petrum loqui*, aut de negato vtroque, vt: *Non est possibile, Petrum non loqui*; aut de affirmato modo, & negato dicto, vt: *Possibile est Petrum non loqui*, aut de negato modo, & affirmato dicto, vt: *Non est possibile Petrum loqui*; atque ita ex hac diuisione sexdecim modales resultant. Quarum quælibet rursus in alias quatuor diuidi solet à Logicis, quo crescunt vique ad 64. quatenus quælibet potest habere dictum, aut vniuersale, aut particulare, aut indefinitum, aut singulare, iuxta similem diuisionem propositionis simplicis categoricæ, quæ ab ipsis fieri solet. Cæterum, quia quilibet prædictorum modorum de obiecto cuiusvis omnino propositionis, siue categoricæ, siue hypotheticæ, siue simplicis, siue complexæ enuntiabile est, vt est notum cuiuslibet eorum modalis in tot præterea membra diuidi potest, quot sunt propositiones possibles nō modales, iuxta omnes earum diuisiones in præcedentibus quæstionibus factas quo penè in immensum augetur huiusmodi modalium numerus.

M 3

Itaque

Itaque modalis cuiuslibet prædictorum *modorum*, aut potest esse de dicto categorico, aut de hypothetico, aut de simplici, aut de complexo, aut de copulativo, aut de disiunctivo &c. circa quod plura etiam diximus *quest. 1. num. 10.*

123 Suppono tertio: Communiter docere Logicos in ordine ad oppositionem, connexionem, & æquivalentiam modum *Necesse*, æquivalere signo *Omnis*, & modum *Impossibile* signo *Nullus* & modum *Possibile* signo *Aliquis*, iuxta vulgares illos eorum verus.

Omnis necesse valet, impossibile nullus

Possibile quidam, quidam non possibile non.

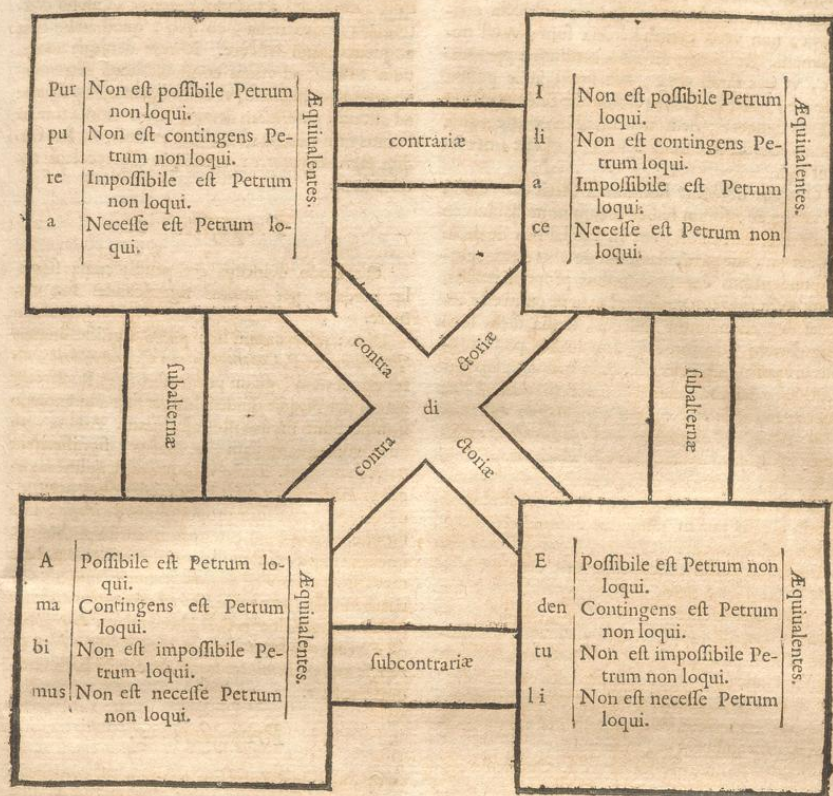
In quibus de modo *Contingens* tacent: quia in Arte modalium, quam ipsi construunt, pro eodem usurpant *Contingens* in eademve significatione, ac *Possibile*, ut mox videbimus. Inducti autem sunt logici ad id docendum, quod deprehenderint *Necesse*, & *impossibile* contrarie cum admissione medij opponi, sicut *Omnis*, & *nullus*: *necesseque*, & *possibile*, atque etiam *impossibile*, & *possibile non* subalternari non mutuo, sicut *omnis* & *aliquis*, atque etiam *nullus*, & *aliquis non*. Hinc dicunt, *Necesse*, & *impossibile* modos universales esse; propositionesque modales universales constituere: *Possibile* autem, & *possibile non* modos esse particulares constituentes propositiones modales particulares, eo quod duo priores omnem differentiam temporis amplectuntur; duo verò posteriores non item: quia necessarium, & impossibile quoad *esse*, aut *non esse*, semper est tale; possibile verò quoad *esse*, aut *non esse* non semper; sed aliquando tale est. Cæterum tam in doctrina, quam in ratione eius decepti haud dubie logici sunt. In ratione quidem: quia *Necesse*, & *impossibile* ad plures differentias temporis, quam *possibile* nequaquam extenduntur; siquidem multa sunt necessaria, aut impossibilia pro aliqua temporis differentia, quæ pro aliis talia non sunt; & pleraque sunt possibilia pro omni indifferentia temporis etsi sint aliqua pro vna tantum, ut, me non peccare, quamdiu dormio, necesse, peccareque impossibile est; secus, dum vigo; & pleraque creaturas pro omni tempore existeri possibile est. In doctrina autem: quia contrarietas admittens medium, & subalternatio non

mutua universalitati, & particularitati signorum, ac propositionum alligata non sunt; quandoquidem etiam in propositionibus singularibus reperiri possunt, ut constat ex demonstratis *quest. 2. in tabulisque quadratorum* ibi propositis *proposit. 9.* videri potest; Atque ita, ex eo quod *Necesse*, *Impossibile*, & *Possibile* contrarietatem admittentem medium, & subalternationem non mutuum inter se habeant, provt dictum est, male inferunt Logici, duos priores modos universales esse, tertium autem particularem.

Suppono quarto: ut unicuique propositioni 124 modalis sua contradictoria, contraria, subalterna, subcontraria, aut æquivalens assignetur, Artem quamdam excogitasse logicos, quam construunt in hunc modum. Supponit primò: modalem affirmantem *modum* simul, & *dictum* significare per A, negantem autem utrumque per V. affirmantem verò *modum*, & negantem *dictum*, per E; negantem denique *modum*, & affirmantem *dictum*, per I, pro quo afferunt verum illud.

E dictum negat, Ique modum, nihil A, sed V. totum.

Ex his autem vocabulis quatuor dictiones componunt, nempe: *Purpurea, Iliace, Amabimus, Edentuli*: rursusque supponunt, in prima syllaba uniuscuiusque dictionis constituendam esse modalem de *possibile*, in secunda modalem de *contingens* sumpto pro eodem ac *possibile*. (Sed impertinenter, ut dicam postmodum;) in tertia modalem de *impossibile*; in quarta modalem de *necesse*, attenta semper significatione vocalis, cui unusquisque modus responder, ut sciatur, utrum *modus* vel *dictum*, vel utrumque sit negandum, vel neutrum. Quibus suppositis, omnes modales in quavis dictione constitutas, dicunt, eadem inter se æquivalentes; comparatas verò cum modalibus aliarum dictionum ita se habere. Quæ in *purpurea*, & *iliace*, sunt contrariæ. Quæ in *amabimus*, & *edentuli* subcontrariæ. Quæ in *purpurea*, & *amabimus*, atque etiam, quæ in *iliace*, & *edentuli* subalternæ. Quæ denique in *purpurea*, & *edentuli*, atque etiam, quæ in *iliace*, & *amabimus* contradictoriæ, prout exhibet sequens typus, quo suam logici Artem exponunt.

115 Caterum in ista Logicorum arte defectus multos ego reperio. Primus est. Quod impertinenter, ut paulo antea insinuaui, ponitur in ea propositio modalis de *Contingens*, sumpto pro eodem ac *Possibile*. Tum quia *Contingens* (cuius est non ad unum præcisè, ut *Possibile*; sed ad utrumvis contradictionis extremum potentiam adituere, iuxta mox dicenda) à propria ad impropriam significationem transferatur inutiliter. Tum quia perinde est, ac bis repetere *Possibile* superuacaneè. Ob id in singulis prædictis dictionibus eadem vocalis bis repetitur pro iis duobus modis, ac si esset idem bis positus. Hic tamen defectus facile posset corrigi, subrogatis pro ipsis actionibus aliis, in quibus altera tantum earum vocalium, quæ superflue duplicantur, remaneret, cæteris in eisdem locis relictis; cuiusmodi esse possent hæc: *Crumena, itaque, dabitur, censui*. Quo in singulis quadratis typis propositi tres tantum modales ponerentur, sublata ab omnibus modalibus de *contingens*, quæ in sensu, quo accipitur, superfluit.

116 Vnde apertius degeretur secundus, & peior defectus quem habet hæc ars. Quod scilicet de *contingens* in sua propria significatione usurpato, de quæ modalibus ex eo compositis nihil dicit, cum tamen illæ comparatæ cum aliis suis item oppositiones, connexiones, aut etiam æquivalentias habeant, easque non minus; sed fortasse magis, quam cætera scitu dignas.

127 Tertius defectus est valde notandus, istius Artis est. Quod facit æquivalentes propositiones modales,

quæ propriè æquivalentes non sunt; sed mutuo inter se connexæ, quod est valde diuersum, eo quod non vnum, & idem ex parte rerum obiectum habent; sed diuersa mutuo inter se connexa. Vnde consequenter contradictorias facit propositiones, quæ verè non contradictoriæ; sed contrariæ, citra medium tamen sunt oppositæ; eoque iure nec simul veræ possunt esse, nec simul falsæ. Quod forsitan Logicos fefellit, e.g. duæ posteriores primi quadrati, nempe: *Impossibile est, Petrum non loqui: Necesse est, Petrum loqui*, non sunt æquivalentes propriæ; sed mutuo connexæ, quia ex parte rerum non idem obiectum; sed diuersa mutuo inter se connexa habent, nimirum carentiam potentie Petri ad non loquendum, & potentiam eiusdem ad loquendum cum loquutione connexam. Secunda autem earundem, & prima tertij quadrati, scilicet: *Possibile est Petrum non loqui*, quæ contradictoriæ asseruntur, non sunt contradictoriæ; sed contrariæ citra medium: quia vtriusque obiectum ex parte rerum est quid positum, prioris nimirum, ut dictum est, potentia Petri ad loquendum cum loquutione connexa; posterioris verò potentia eiusdem ad non loquendum; nemo autem dixerit, duo extrema positiua contradictorie opponi quantumvis ea nec simul esse possint, nec simul deesse. Quemadmodum hæc duæ propositiones: *Deus intuetur Petrum existere. Deus intuetur Petrum non existere*, prædictis similes non sunt contradictoriæ; quia earum obiecta sunt duæ scientiæ Dei positiuæ,

altera de existentia, & altera de non existentia Petri; sed contrariae, sicut & earum obiecta contraria, non verò contradictoria sunt, vt est notissimum. Et tamen ita citra medium opponuntur, vt nec simul veræ, nec simul falsæ possint esse, eo quod nequeunt ambæ illæ scientiæ simul à Deo deficere, sicut nec simul in eo esse: quia earum obiecta nec simul deficere possunt, nec simul esse.

128 Quartus defectus huiusmodi Artis est. Quod prout iacet, solum habet locum in modalibus de dicto singulari; non item in modalibus de dicto vniuersali, aut particulari, aut de aliis cæteris correspondentibus cæteris omnibus propositionibus, iuxta dicta *suppositione secunda*; sæpe enim eius regulæ deprehenduntur fallaces, si alia dicta loco singularium ponatur. e. g. si in duabus posterioribus propositionibus primi, & in prima tertij quadrati loco dicti singularis ponatur particulare hoc pacto: *Impossibile est aliquod animal non esse hominem: Necessè est aliquod animal esse hominem: Possibile est aliquod animal non esse hominem*. Prima erit falsa, & secunda vera, cum tamen ponantur æquivalentes: secunda autem, & tertia simul veræ erunt, cum tamen ponantur contradictoria. E conuerso autem eueniet, si loco signi *Aliquod* ponatur *Omne*: quia tunc prima erit vera, & alia duæ simul falsæ. Scio, aliquos recentiores hunc artis defectum aduertisse, tentasseque illum quibusdam documentis supplere. Sed vix, aut ne vix quidem id fieri posse per generalem aliquam, & fixam regulam inde colligitur: quia modales contradictoriae, & contrariae connexæ mutuo, & æquivalentes, quas hæc ars miscet, & confundit, vt vidimus, diuersas sibi vendicant regulas.

129 Quintus huius artis defectus est. Quod non circumferatur demonstrata ex certis, fixisque principiis, & fundamentis. Vnde, tentando speciales singularium modalium naturas per earum applicationem ad varias materias potius, quam deducendo regulas eius, quales quales sint, ex vniuersalibus principiis videtur constructa.

130 Sextus denique defectus huius Artis est. Quod circa assumptum sibi præfixum exhibendi scilicet oppositiones, connexiones, & æquivalentias propositionum modalium ex supradictis quatuor modis componibilium valde diminutè procedit. Cum incomparabiliter plura sint, quæ ad rem tacet, quam quæ dicit, vt apparebit ex dicendis.

131 Igitur, vt Artem vniuersalem, legitimam, & valde egregiam ex pluribus specialioribus coalescentem, quæ pro exhibenda omnium modalium oppositione, connexione, & æquivalentia possibilis est, construamus per diuersas propositiones oportebit nobis procedere, quarum, pleræque quasi practicæ sint, ad instar mathematicorum problematum, quemadmodum sequitur.

Propositio 1.

132 Quod sibi velint quatuor modi Dialectici: *Possibile, Contingens, Impossibile, & Necessè* impriguis statuire.

Dico: *Possibile* potentiam adstruit ad vnum ex duobus quibusque contradictionis extremis cum præcisione ab altero. *Contingens* verò potentiam adstruit ad vtrumvis contradictionis extremum sumptum seorsim. *Impossibile* autem potentiam demit ab vno contradictionis extremo præcise; sed con-

sequenter siue illatiue adstruit illam ad alterum: quia nequit deficere simul potentia ad ambo contradictionis extrema, eo ipso, quod ambo ipsa nequeunt simul deficere. *Necessè* denique potentiam adstruit ad vnum contradictionis extremum ita cum eo connexam, vt consequenter, siue illatiue ad alterum potentiam demat. Quæ omnia tum ex se satis sunt cunctis nota, tum ex doctrina late tradita *supra disputat.* 11. vnicuique eam recolenti notiora fient.

Propositio 2.

Quomodo deinceps compendij causa singularia modales per litteras significandæ sint statuire.

Dico: *Modi* earum hoc pacto significabuntur: *Possibile*, per P. *Contingens* per C. *Impossibile*, ob repugnantiam, quam præ se fert, per R. *Necessè* autem per N. quæ quidem litteræ sine additamento significabunt modos istos affirmatos. Addita verò ante vnamquamque, n. parua, significabunt eosdem negatos. *Dicta* verò per easdem litteras significabuntur, per quas in præcedentibus questionibus significatae sunt propositiones de *in esse*, siue simplices, æque aut categoricæ, aut hypotheticæ, siue complexæ, quibus illa correspondent. e.g. hæc modalis: *Possibile est omnem hominem loqui* Sic denotabitur P.A. hæc verò: *Non est contingens aliquem hominem loqui*, hoc n C.I. Hæc autem: *Impossibile est Petrum non loqui*, hoc R.V.n. & hæc: *Non est necessè nullum hominem loqui*, hoc n N.E. cæteræque similiter.

Propositio 3.

Quotnam possibiles sint artes speciales vniuersalem componentes pro exhibenda demonstratiue oppositione, & connexione, aut etiam æquivalentia omnium modalium propositionum ex quatuor modis prædictis componibilium determinare.

Vt id præstem, noto, duas qualesque propositiones modales, quarum oppositio, & connexio, aut etiam æquivalentia venanda est, aut posse habere vnum, & idem omnino dictum, siue affirmatum, siue negatum, aut posse habere duo dicta aliqua ratione diuersa, vnamquamque suum. Quod se habeant duo, aut posse illa inter se esse contradictoria, aut contraria reculantia medium; aut contraria admittentia medium, aut connexa, siue subalterna mutuo; aut connexa, siue subalterna non mutuo; aut subcontraria, aut disparata. Quæ sunt omnes comparationes, quod ad rem attinet, possibiles. A quibus vltima dempta modalium de dictis disparatis, quæ eo ipso nec oppositionem, nec connexionem inter se habent. Superiunt septem comparationes, penes quas totidem artes pro intento proposito sunt possibiles. Prima modalium habentium idem dictum. Secunda modalium habentium dicta contradictoria. Tertia modalium habentium dicta contraria citra medium. Quarta modalium habentium dicta contraria cum admisione medij. Quinta modalium habentium dicta mutuo connexa. Sexta modalium habentium dicta non mutuo connexa. Septima modalium habentium dicta subcontraria. Ex quibus Ars totalis de oppositione, & connexione, aut etiam æquivalentia modalium coalescit. Et de quibus in sequentibus, quo ordine sunt hic numeratæ, agendum nobis est.

Agemus

Agemus autem in earum singulis in primis de oppositione, & connexione modalium, quæ passionibus earum sunt maioris momenti, dicturi postea generatim de earum æquivalentiâ, quæ minoris momenti est, sub finem quæstionis.

Propositio 4.

¹³⁵ Darâ quâlibet propositione modali, quamnam sit eius contradictoria, vniuersaliter statuere.

Vt id præstem suppono primò: propositionem modalem de modo nominaliter sumptò, de quâ tractamus, aut posse habere modum ex parte subiecti, & dictum ex parte prædicati, aut vice versâ, vt supra iam notatum est *quæst. 1. num. 10.* Et quando habet modum ex parte subiecti, vt: *Possibile est omnem hominem loqui*, hunc sensum facere: Potentia datur ad hoc vt omnis homo loquatur, siue ad omnis hominis loquutionem. Quando verò ponitur ex parte prædicati, vt: *Omnem hominem loqui est possibile*, facere hunc sensum. Ad hoc vt omnis homo loquatur, siue ad omnis hominis loquutionem datur potentia. Vnde constat, modalem de dicto vniuersali, siue vniuersali æquivalentem, & modalem de dicto particulari, siue particulari æquivalente perinde se habere, ac propositionem habentem remminum aliquem signo vniuersali, aut particulari affectum vel ex parte subiecti, quando dictum se habet ex parte subiecti; vel ex parte prædicati, quando dictum se habet ex parte prædicati.

¹³⁶ Suppono secundò ex generali doctrinâ darâ *q. 2. proposit. 1. & 2.* sæpeque alias tactâ, aut tanquam certissimâ suppositâ: quando signum vniuersale, aut aliquid ei æquivalens positum est ex parte subiecti in quavis propositione darâ, in eius contradictoriâ debere poni loco illius particulare, aut quid æquivalens: quando verò positum est ex parte prædicati in darâ, immutatum in contradictoriâ debere persistere formaliter: quia in primo casu negatio propositionis negatiue post signum posita illud non immutat. In secundo verò casu negatio anteposita æquivalenter mutat illud de vniuersali in particulare, & vice versâ.

¹³⁷ Ex his planè constat: quando propositiones modales habent dicta ex parte subiecti, si in vnâ sit dictum vniuersale, aut æquivalens, in alterâ debere esse particulare, aut æquivalens, vt contradictoriè opponantur: quando verò habent dicta posita ex parte prædicati, quæcunque demum illa sint, immutata debere persistere formaliter in utrâque contradictoriâ: quia à negatione præuîa negatiue æquivalenter mutatur, quando opus est, de vniuersali in particularem; vel è conuerso, prout ad contradictionem requiritur.

¹³⁸ Et quoniam nos in totâ istâ Arte pro exemplis vtimur semper modalibus habentibus modum ex parte subiecti, & dictum ex parte prædicati, quæ planiores sunt, & vltiores, idcirco in totâ istâ Arte propositiones contradictoriæ inuariarum semper habebunt dictum, quodcunque illud sit, habentes dumtaxat variatum modum penes affirmationem, & negationem. E. g. sicut istæ: PA. n PA. atque istæ: CE. n CE. atque istæ: RI. n RI. atque istæ: NO. n NO. sic ceteræ quæcunque omnes contradictoriæ designabuntur.

Propositio 5.

Artem primam modalium de eodem dicto earum omnium oppositionem, & connexionem exhibentem demonstratiue construere.

Accipiantur quatuor supradicti modi semel affirmati, & iterum negati hoc pacto: P. C. R. N. nP. nC. nR. nN. factaque omnium octo adæquatâ combinatione, iuxta regulas tradendas *disp. 29.* absque positione, & repetitione. (Nam hic repetitio eiusdem modi, aut diuersitas positionis duorum circa idem dictum, inutilis est, vt ex se patet.) 28. omninò binarij resultabunt, quibus adiuncto quouis omnino dicto, siue categorico simplici, siue hypothetico, siue quoquo modo complexo aut copulatiuo, aut disiunctiuo, iuxta diuisiones in præcedentibus factas circa correspondentes propositiones de *inesse*, eodem habebuntur binarij propositionum modalium de eodem dicto. In quibus sigillatim examinatis 10. reperientur modalium non mutuo connexarum, non mutuòque subinde subalternarum; & duo prorsus æquivalentium. Ex quibus acceptâ medietate, modalium, ex quibus constant, non mutua connexio, æquivalentiaque demonstratur. Ea enim demonstrata, reliquorum omnium binariorum, totiusque huius Artis dabit demonstrationem.

Demonstratio autem dictæ medietatis, hoc ¹⁴⁰ est, sex eiusmodi binariorum per totidem principia fit in hunc modum 1. *Contingens* cum *Possibile* respectiue ad idem dictum non mutuo connectitur. Quia, quod est contingens eo ipso est possibile; quod verò est possibile, non eo ipso est contingens, quia potest esse necessarium, vt est notissimum. 2. *Neceffe* cum *Possibile* respectiue ad idem dictum pariter est non mutuo connexum, ob proportionalem rationem. 3. *Impossibile* cum *Non contingens* respectiue ad idem dictum non mutuo connectitur. Quia: quod est impossibile, eo ipso non est contingens; quod verò non est contingens, non eo ipso est impossibile: quia potest esse necessarium, vt constat. 4. *Neceffe* cum *non contingens* respectiue ad idem dictum pariter est non mutuo connexum, ob proportionalem rationem. 5. *Neceffe* cum *Non impossibile* respectiue ad idem dictum non mutuo connectitur. Constat ex princ. 2. Quia *Non impossibile* & *Possibile* prorsus æquivalent, vt ex se patet. 6. *Possibile*, & *Non impossibile* æquivalentes modi sunt, vt etiam constat.

His statutis, adiunctoque exempli gratiâ singulis modis dicto A. fiat tabula sex quadratorum pro sex binariis modorum, atque adeò modalium demonstratis; ita vt in primo angulo superiori vniuscuiusque quadrati ponatur modalis subalternans, in secundo, qui est sub primo, subalternata, in tertio, qui est alter duorum inferiorum, contradictoria subalternantis (iuxta regulam assignandi contradictorias modalium propositione 4. præmissam;) & in quarto, qui est alter duorum superiorum, contradictoria subalternatæ, vt factum est in simili quæst. 2. 3. & 4. hoc pacto.

CA	n PA	NA	n PA	RA	CA
PA	n CA	PA	n NA	n CA	n RA
NA	CA	NA	RA	PA	RA
n CA	n NA	n RA	n NA	n RA	n PA

Hoc ita facto. Dico primò: in singulis quinque priorum quadratorum quartam modalem contradictoriam secundam perinde esse non mutuo connexam cum tertia contradictoria prima, atque prima connexa est non mutuo cum secundâ, iuxta principia statuta nuper; atque ita non posse esse primam veram, quin secunda sit vera, nec posse esse secundam falsam, quin prima sit falsa, posseque esse secundam veram, quin prima sit vera. Tantumdemque esse de quartâ, & tertiâ inter se collatis. Secundo dico, primam, & quartam contrariè opponi contrarietate admittente medium, atque adeo etsi non possint esse simul veræ, posse tamen esse simul falsas. Tertiò dico, secundam, & tertiam ita esse subcontrarias, vt nequeant esse simul falsæ, etsi esse possint simul veræ. Quæ omnia per demonstrationes factas in simili *quæst. 2. propositi. 9.* constant. Quæ ab vnoquoque in præsentem applicandæ sunt, ne inutiliter repetantur. Denique dico: primam modalem sexti, & vltimi quadrati prorsus æquivalere secundæ, atque adeo etiam quartam; & tertiam æquivalentes pariter esse inter se. Quo fit, vt non solum prima, & tertia, atque secunda, & quarta; sed etiam prima & quarta, atque secunda, & tertia contradictoriè inter se opponantur, vt ex ipsis earum terminis est manifestum.

142 Ex quibus apparet, quo pacto omnes modales omnium 28. binariorum ex 8 assumptis modalibus resultantium inter se comparentur quoad oppositionem, & connexionem exceptis quatuor duorum binariorum, quæ vt potest inter se æquivalentes nec oppositionem inter se, nec propriam connexionem habent. Sex enim quadrata proposita omnes dictos 28 binarios continent: quia vnumquodque continet sex; atque adeo omnes 36. à quibus si demas 8. contradictoriarum, qui reperiuntur, eo quod vnumquodque quadratum habet duos contradictoriarum binarios ex constructione, & binarij diuersi contradictoriarum ex 8. propositionibus possibiles duntaxat sunt quatuor, supersunt dicti 28.

Vt autem pro exemplo dictum vniuersale affirmatiuum in omnibus modalibus posuimus, quodlibet aliud possibile loco eius poni potest, Vnde

etiam patet, Artem hanc intra suum genus vniuersalissimam esse. Iam, quo pacto modales in eâ contentæ aut contradictoriæ, aut contrariæ, aut subalternæ, aut subcontrariæ æquivalentes reddi possint, vel secus ad finem huius quæstionis *propositi. 12.* dicemus.

Propositio 6.

Artem secundam modalium de dictis contradictoriè oppositis earum omnium oppositionem, & connexionem exhibentem demonstratiuè construere.

Accipiantur ijdem octo modi, qui in præcedente; fiatque eorum ad æquata combinatio, iuxta regulas tradendas *disput. 29.* sine positione quidem (quia differentia positionis modorum comparatione extremorum contradictionis, ad quæ sunt comparandi, non interest; quandoquidem, quoad oppositionem talia extrema inuicem inter se referuntur eodem modo, tametsi vnum positium, & alterum negatiuum sit) cum repetitione tamen: quia idem modus adambo extrema contradictionis comparari potest, & debet: constabitque per factam sic combinationem ex prædictis octo modis 36. omnino binarios confici, quorum singulis duo quæque dicta contradictoriè inter se opposita adiungenda veniunt vnum vni, & alterum alteri modo vniuscuiusque binarij. Quo totidem resultabunt binarij propositionum modalium de dictis contradictoriè oppositis. In quibus sigillatim examinatis sex reperiuntur modalium connexarum mutuo, & 14. connexarum non mutuo. Ex quibus assumptâ medietate 3. scilicet prioris generis, & 7. posterioris eorum connexio est demonstranda, vt inde ad cæterorum totius huius Artis binariorum demonstrationem fiat progressio, sicut in Arte præcedente.

Demonstratio autem huiusmodi per totidem 144 principia sequentia sic fiet. 1. Quâ ratione vnum ex extremis contradictionis est necessarium; alterum impossibile esse debet; & è conuerso: atque adeo necessitas vnius, & impossibilitas alterius mutuo connexæ sunt. 2. Quâ ratione vnum extremis contradictionis est contingens, & alterum debet esse contingens; atque ita contingentia vnius

Disp. XIX. De propositionibus. Quæst. V. 143

vnus cum alterius contingentia mutuo connectitur. Constant hæc duo, tum ex se, tum ex propositione. 12. & 13. demonstratis disp. 8. quæst. 4. 3. Quæ ratione vnus extremum contradictionis necessarium est, alterum non possibile est, & vice versa; atque adeo necessitas vnus cum non possibilitate alterius mutuo connexa est. Constat ex 1. quia non possibile, & impossibile prorsus æquivalent, vt patet. 4. Quando, vnum contradictionis extremum contingens est, alterum eo ipso est possibile (quia eo ipso est contingens, iuxta princip. 1. & omne contingens est possibile, vt ex se, & ex propositione. 9. demonstrata disp. 11. quæst. 5. constat;) sed non è conuerso: quia non eo ipso, quod vnum extremum contradictionis est possibile, est alterum contingens, cum possit impossibile esse, vt constat. vnde, contingentia vnus cum possibilitate alterius non mutuo connectitur. 5. Quando vnum contradictionis extremum est impossibile, alterum est eo ipso possibile (quia est necessarium per princip. 1. & omne necessarium est possibile, vt ex se, & ex propositione. 8. citata quæstionis notum est); non tamen vice versa: quia potest vnum contradictionis extremum possibile esse, quin alterum sit impossibile, si sit contingens, vt est notissimum. Vnde impossibilitas vnus cum possibilitate alterius non mutuo connectitur. 6. Non possibilitas vnus extremi contradictionis cum possibilitate alterius non mutuo connectitur. 7. Impossibilitas vnus extremi contradictionis cum non possibilitate alterius non mutuo connectitur. Hæc duo constant ex 5. Siquidem non possibilitas, & impossibilitas, atque etiam non impossibilitas, & possibilitas prorsus æquivalent, vt patet. 8. Quando vnum extremum contradictionis est impossibile,

alterum eo ipso est non contingens (quia est necessarium per princip. 1. & necessarium, quæ tale non est contingens, vt constat ex se, & ex propositione. 12. quæstionis citata;) sed non è conuerso: quia potest vnum extremum contradictionis esse non contingens, quin alterum sit impossibile, si sit necessarium, vt ex se, & ex dictis est clarum. Vnde impossibilitas vnus cum non contingentia alterius non mutuo connectitur. 9. Quando vnum extremum contradictionis est necessarium, alterum eo ipso non est contingens (quia est impossibile per princip. 1. & impossibile, quæ tale, non est contingens, vt constat ex se, & ex propositione. 13. dicta q.) Non tamen è contrà: quia potest vnum extremum contradictionis esse non contingens, quin alterum sit necessarium, si sit impossibile, vt patet. Vnde, necessitas vnus cum non contingentia alterius non mutuo est connexa. 10. Quando vnum vnum extremum contradictionis est necessarium, alterum eo ipso est non necessarium (quia est impossibile per princip. 1. & impossibile, quæ tale non est necessarium, vt patet ex se, & ex propositione. 11. q. citata); sed non vice versa: quia potest vnum extremum contradictionis esse non necessarium, quin alterum sit necessarium, si sit contingens, vt etiam est notum ex se, & ex dictis.

His ita statutis sint dicta contradictorie opposita singulis modorum binariis addenda ad componendas modales propositiones, e.g. hæc A. O. fiatque imprimis tabella trium quadratorum pro tribus binariis modalium mutuo connexarum (quæ erit prima pars huius Artis) eodem pacto, ordine, & forma ac facta est tabula Artis præcedentis, quæ talis erit.

NA	n RO	CA	n CO	NA	PO
RO	n NA	CO	n CA	n PO	n NA

Qua facta. Dico primo. Qua ratione prima, & secunda propositio vniuersiusque quadrati sunt mutuo connexa, vt ex tribus prioribus principiis num. 144. demonstratis constat, eadem esse mutuo connexas quartam contradictoriam secundam, & tertiam contradictoriam primam; atque ita, nec primam posse esse veram, aut falsam, quin sit vera, aut falsa secunda: nec secundam, quin prima: idemque esse de quarta, & tertia collatis inter se. Secundò dico: primam, & quartam, atque etiam secundam, & tertiam contrariè citra medium opponi, atque adeo

nec simul veras, nec simul falsas posse esse. Quæ omnia ex demonstratione facta vniuersè quæstione secunda, proposit. 11. pro tertiâ parte propositionis manifesta sunt, quæ ad rem ab vnoquoque applicanda, nobis verò modò non repetenda est.

Iam, pro septem binariis modalium non mutuo connexarum fiat totidem quadratorum tabula eadem ratione, quæ facta est tabula Artis præcedentis. Quæ Artis, de quâ modò agimus secunda pars, erit in hunc modum.

CA	n PO	RA	n PO	n PA	n PO
PO	n CO	PO	n RA	PO	PA

RA	RO	RA	CONA	CO
nRO	nRA	nCO	nRA	nCO
	NA	NO		
	nNO	nNA		

146 Quia tabulâ factâ, dico primò: sicut prima modalis vniuscuiusque quadrati non mutuo cum secundâ connexa est iuxta septem principia postrema num. 144. demonstrata, ita quartam cum tertiâ non mutuo connexam esse: conditionesque subinde habere utrasque propositionum non mutuo subalternarum sæpe in præcedentibus reperit. Secundo dico: primam & quartam contrarias esse cum admissione medij, & consequenter secundam, & tertiâ subcontrarias esse cum suis conditionibus, seu proprietatibus, propterea ex demonstrationibus factis q. 2. proposit. 3. 4 & 9. huc applicandis conspicuum est.

147 Ex quibus apparet, binarios modalium in totâ istâ Arte contentos 44. esse: quia decem quadrata habent 60. ex quibus detractis 16. repetitarum contradictoriarum remanent 44. unde supra 36. quos facta combinatio dedit, 8. superadduntur ex totidem binariis eundem modum repetentibus, repetitè etiam enascentium notabili cum correspondencia. Ut autem pro exemplo posuimus dicta contradictoria A. O. qualibet omnino alia contradictoria excogitabilia loco eorum poni poterunt, cum opus fuerit. De æquivalentia autem possibili omnium modalium huius Artis inferius proposit. 12. dicitur.

Propositio 7.

148 Ars tertia modalium de dictis contrariè citra medium oppositis, earum omnium opposicionem, & connexionem exhibens eadem prorsus est, ac præcedens modalium de dictis con-

tradictoriè oppositis, mutatis dumtaxat ipsi dictis contradictoriis in dicta citra medium contraria.

Constat hæc propositio. Primò: quia, cum dicta contraria citra medium, & dicta contradictoria in hoc conspiciunt, quod neque simul esse, neque simul deesse possint, non possunt non ex utriusque modales eandem prorsus oppositionem, atque connexionem sortiri, ut satis ex se est notum. Secundo: quia, cum contradictorium vnius ex contrariis citra medium cum altero mutuo connexionem sit, ut constat, non potest non quodvis ex contrariis citra medium eodem modo ad alterum comparari quoad possibilitatem, contingentiam, impossibilitatem, & necessitatem, atque cum suo contradictorio. Quoad hæc enim, quæ mutuo conneuntur, perinde se habent, ac si essent vnum, & idem, ut satis ex se apparet, clariùsque apparebit ex dicendis propositione 9. Tertiò: quia decem principia num. 144. demonstrata, in quibus fundauimus Artem præteritam modalium de dictis contradictoriis eodem modo locum habent in modalibus de dictis contrariis citra medium, ut discurrenti per illa conspicuum fit.

Hoc posito mutemus dicta contradictoria illius Artis in hæc contraria citra medium, e.g. *Similitudinem Petri cum Paulo existere*: *Dissimilitudinem Petri cum Paulo existere* per has duas litteras designanda S.D. factisque eisdem duabus tabulis, altera pro primâ & altera pro secundâ parte huius Artis, nihil desiderabitur, nam cætera inde petenda sunt, & huc applicanda.

Pro parte prima huius Artis correspondente parti prima præcedentis.

NS	nRD	CS	nCD	NS	PD
RD	nNS	CD	nCS	nPD	nNS